

Stvarne ocene družbene dejavnosti ZB

Razprave na nedavnih skupščinah Združenj borcev v radovljški občini lahko ocenimo kot velik prispevek k nadaljnjemu usmerjanju dejavnosti borčevskih organizacij. Domala v vseh 19 krajih, kjer so bile v februarju sklicane letne skupščine, letos prvič ni prevladovala tako imenovana socialna in stanovanjska problematika, ki je še ne dolgo tega vedno predstavljala izhodišče vsake razprave, bodisi v krajevnih, bodisi v občinskih organizacijah.

Spremembo si lahko razlagamo le tako, če upoštevamo hvalno vredno zavzetost tako občinske skupščine kot občinskega odbora ZZB v reševanju večine perečih vprašanj borcev. To seveda še ne pomeni, da je vse v najlepšem redu, in da so vse potrebe borcev zadovoljene. ZB bo tudi v bodoče posvetila vsi svoji skrbi članom, ki so potrebni njene pomoči in nasvetov.

Omembe vredno je dejstvo, da člani ZB kljub težavam, ki še mnoge močno bremenijo, niso vsiljevali svojih upravičenih zahtev na letnih skupščinah, s čimer so ovrgli neosnovane trditve, ki se tu in tam slišijo v javnosti, češ da borci le tarnajo in zahtevajo, da so izven reformnih stremiljenj in da se s tem postavljajo na nerealna tla družbene stvarnosti.

Besede, ki smo jih slišali na skupščini krajevnih organizacij, so bile iskren izraz visoke družbene in politične zavesti, izraz odločne pripravljenosti in tudi zahtev za čimbolj poglobljeno vključevanje organizacij ZB v vsa družbena dogajanja. Borcem, ki so ustvarjali današnjo socialistično ureditev, ne more biti vseeno, kaj se dogaja pri nas, čeprav jih je že marsikdo odpisal s seznama aktivnih državljanov.

Posebno živo zanimanje na vseh letnih skupščinah je vladalo za vzgojo in aktivnost mladine. Zavedajoč se neovrgljive resnice, da bo mladi rod

moljubje, bratstvo in enotnost, razredno in revolucionarno zavest itd. Četudi nihče ni oporekal pomembni vlogi sol. organizacij ZK, SZDL in ZM v idejno vzgojnem delu z mladino, je bilo slišati precej utemeljenih pripomb, ki niso obšle tudi lastna ZB.

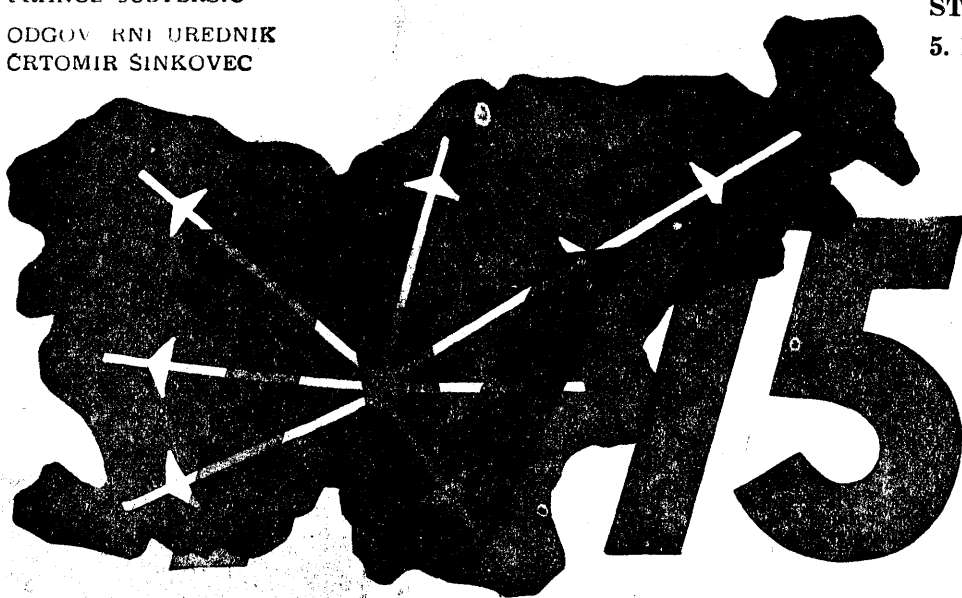
Borce močno motijo nekatere, zadnje čase zelo razširjene pojave brezcilnega izživljanja in posnemanja raznih navad, ki se porajajo na zahodu, k čemur v dobrih delu prispevajo tudi filmska podjetja s slabimi filmi, in razne založbe s svojimi bulvarskimi publikacijami, ki v velikih nakladah preplavljajo kioske in prodajalne po mestih in na podeželju.

Odgovornost in dolžnost za aktiviranje mladine v prenašanju tradicij iz NOB bo morala

(Nadaljevanje na 3. strani)

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERSIČ
ODGOV. RNI UREDNIK
CRTOMIR SINKOVEC

Leto VI
ŠT. 9
5. III. 1968

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Bogata vsebina razprave na 4. seji RO ZZB NOV Slovenije

Kot smo poročali že v prejšnji številki, je bila dne 23. februarja v Ljubljani razširjena seja republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV. Po poročilih in uvodnih formalnostih se je na podlagi gradiva, ki so ga udeleženci sprejeli že prej, razvila živahna razprava. Iz nje lahko sklepamo, kako članstvo pazljivo spremlja dogajanja v naši družbi in delo svojih organizacij.

Najprej je stekla beseda o negovanju in razvijanju tradicij NOB, saj je bil tudi dnevni red že vnaprej tak. Toda tudi kasneje so se nekateri udeleženci vračali ob razpravi o drugih točkah k ocenjevanju dela ZZB glede tradicij. Skupno je o tradicijah razpravljalo kar osem udeležencev seje, kar je zadosten dokaz prizadetosti naše javnosti.

Razpravljajoči so govorili predvsem o uspehih pri razvijanju tradicij v zadnjem letu, skoraj vsak pa je omenil tudi to ali ono pomanjkljivost, oziroma negativno stran. Večina zaskrbljuje to, da posamezniki, ki se ukvarjajo z ustvarjanjem kulturnih vrednot, pogosto ne kažejo dovolj spoštovanja in zanimanja za pravo podobo in dosežke naše revolucije. Včasih jo celo pačijo, morda zaradi neznanja, lahko pa tudi namena. Javnost protestira navadno zelo medlo in pozno. Zato naj bi bila dolžnost bivših borcev spregovoriti, kadar so prvine naše revolucije zapostavljene ali celo pačene. Predvsem pa bi morali biti ostri v obsodbi vsega tistega, kar napada temelje naše družbene ureditve in našo vodilno misel.

Zdravko Klanjšček je govoril o delu pri pisanju zgodovine posameznih enot, območij in večjih operacij. Večina brigad in odredov ima že odbore, katerih naloga je predvsem zbiranje zgodovinskih podatkov in delo okoli izdaje zgodovine enote v knjižni obliki. Dosele je izšlo že 6 knjig, od tega so 4 brigadnih zgodovine. Vsega skupaj je v pripravi 35 knjig.

Ta velika naloga terja mnogo znanja, zavzetosti in volje, pa tudi denarja. Napeti bo treba vse sile, da ga odbori najdejo. Pisce morajo čutiti stalno pomoč pri delu. Njih dela naj bi bila odraz stvarnosti, boje enot naj bi opisovali take, kot so bili, ne samo zmago, ampak tudi poraz. Naša vojska je rasla iz revolucije, imela je malo vojaško izobraženih in izkušenih

ljudi, zato se je učila na praksi. Posebno boleča šola so bili neuspehi in zato je tudi te treba v zgodovini podrobno razčleniti.

Pet udeležencev seje je govorilo o narodni obrambi in vzgoji rezervnih oficirjev ter podoficirjev. Poleg čisto praktičnih podatkov o uspehih letošnjega programa za strokovno usposabljanje in o pripomočkih zanj je bil posebno zanimiv prispevek sekretarja za narodno obrambo naše republike tovariša Rudolfa Hribnika-Svaruna. Kot oseba, ki ima največ vpogleda v dogajanje na področju narodne obrambe, je govoril o novih pogledih v zvezi z obrambo naše socialistične skupnosti, predvsem pa o potrebi vseljenske pripravljenosti na morebitni spopad s sovražnikom od zunaj. Kot ljudje, ki imajo največ izkušenj, so bivši borci poklicani, da posvetijo vse svoje sile krepitvi pripravljenosti vseh ljudi; sicer pa imajo mlajši v borci tudi največ zaupanja.

Med težavami, ki tarejo bivše borce, je menda na prvem mestu 2000 nerešenih stanovanjskih vprašanj. Večkrat smo že slišali, da mora družba dati spodobna stanovanja ljudem, ki so se zanj bojevali do tega ali onega leta. Toda doslej se je še vedno zgodilo, da so te roke prestavljali vedno dlje. Zdaj govorimo in pišemo, naj bo skrajni rok za rešitev vseh stanovanjskih vprašanj borcev leto 1970. Medtem pa se borci starajo in umirajo. Zato je ta rok res zadnji, ker potem mnogim ne bo več stanovanje potrebno.

Seveda pri tem mnogi govorijo in pišejo samo o borcih, ki stanovanja še nimajo, manj pa se sliši o številu tistih, ki so ga že dobili. S tem pa se lahko pohvalimo, saj smo kljub težavam naredili veliko. Res pa je, da je za tiste, ki čakajo že dolga

leta, rešitev nujen in da jih kaj malo zanima, če so drugi dobili stanovanja ali ne.

krepljeno poročilo. Iz njega razberemo, da so borci v Sloveniji od 1959 dalje dobili že okoli

Ob 8. marcu iskreno čestitamo vsem tovarišicam, ki skupaj z naprednimi ženami vsega sveta sodelujejo v boju proti nasilju nad človekom, v boju za mir in srečnejše življenje današnjih in bodočih generacij!

Predsedstvo RO ZZB NOV Slovenije
Uredništvo in uprava »TV 15«

Uslužbenec republiškega odbora ZZB Ivan Fajdiga, ki se ukvarja s stanovanjskimi zadevami, je podal s številkami pod-

10.000 stanovanj. Zanje so veliko prispevale občine, pa tudi republika. Leta 1966 so dobili borci 1.455 stanovanj, lani pa namesto da bi jih več, samo še 780. Iz republiškega proračuna namreč za borce niso nič dali. Tudi sredstva, ki se nabirajo iz 4-odstočnega prispevka od pokojnin, se niso začeli izkoriščati v namen, za katerega jih zbirajo, ampak za obratna sredstva socialnega zavarovanja.

Zanimiva je primerjava, podkrepljena z ugotovitvami, da najteže pridejo do stanovanja borci, ki so še zaposleni, toda v manjših in nepridobitniških podjetjih. Celo kmetje so na boljšem, Njim veliko pomagajo tudi manjše vsote, ker imajo mnogi sami svoja prevozna sredstva in les.

Omenili smo samo tri področja, o katerih so razpravljali udeleženci seje. Razumljivo je, da so govorili tudi o drugih kot o delu komisije za politične zapornike, interniranca in deportirane, o zadevah vojaških vojn invalidov, gmočnih vprašanih borcev in marsičem drugem.

Izvirke iz najbolj tehničnih razprav posameznikov bomo skušali posebej objaviti.

BESEDE
IN
DEJANJA

Pokojnine — enake prispevkom v sklade

V času, ko je prišel predlog današnjega pokojninskega sistema v javno razpravo, je eno izmed njegovih načel takoj dobilo najširšo podporo brez pridržkov. To je načelo, po katerem mora biti vsi vseh pokojnin — starih, novih in prihodnjih — odvisna izključno od delovnega prispevka zavarovanca, od njegovega prispevka zavarovalnim skladom, ne odvisno od trenutka upokojitve. Uresničitev tega načela bi morala biti zagotovljena med drugim tudi z obsežnim preračunavanjem starih pokojnin in določbami o valorizaciji pokojnin odvisno od višine življenjskih stroškov.

Komunist — 23. II. 1968

Pomanjkljiv davčni sistem

Javne razprave, ki so bile v koprski in sosednjih občinah o predlogih občinskih proračunov, so vnovic potrdile, da nam davčni sistem hudo sepa. Na raznih zborih in sejah so pristojni davčni strokovnjaki na ugovaranja in proteste občanov priznali, da je davčni sistem neizdelan. Toda takoj so se ogradili z opravičilom, da tega ni kriva občina, še manj pa njena davčna politika, pač pa zvezni in republiški predpisi, ki jih mora občina upoštevati.

Primorske novice — 24. II. 1968

delavskega sveta

Spitalsko podjetje »Jadranska slobodna plovidba« ima 29 članov delavskega sveta, a od tega jih je 27 mornarjev. Ko skličejo sejo, morajo z ladji, ki so največkrat v tujini, povabiti mornarje, člane sveta, da bi zagotovili vsaj nujno potrebno sklepčnost. V takih primerih stane potovanje samo za enega mornarja po več sto dolarjev, zato porabijo samo za eno sejo sveta po nekaj milijonov starih dinarjev.

Borba — 19. II. 1968

Pristojnost na skupnih zadevah

Okoliščine so nanesele in različni faktorji na ravni federacije so vplivali, da se je nakopičilo veliko starih normativov in regulativ, ki jih bomo morali nekako

moral slej ko prej prevzeti breme samoupravljanja in vodenja od starejših, udeleženci skupščin niso skrivali pomislekov, ko so govorili o pomanjkljivosti vzgojnega dela z mladimi. Seznanjanje mladine z našo borbeno preteklostjo in z vrednotami, ki so krasile borce NOV in druge pripadnike NOB, je bilo v zadnjih letih dokaj zanemarjeno. Kritično so ocenili zlasti pomanjkljive šolske programe, v katerih po mnenju govornikov še vedno ni ustreznosti vsebine, ki bi poleg zgodovinskih in zemljepisnih podatkov docela obravnavala tudi vrednote, kot so: tovarištvo, do-

OBČANOVA BELEŽNICA

Pred nekaj dnevi sva z tovaršom iz NOV zopet obiskala spomenik na gričku pri Crnomlju. Zaprepadena sva opazovala, v kakem stanju je spomenik. To me je tudi prisililo, da pozirem o tem in na ta način opozorim javnost v Crnomlju, če že ne zaležejo besede, ki so bile izrečene na ta račun na raznih konferencah in sestankih.

Mislím, da je treba imeti do spomenikov NOB drugačen odnos. Poudarjam, da smo borci NOV, ki smo si prizadevali, da so naši padli tovariši iz Bele krajine dobili dostojen spomenik, ob takem odnosu še prav posebej prizadevati.

Ob zadnjem obisku spomenika sva s tovaršom ugotovila, da je tudi letošnja zima opravila svoje uničevalno delo, da veliki relief

zaradi zamakanja vode razpada in je nevarnost, da se poruši. To bi bila velika škoda, da ne govorimo tudi o sramoti. Kolikor vem, so podvzeti taki ukrepi, da se nadaljnja škoda prepreči, čeprav se človek ne more otresti vtisa, da se ti ukrepi izvajajo potasi in brez kake posebne vneme.

Se bolj pa me je prizadel odnos ljudi, oziroma nekatere »nadbudne« mladine v Crnomlju, ki naravnost tekmuje, kdo bo na-

pravil večjo škodo. Ali ne bi bilo bolje, da bi se ob takih spomenikih opajala z revolucionarno preteklostjo naših ljudi, spoznavali z žrtvami, ki so bile dane za obstoj in svobodo našega naroda v boju proti fašističnemu okupatorju in njegovim blazencem v težkih letih narodnoosvobodilnega boja. Ravno tem žrtvam je postavljen ta spomenik in na teh žrtvah je zrasel tudi naš razvoj in napredek po osvoboditvi, ki ga uživa zlasti mlajša generacija, za katere lepše življenje je bilo vse to zgrajeno, saj starejša generacija, ki je nosi-

la težo NOB na svojih plečih in tudi v povojni graditvi, ne bo več dolgo uživala sadov svojega dela. Za kaj pravzaprav gre?

Kakor večkrat poprej so bile tudi sedaj ob zadnjem obisku plastike skoraj v celoti pomazane z oljico in raznim nečednim ribam, ki potirajo, da se v tem izživlja pubertetna mladina. Poleg tega pa se na tlaku iz brusenega marmorja »vežbajo« kotalkarji in služi nekaterim celo za umetno

drsanje, kar potrjujejo zareze, napravljene z drskalkami, ki so vidne po celotnem tlaku.

Lahko si mislimo, kako gledajo na tako početje tuji obiskovalci spomenika in kako ti ocenjujejo kulturno stopnjo črnomojskega prebivalstva. Če že nekateri ne spoštujejo žrtve, ki jim je spomenik postavljen, naj vsaj ocena tujcev poteka na vest vsem, ki to delajo in onim, ki so odgovorni za preprečevanje takega vandalizma.

Napak bi bilo valiti krivdo samo na mladino, ki se morda v

svojem mladinskem zanosu niti ne zaveda svojega početja, pač pa so za to odgovorni starši in vzgojitelji v šoli, mladinske in družbene politične organizacije, ki se dovolj ne potrudijo, da bi mladini pojasnile, kaj za njo pomeni veličina narodnoosvobodilne borbe, saj ne pozna cene, ki smo jo plačali za obstoj naroda in njegovo svobodo, žrtve, ki smo jih dali in ravno tem je postavljen ta spomenik. Zato bori NOV tak od-

nos do spomenika odločno obsojamo, pa naj to povzroča kdorkoli in zahtevamo, da se onečastjanje spomenika v bodoče z vsemi razpoložljivimi sredstvi prepreči.

Mnenja smo, da bi razen tega, ki smo jih navedli, morali za to skrbeti tudi svet krajevnih skupnosti in organi, ki so dolžni skrbeti za izvajanje predpisov o redu in miru v Crnomlju in okolici, računajoč pri tem tudi to, da je spomenik umetniško delo, na kar bi morali biti vsi prebivalci ponosni in kot takega čuvati.

Janez Zunič

Obsojamo tak odnos do spomenikov!

Pot Edvarda Kardelja po afriških deželah. — Po obisku v Zanzibaru je član sveta federacije in osebni odposlanec predsednika Tita Edvard Kardelj obiskal Tanzanijo, kjer se je mudil 4 dni. V Dar es Salaamu se je s podpredsednikom republike Kawawo pogovarjal o notranjem razvoju obeh držav in bilateralnem sodelovanju, v bližnjem univerzitetnem središču pa je govoril študentom. Nato je odpotoval v Zambijo.

Seja IK CK ZK Slovenije. — Izvršni komite CK ZKS je na svoji seji obravnaval politično situacijo v Sloveniji in menil, da se cilji in smotri gospodarske in družbene reforme v praksi že uspešno uveljavljajo. Zaupanje delovnih ljudi v reformo se je celo še okrepilo, kot kaže anketa, s katero v slovenskih sindikatih že tretje leto ugotavljajo premike v zavesti delovnih ljudi.

Seja CK ZK Makedonije. — Centralni komite ZK Makedonije je na razširjeni seji obravnaval aktualna vprašanja v zvezi z uresničevanjem politike enakopravnosti med narodnostmi, ki žive na območju te republike. V razgovoru so ugotovili, da so v razmerah našega demokratičnega socializma zagotovljene vse možnosti za afirmacijo narodov in nacionalnih pravic narodnosti.

Sestanek partij v Budimpešti. — Kljub zagotovitvi, da na sestanku partij v Budimpešti ne bodo kritizirali ne notranje ne zunanje politike nobene izmed partij ne glede na to, ali je prisotna ali ne, je vrsta delegacij ta sporazum prekršila; tako npr. je sirske delegacije kritizirala mednarodno politiko romunske partije in ji očitala nacionalizem; govor vzhodnonemške delegacije so vsi razumeli kot kritiko politike KP Romunije in ZKJ.

Kongres sovjetskih sindikatov. — Kongresa sovjetskih sindikatov se udeležuje skoraj 5000 delegatov, ki zastopajo več kot 86 milijonov sindikalno organiziranih delavcev. Na kongresu so navzoči tudi Brežnjevi, Podgorni, Kosigin ter delegacije 109 tujih sindikalnih organizacij. Predsednik sovjetskih sindikatov Seljapin je precejšen del govora o tem, kaj vpliva na življenjske razmere delavcev, posvetil zasluženosti.

Zmaga Makariosa. — Ciprski nadškof Makarios je bil na nedavnih predsedniških volitvah izvoljen za predsednika Cipra. Podatki iz enajstih volilnih mest nikolijskega področja govorijo, da je Makarios dobil povprečno 96 odstotkov glasov, njegov nasprotnik dr. Takis Evdokas pa povprečno komaj nekaj manj kot 3 odstotke. Volilo ni okrog 4 odstotke vpisanih volivcev.

DOGODKI TEDNA

Primer Lúbke. — Na predsednika ZR Nemčije dežujejo obtožbe zaradi njegovega delovanja v tretjem rajhu. Najhujšo obtožbo je izrekel član politbiroja CK SED Norden: da je Lúbke od leta 1939 do leta 1945 zgradil štiri koncentracijske taborišča za tuje delavce, ki so bili na prisilnem delu. V tej zvezi so pokazali več dokumentov z Lúbkejevim podpisom.

Rim: neofašisti proti študentom. — Italijanski študentje se že mesece borijo za obnovo italijanske univerze. Tolpa mladih neonacistov je vdrla v fakulteto za politične vede in v pravno fakulteto v Rimu, kjer so študentje manifestirali za reformo študija. Z gorjaci in verigami je napadla študente. Več študentov je bilo ranjenih, napadalcu pa so zmago proslavili s fašističnimi pozdravi.

Svedska stranka bo podprla boj proti grškemu režimu. — Svedski premier Tage Erlander je sporočil, da bo njegova vladajoča socialdemokratska stranka finančno podprla panhelestično osvobodilno gibanje (PAK) v naporih, da bi zrušil vojaški režim v Grčiji. To je Erlander izjavil po obisku grškega politika v izgnanstvu Papandreu. Svedska vlada ostaja do vojskega režima v Grčiji rezervirana.

Stanovnikov ekspozice na UNCTAD. — Jugoslovanski delegat na konferenci OZN za trgovino in razvoj v New Delhiju Janez Stanovnik je v svojem odličnem ekspozitu dejal, naj postopoma oslabi »avtarkična trdnjava« kmetijstva skupnega evropskega trga, Velike Britanije in ZDA. Zahteval je, da morajo biti cene proizvodov kmetijskih držav v razvoju take, da bi proizvajalci mogli imeti visoko storilne kmetijske stroje.

Britanija je omejila vseljevanje. — V Veliki Britaniji je prišel veljati zakon o omejenem priseljevanju Azijcev iz Vzhodne Afrike, ki imajo britanska potna dovoljenja. Večidel gre za Indijce in Pakistance, ki so izgubili delo v Keniji in se zdaj preseljujejo v Veliko Britanijo. Vsem Azijcem, ki imajo britanska potna dovoljenja, je prepovedan prihod tudi v Indijo.

Kmalu napad na Khe Sanh? — Več znamenj priča, da je mogoče kmalu pričakovati dolgo napovedani napad na ameriško oporišče Khe Sanh v Vietnamu. Osvobodilne sile okrog oporišča izvajajo čedalje številnejše in obsežnejše operacije s taktiko, s katero so premagale francoske kolonialne enote pri Dien Bien Phuju. Američani hočejo partizanom v rovih do živega z bombardiranjem, pa uničujejo lastne ljudi.

Dejavnost gverile v Kambodži. — Šef kamboške države princ Norodom Sihanuk je opozoril na naglo razširjanje vojne med vladnimi silami in gverilci, »rdenci Khmeri«. Gre namreč za nasprotja med kamboškim budističnim socializmom in Maovim socializmom gverilcev.

Kairo: demonstracije zaradi nizkih kazni. — V Kairu so ustanovili višje vojaško sodišče, ki so sodilo nekdanjim poveljnikom egiptovskega letalstva, odgovornim za katastrofalni poraz letalstva 5. junija lani. Člane sodišča je imenovalo vojno ministrstvo po hudih demonstracijah v Egiptu, med katerimi so protestirali zaradi blagih kazni, izrečenih obtoženim poveljnikom.

Indija zavrača predlog o prepovedi širjenja A orožja. — V Zenevi je Indija še enkrat zavrnila sovjetsko-ameriški predlog sporazuma o prepovedi širjenja atomskega orožja. Indija meni, da predlog sporazuma ne preprečuje sedanjem atomskim silam večati in izpopolnjevati svojo atomsko moč. Sporazum, ki naj bi določil tudi razorožitev atomskih sil, bi morala podpisati tudi Kitajska.

To, da je občinski komite ZKS Brežice dal na drugo sejo občinske konference tudi vprašanje borcev NOV, ni bilo slučajno. Občinski komite je prislusnil političnemu razpoloženju na terenu in ugotovil, da to razpoloženje ni najboljše niti med borci, niti v odnosih drugih političnih organizacij do borcev. Besede sekretarja občinskega komiteja ZKS tovariša Bukovinskega, da se naš odnos do nedavne preteklosti kaže v odnosu do nosilcev te preteklosti, to je borcev NOV, so odraz take ocene. Ob tem pa se priznava, da je tudi Zveza komunistov preveč zanemarila delo z borci in borčevskimi organizacijami.

V imenu komisije, ki je obiskala vse borce na domovih in

se z njimi razgovarjala, je na seji občinske konference ZK poročala to. Minka Mišič: »Mnogo je še socialnih vprašanj, ki tarejo bive borce. Velja zlasti za tiste, ki niso niti v delovnem razmerju niti upokojeni. Invalidnine ali priznavalnine, če jih tako sploh lahko imenujemo, znašajo od 12 do 270 N-din. Razen materialnega, je to huda moralna politični problem: vdove in matere v nemški vojski padlih mož ali sinov prejemo do 650 novih dinarjev invalidnine... Tovarišstvo med borci usiha, medsebojne pomoči je čedalje manj...«

OGLEDALO NAŠEGA ŽIVLJENJA IN DELA

Zapiski z letnih skupščin združenj

... na Vodmatu, Ljubljana

Borci in invalidi z Vodmata v ljubljanski občini Center so imeli svojo redno letno skupščino v Klubu VVI na Vodmatu. Po poročilih predsednika organizacije Staneta Majnca in drugih je skupščino pozdravil predsednik občinske ZKB NOV Franta Komel in tehno sprejeli o družbeni vlogi borcev. Po udaril je, da je od borcev samih odvisno reševanje njihovih problemov. Na skupščini so sprejeli predloge v zvezi s priznavalnimi, zdravstvenimi zaščitami borcev in druge. V zvezi s priznavalnimi so predlagali, naj se ustanovi republiški sklad z upravnim organom, ki bi po enakih kriterijih obravnaval in dojel priznavalnine vsem borcem NOV, ki imajo za to pogoje, ne glede na njihov kraj bivanja. Zato skupščina predlaga in bo poslala na pristojno mesto predlog, da se zveze, republiške in občinske priznavalnine ukinemo in formiramo republiški sklad, ki naj delovno priznavalnino po enakih kriterijih priznava v zvezi z zdravstvenim varstvom borcev, so menili, da ni pravilno, da so borci izenačeni z drugimi državljani, saj je splošno znano, da prvi potrebujejo več zdravstvene zaštite. Nekateri zaradi odteljav od plače zanemarjajo redne preglede. Zato je pri borcih čedalje več tistih, ki lenj in precej veliko jih tudi umre. Nasilni Partizanske spomenice in VVI so sicer zdravstveno bolj zaščiteni, kar je tudi pravilno, vendar pa tisti, ki so bili v NOV od 1942 naprej, pa niso bili ranjeni in zato niso VVI, morajo za zdravilne plačevati kot ostali državljani, ki so pričakali vsotodo doma. V zvezi s tem so predlagali, naj bi se predpisi dopolnili, da bi se pri zdravstvenem varstvu upoštevali vsi borci in VVI in da bi imeli brezplačne preglede.

A. Z.

... v Štorah

Na letni skupščini članov ZROR v Štorah so temeljito razpravljali o delu v pretekli delovni dobi. Ugotovili so, da je izobraževanje zavajalo, ker so se predavanja po novem načinu oziroma z novo tematično pričela po skoraj enoletni prekinitvi. Predavanja niso bila dobro obiskana; delno je temu vzrok tudi izmenično delo v železarni, kjer je zaposlena večina članov. Odslej bo ta ovira odpadla, ker je uprava podjetja z okoliščino opozorila vodstva obratov in oddekov, da bodo vsi člani ZROR udeležbo na strokovnih predavanjih. Zato bodo lahko poslušali predavanja tudi v dopolnilnem času.

Obravnavali so tudi nove oblike predavanj za rezervne oficirje in podoficirje. S prejšnjimi predavanji člani niso bili povsem zadovoljni, ker so bili predavatelji slabo pripravljeni in predavanja niso bila dovolj kakovostna. Če bodo boljša, bo tudi udeležba po vsej verjetnosti

Dom za obrambno vzgojo mladine v Piranu

Rezervni oficirji in člani ZB so pred leti v Piranu uredili dom družbenih organizacij. V njem je bila tudi dvorana, v kateri se je zbirala mladina. Po velikem neurju pred poldrugim letom pa je postala ta dvorana neuporabna.

Skupina rezervnih oficirjev, ki deluje v strelski družini in v športnih organizacijah, pa se je lani ob obravnavanju problematike piranske mladine ne z besedami, temveč z dejanji spet zavzela, da bi mladina dobila primeren prostor za svojo družabno in vzgojno dejavnost. Te dni so odprli v Kajuhovi ulici v Piranu preurejen strelski dom. Prej je bilo tu le na pol urejeno strelišče. V nekaj mesecih trdega dela je skupina članov s predsednikom strelske družine Ivanom Furlanom in predsednikom občinske ZKB Mirkom Moharjem na čelu začela preurejati dom. V njem so uredili lično dvorano z vsemi stranskimi prostori, hkrati pa so sestavili tudi poseben odbor, ki bo skrbel za vsestransko razgi-

številnejša. Člani naj bi se bolj izobraževali, saj prinašata lista »Vojaški informator« in »TV-15« dovolj zanimivega in koristnega gradiva. Vsi člani naj bi bili naročeni na ta dva strokovna lista.

R. U.

... v Crnomlju

Redne letne skupščine ZB v Crnomlju sta se poleg velikega števila članov organizacije udeležila tudi predsednik RO ZKB NOV Slovenije Franc Leskosek-Luka in sekretar Stane Bizjak. Skupščina je obravnavala prečka vprašanja v vrstah borcev ter mednarodni položaj.

V razpravi so poudarili potrebo po še bolj marljivem idejno-političnem delu borcev in njihovem sodelovanju na vseh področjih družbene življenja. Borci naj bi se vključevali v proces urejanja vseh sodobnih problemov v komun. Obenem so na skupščini obsodili tiste tovariše, ki se za dogajanja okrog sebe ne zanimajo.

Na skupščini črnomajskih borcev so ponovno zahtevali, naj se materialna skrb zanje izenači s skrbjo za borce v gospodarsko razvitejših krajih. Za to bi morala skrbeti republika. Poleg tega so sklenili okrepiti delo zgodovinske komisije in z njenega območja urediti zadeve, ki obstajajo že vrsto let. Ta komisija naj bi zlasti vodila politično delo z mladino, predavanja in razgovore s tematiko NOV in vojne graditve. V prihodnosti naj bi prirejali več izletov v razne kraje, poznane iz NOB, ki jih je v Beli krajini mnogo, pri tem pa vprašanje finančnih sredstev ne bi smelo biti problem.

J. Z.

... v kočevski občini

Skupščine ZB v kočevski občini so zaključene. Člani so na njih raz-

Srečanje koroških partizanov

V Mariboru so se pred nedavnimi srečali borci koroških partizanskih enot. Udeleženci srečanja so prišli iz občin Maribor, Ormož, Slovenska Bistrica, Lenart in iz pomurskih občin. Ob tej priložnosti so ustanovili področni odbor koroških partizanov. Odbor bo delal pod vodstvom predsednika Staneta Dobrine. Koroški partizani so tudi sestavili in sprejeli svoj delovni program, ki med drugim obsega zbiranje zgodovinskega gradiva o borcih koroških enot, pripravo gradiva za pouk v šolah, obujanje tradicij NOB itd. Odborom združenj borcev bodo predlagali, naj bi ulice imeno-

vali po narodnih herojih, ki so se borili v koroških partizanskih enotah. Poizkušali pa bodo rešiti tudi stanovanjske, zdravstvene in druge probleme, ki se pojavljajo v vrstah borcev, skupaj z organizacijami borcev in občinskimi skupščinami. Torej lahko ugotovimo, da je bilo zadnje srečanje koroških partizanov plodno. V njihovih vrstah lahko pričakujemo mnogo novega in novoustanovljeni odbor bo gotovo marljivo opravljal svoje naloge.

F. Kržan

Članstvo živi z organizacijo

Lepa udeležba na skupščini ZB v Loškem potoku je pokazala, da člani živijo s svojo organizacijo. Tu so med vojno ljudje veliko pretrpeli zavoljo okupatorjev in njegovih pomagačev. Krvni davke je bil velik, vas Travnik pa je bila skoraj do tal požgana. Da ne bi ti dogodki ostali pozabljeni, bo poskrbel iniciativni odbor za popis zgodovinskih dogodkov iz NOB, ki bo potem izdal zgodovinsko kroniko Loškega potoka. Odbor računa na pomoč članov ZB, tako da bo kronika res zajela vse pomembne dogodke iz narodno-osvobodilne vojne.

Na zboru so se podrobno pogovorili tudi o drugih vprašanjih. Pohvaliti je treba skrb odbora združenja borcev za svoje člane. Na področju zaštite borcev je odbor veliko storil. Veliko zadovila na področju varstva borcev je rešenih, vendar žal ne vse. Številni borci še vedno čakajo na priznanje posebne dobe. Na skupščini so menili, da bi morali na Komunalnem zavodu za socialno zavarovanje v Ljubljani zadeve borcev, ki uveljavljajo posebno dobo, hitreje reševati. Poročali so tudi, da ostajajo borci kmetje brez varstva: zato bo treba tudi zanje najti vir pomoči, kadar jo bodo potrebovali.

Ena izmed nalog, ki so si jo zadali potokski borci, je tudi ta, da bodo razvijali tradicije NOV in jih prenašali na mladino. Letos bodo organizirali več srečanj borcev. 31. julija, ko slavi krajevni praznik, pa bodo imeli, kot vsako leto doslej, proslavo, ki jo znajo borci v Loškem potoku zelo lepo organizirati.

Med sklepe so tudi zapisali, da bodo skrbeli za dobro medsebojne odnose med borci. Delovanje ZB, združenja vojaških vojn invalidov in združenja rezervnih oficirjev in podoficirjev bodo usmerjali tudi v splošno krepitev obrambne sposobnosti domovine.

-m

G. G.

OB TABORNEM OGNJU

je na strani premagane armade. Ker te primere pozna že tudi mladina, so med tistimi, ki kaj očitajo bišim borcem tudi otroci padlih in živečih borcev, češ zakaj pa ste se vendar borili in zmagali, pravice imate pa tako malo...

V tem tonu je tekla razprava na brežiški seji občinske konference ZKS, med razpravo pa tudi ugotovitev kot dopolnilno razpravi: reformo smo prvi občutli borci. Ko je bilo potrebno zmanjšati število zaposlenih, smo bili prvi, katere so prek raznih oblik upokojitve spravili iz delovnih organizacij. V mnogih primerih so s tem pohitili tudi zato, da so se na mah rešili vseh obveznosti do borcev. Glede na vse to ni nič čudnega, če je med borci marsikdo zagrenjen in kritikastrsko razpoložen.

P. Romanič

Pisma uredništvu

NE STRINJAM SE!

K razpravam okoli ureditve pokopališč na Jesenicah, oziroma prenosa posmrtnih ostankov vseh, ki so bili doslej pokopani na nekdanjih manjših pokopališčih, na novo na Blejski Dobravi, imam precej pripomb. Predvsem menim, da je to zelo važno vprašanje, ker zadeva tako svoje umrlih in padlih kot tudi nas, nekdanje borce, ki se čutimo poklicane za negovanje revolucionarnih tradicij. Zato predlagam, da to vprašanje, preden kaj naredimo, temeljito in vsestransko proučimo.

Najprej je se dotaknil vprašanja prenosa posmrtnih ostankov petih talcev, ki so jih nemški nacisti ustrelili na kole privezane za zidom pokopališča na Koroški Beli dne 4. septembra 1941. Zato ima Javornik vsako leto ta dan svoj krajevni praznik.

Teh pet talcev in 30 padlih borcev je pokopanih na tem kraju, ki ga je nemška kri in nam je zato svet. Zato predlagam, naj bi posmrtni ostanki talcev in borcev ne prekopavali. Pač pa naj bi ves prostor uredili in postavili tam dostojen spomenik vse skupaj pa prepustili v varstvo učencem osnovne šole na Koroški Beli.

Podobno je s pokopališčem na Jesenicah, kjer je pokopanih precej borcev. Predlagam, naj bi tudi to pokopališče pustili tam, kjer je in uredili vsaj glede borcev.

Ne morem se strinjati s predlogom občinskega odbora ZKB Jesenice, po katerem naj bi obe pokopališči povsem opustili, ostanke tam pokopanih borcev in talcev pa prenesli na novo pokopališče. To pa zaradi več razlogov:

Predvsem zato, ker je Blejska Dobrava, kjer je novo pokopališče, precej daleč od glavnih naselij, to je Jesenic in Javornika. Tako ga tuji, pa tudi šole težje obsejajo. Drugič: zato, ker bi namesto dveh ali treh spomenikov dobili samo enega. Čimur je spomenikov, ki nas spominjajo na NOB, tem bolj se bomo spominjali teh časov in se zavedali, da je vojna nekaj hudega, kar se ne sme več ponoviti.

Tretjič: spomeniki naj bodo tam, kjer je vsak dan veliko ljudi, posebno mladine.

Četrto: borci so se enkrat po osvoboditvi prekopali, ko so jih z gora prepeljali v dolino, zdaj bi jih že drugič.

Omenil naj bi tudi spomenik NOB pred železniško postajo. Strinjam se da ga prestavimo pred gimnazijo. Tak, kot je zdaj, je bolj podoben nečemu drugemu. Predvsem pa naj bi bili reliefi na zunanji strani, da bi jih ljudje lahko videli, ne pa tako kot zdaj, ko so znotraj.

Lovro Albrecht, Jesenice

KURIRČKOVA POŠTA IN PARTIZANSKE ŠOLE

Akela »Kurirčkova pošta« postaja iz leta v leto večja manifestacija naših pionirjev šolnikov in organizacij ZB, ki z njo utrjujejo naše borbene tradicije in pionirski prikazujejo našo borbo ter sodelovanje slovenskega ljudstva v njej. Ko smo lani proslavljali 25-letnico ustanovitve pionirske organizacije, smo se ob številnih proslavah ter prireditvah dotaknili tudi podvigov medvojnih pionirjev in govorili o tem, kako so takrat nastajale naše partizanske šole.

Na raznih partizanskih šolah sem tudi jaz preživel in lanskem izletu pionirske organizacije, predlagam, naj bi usmerili letošnje kurirške noči v tiste kraje, kjer so med vojno delovale partizanske šole in da bi ob tej priložnosti na šolah tudi partizanska obeležja. Prav bi bilo, da bi novabli na šlavih takratne partizanske učilne in fakultetne mladine. Te aktivnosti bi lahko služile tudi hri sestavljanju kolektivnih kronik, ki za pridobitve dragocenih podatkov o življenju pionirske organizacije ter o imenih partizanskih učiteljev in pionirjev. Pri tem naj na bi navedeni tudi tiste, ki v noči, naše družbene organizacije, predlagam, naj bi usmerili letošnje kurirške noči v tiste kraje, kjer so med vojno delovale partizanske šole in da bi ob tej priložnosti na šolah tudi partizanska obeležja. Prav bi bilo, da bi novabli na šlavih takratne partizanske učilne in fakultetne mladine. Te aktivnosti bi lahko služile tudi hri sestavljanju kolektivnih kronik, ki za pridobitve dragocenih podatkov o življenju pionirske organizacije ter o imenih partizanskih učiteljev in pionirjev. Pri tem naj na bi navedeni tudi tiste, ki v noči, naše družbene organizacije, predlagam, naj bi usmerili letošnje kurirške noči v tiste kraje, kjer so med vojno delovale partizanske šole in da bi ob tej priložnosti na šolah tudi partizanska obeležja. Prav bi bilo, da bi novabli na šlavih takratne partizanske učilne in fakultetne mladine. Te aktivnosti bi lahko služile tudi hri sestavljanju kolektivnih kronik, ki za pridobitve dragocenih podatkov o življenju pionirske organizacije ter o imenih partizanskih učiteljev in pionirjev. Pri tem naj na bi navedeni tudi tiste, ki v noči, naše družbene organizacije, predlagam, naj bi usmerili letošnje kurirške noči v tiste kraje, kjer so med vojno delovale partizanske šole in da bi ob tej priložnosti na šolah tudi partizanska obeležja. Prav bi bilo, da bi novabli na šlavih takratne partizanske učilne in fakultetne mladine. Te aktivnosti bi lahko služile tudi hri sestavljanju kolektivnih kronik, ki za pridobitve dragocenih podatkov o življenju pionirske organizacije ter o imenih partizanskih učiteljev in pionirjev. Pri tem naj na bi navedeni tudi tiste, ki v noči, naše družbene organizacije, predlagam, naj bi usmerili letošnje kurirške noči v tiste kraje, kjer so med vojno delovale partizanske šole in da bi ob tej priložnosti na šolah tudi partizanska obeležja. Prav bi bilo, da bi novabli na šlavih takratne partizanske učilne in fakultetne mladine. Te aktivnosti bi lahko služile tudi hri sestavljanju kolektivnih kronik, ki za pridobitve dragocenih podatkov o življenju pionirske organizacije ter o imenih partizanskih učiteljev in pionirjev. Pri tem naj na bi navedeni tudi tiste, ki v noči, naše družbene organizacije, predlagam, naj bi usmerili letošnje kurirške noči v tiste kraje, kjer so med vojno delovale partizanske šole in da bi ob tej priložnosti na šolah tudi partizanska obeležja. Prav bi bilo, da bi novabli na šlavih takratne partizanske učilne in fakultetne mladine. Te aktivnosti bi lahko služile tudi hri sestavljanju kolektivnih kronik, ki za pridobitve dragocenih podatkov o življenju pionirske organizacije ter o imenih partizanskih učiteljev in pionirjev. Pri tem naj na bi navedeni tudi tiste, ki v noči, naše družbene organizacije, predlagam, naj bi usmerili letošnje kurirške noči v tiste kraje, kjer so med vojno delovale partizanske šole in da bi ob tej priložnosti na šolah tudi partizanska obeležja. Prav bi bilo, da bi novabli na šlavih takratne partizanske učilne in fakultetne mladine. Te aktivnosti bi lahko služile tudi hri sestavljanju kolektivnih kronik, ki za pridobitve dragocenih podatkov o življenju pionirske organizacije ter o imenih partizanskih učiteljev in pionirjev. Pri tem naj na bi navedeni tudi tiste, ki v noči, naše družbene organizacije, predlagam, naj bi usmerili letošnje kurirške noči v tiste kraje, kjer so med vojno delovale partizanske šole in da bi ob tej priložnosti na šolah tudi partizanska obeležja. Prav bi bilo, da bi novabli na šlavih takratne partizanske učilne in fakultetne mladine. Te aktivnosti bi lahko služile tudi hri sestavljanju kolektivnih kronik, ki za pridobitve dragocenih podatkov o življenju pionirske organizacije ter o imenih partizanskih učiteljev in pionirjev. Pri tem naj na bi navedeni tudi tiste, ki v noči, naše družbene organizacije, predlagam, naj bi usmerili letošnje kurirške noči v tiste kraje, kjer so med vojno delovale partizanske šole in da bi ob tej priložnosti na šolah tudi partizanska obeležja. Prav bi bilo, da bi novabli na šlavih takratne partizanske učilne in fakultetne mladine. Te aktivnosti bi lahko služile tudi hri sestavljanju kolektivnih kronik, ki za pridobitve dragocenih podatkov o življenju pionirske organizacije ter o imenih partizanskih učiteljev in pionirjev. Pri tem naj na bi navedeni tudi tiste, ki v noči, naše družbene organizacije, predlagam, naj bi usmerili letošnje kurirške noči v tiste kraje, kjer so med vojno delovale partizanske šole in da bi ob tej priložnosti na šolah tudi partizanska obeležja. Prav bi bilo, da bi novabli na šlavih takratne partizanske učilne in fakultetne mladine. Te aktivnosti bi lahko služile tudi hri sestavljanju kolektivnih kronik, ki za pridobitve dragocenih podatkov o življenju pionirske organizacije ter o imenih partizanskih učiteljev in pionirjev. Pri tem naj na bi navedeni tudi tiste, ki v noči, naše družbene organizacije, predlagam, naj bi usmerili letošnje kurirške noči v tiste kraje, kjer so med vojno delovale partizanske šole in da bi ob tej priložnosti na šolah tudi partizanska obeležja. Prav bi bilo, da bi novabli na šlavih takratne partizanske učilne in fakultetne mladine. Te aktivnosti bi lahko služile tudi hri sestavljanju kolektivnih kronik, ki za pridobitve dragocenih podatkov o življenju pionirske organizacije ter o imenih partizanskih učiteljev in pionirjev. Pri tem naj na bi navedeni tudi tiste, ki v noči, naše družbene organizacije, predlagam, naj bi usmerili letošnje kurirške noči v tiste kraje, kjer so med vojno delovale partizanske šole in da bi ob tej priložnosti na šolah tudi partizanska obeležja. Prav bi bilo, da bi novabli na šlavih takratne partizanske učilne in fakultetne mladine. Te aktivnosti bi lahko služile tudi hri sestavljanju kolektivnih kronik, ki za pridobitve dragocenih podatkov o življenju pionirske organizacije ter o imenih partizanskih učiteljev in pionirjev. Pri tem naj na bi navedeni tudi tiste, ki v noči, naše družbene organizacije, predlagam, naj bi usmerili letošnje kurirške noči v tiste kraje, kjer so med vojno delovale partizanske šole in da bi ob tej priložnosti na šolah tudi partizanska obeležja. Prav bi bilo, da bi novabli na šlavih takratne partizanske učilne in fakultetne mladine. Te aktivnosti bi lahko služile tudi hri sestavljanju kolektivnih kronik, ki za pridobitve dragocenih podatkov o življenju pionirske organizacije ter o imenih partizanskih učiteljev in pionirjev. Pri tem naj na bi navedeni tudi tiste, ki v noči, naše družbene organizacije, predlagam, naj bi usmerili letošnje kurirške noči v tiste kraje, kjer so med vojno delovale partizanske šole in da bi ob tej priložnosti na šolah tudi partizanska obeležja. Prav bi bilo, da bi novabli na šlavih takratne partizanske učilne in fakultetne mladine. Te aktivnosti bi lahko služile tudi hri sestavljanju kolektivnih kronik, ki za pridobitve dragocenih podatkov o življenju pionirske organizacije ter o imenih partizanskih učiteljev in pionirjev. Pri tem naj na bi navedeni tudi tiste, ki v noči, naše družbene organizacije, predlagam, naj bi usmerili letošnje kurirške noči v tiste kraje, kjer so med vojno delovale partizanske šole in da bi ob tej priložnosti na šolah tudi partizanska obeležja. Prav bi bilo, da bi novabli na šlavih takratne partizanske učilne in fakultetne mladine. Te aktivnosti bi lahko služile tudi hri sestavljanju kolektivnih kronik, ki za pridobitve dragocenih podatkov o življenju pionirske organizacije ter o imenih partizanskih učiteljev in pionirjev. Pri tem naj na bi navedeni tudi tiste, ki v noči, naše družbene organizacije, predlagam, naj bi usmerili letošnje kurirške noči v tiste kraje, kjer so med vojno delovale partizanske šole in da bi ob tej priložnosti na šolah tudi partizanska obeležja. Prav bi bilo, da bi novabli na šlavih takratne partizanske učilne in fakultetne mladine. Te aktivnosti bi lahko služile tudi hri sestavljanju kolektivnih kronik, ki za pridobitve dragocenih podatkov o življenju pionirske organizacije ter o imenih partizanskih učiteljev in pionirjev. Pri tem naj na bi navedeni tudi tiste, ki v noči, naše družbene organizacije, predlagam, naj bi usmerili letošnje kurirške noči v tiste kraje, kjer so med vojno delovale partizanske šole in da bi ob tej priložnosti na šolah tudi partizanska obeležja. Prav bi bilo, da bi novabli na šlavih takratne partizanske učilne in fakultetne mladine. Te aktivnosti bi lahko služile tudi hri sestavljanju kolektivnih kronik, ki za pridobitve dragocenih podatkov o življenju pionirske organizacije ter o imenih partizanskih učiteljev in pionirjev. Pri tem naj na bi navedeni tudi tiste, ki v noči, naše družbene organizacije, predlagam, naj bi usmerili letošnje kurirške noči v tiste kraje, kjer so med vojno delovale partizanske šole in da bi ob tej priložnosti na šolah tudi partizanska obeležja. Prav bi bilo, da bi novabli na šlavih takratne partizanske učilne in fakultetne mladine. Te aktivnosti bi lahko služile tudi hri sestavljanju kolektivnih kronik, ki za pridobitve dragocenih podatkov o življenju pionirske organizacije ter o imenih partizanskih učiteljev in pionirjev. Pri tem naj na bi navedeni tudi tiste, ki v noči, naše družbene organizacije, predlagam, naj bi usmerili letošnje kurirške noči v tiste kraje, kjer so med vojno delovale partizanske šole in da bi ob tej priložnosti na šolah tudi partizanska obeležja. Prav bi bilo, da bi novabli na šlavih takratne partizanske učilne in fakultetne mladine. Te aktivnosti bi lahko služile tudi hri sestavljanju kolektivnih kronik, ki za pridobitve dragocenih podatkov o življenju pionirske organizacije ter o imenih partizanskih učiteljev in pionirjev. Pri tem naj na bi navedeni tudi tiste, ki v noči, naše družbene organizacije, predlagam, naj bi usmerili letošnje kurirške noči v tiste kraje, kjer so med vojno delovale partizanske šole in da bi ob tej priložnosti na šolah tudi partizanska obeležja. Prav bi bilo, da bi novabli na šlavih takratne partizanske učilne in fakultetne mladine. Te aktivnosti bi lahko služile tudi hri sestavljanju kolektivnih kronik, ki za pridobitve dragocenih podatkov o življenju pionirske organizacije ter o imenih partizanskih učiteljev in pionirjev. Pri tem naj na bi navedeni tudi tiste, ki v noči, naše družbene organizacije, predlagam, naj bi usmerili letošnje kurirške noči v tiste kraje, kjer so med vojno delovale partizanske šole in da bi ob tej priložnosti na šolah tudi partizanska obeležja. Prav bi bilo, da bi novabli na šlavih takratne partizanske učilne in fakultetne mladine. Te aktivnosti bi lahko služile tudi hri sestavljanju kolektivnih kronik, ki za pridobitve dragocenih podatkov o življenju pionirske organizacije ter o imenih partizanskih učiteljev in pionirjev. Pri tem naj na bi navedeni tudi tiste, ki v noči, naše

OB LETNI SKUPŠČINI ZDRUŽENJA BORCEV V NOVI GORICI:

ČEMU OBČUTEK OGROŽENOSTI IN ZAPOSTAVLJANJA?

V mestnem združenju borcev Nova Gorica je včlanjeno nekaj nad 800 članov. Pretežna polovica je takih, ki so aktivni, tako ali drugače redno zaposleni. Med občani, ki so izvoljeni v samoupravne organe delovnih organizacij in v vodstva družbeno-političnih organizacij, je kar 29 % borcev. 26. februarja so imeli svojo redno letno skupščino

Zakaj je na skupščino prišlo komaj 150 članov združenja? Če so ljudje, tisti aktivni in redno zaposleni, že nekoliko navolčani sestankarstva, jih to vendar ne opravičuje, da se ne udeležijo enkrat v letu zborovanja lastne organizacije. Nekdo od udeležencev je dokaj upravičeno očital, zakaj niso navzoči tisti člani združenja, ki so na vodilnih mestih v družbeno-političnih organizacijah in v delovnih organizacijah.

Nobenemu poudarjanju pomembnosti družbeno-politične vloge našega združenja ne pomeni dosti, če sami zanemarjamo organizacijo. Udeležba na tako važnem zboru, kot je letna skupščina, je zato tudi vprašanje zavesti o pripadnosti in časti vsakega posameznika, ki je član organizacije.

Uvodnemu poročilu, ki je vsestransko zajelo enoletno dejavnost odbora in združenja, je kakor običajno, sledila razprava. V taki razpravi posameznika včasih zanese, tako da zaide v skrajnost, ki mu je, po treznejši presoji o izrečenem, samemu neprijetna. Tako se je zgodilo, da smo slišali dva huda očitka, ki v Novo Gorico prav gotovo ne sodita. »Za belogardiste smo zgradili stanovanja, za borce pa ne!« in drugi očitek: »Z borci ven!« da je refren, ki se vse pogostje ponavlja.

So težave, so še nereseni problemi tako glede stanovanj kakor delovnih razmerij; vidimo pa tudi prizadevanja, da se stvari uredijo, vidimo številne primere, ko so se stvari ugodno in prav uredile. Toda, je že tako: človeka tišči le tisti tren, ki še ni izdrt. Zaradi tega, pa še

ni treba stvari tako zelo posploševati, da dobijo tako hudo politično negativno oceno!

S posplošeno kritiko in s tako posplošenim očitanjem zadeve ne bodo ugodno rešene. Kdo pa so ljudje, ki jim pravimo, oblast? To so naši ljudje, večini borci, smo mi. Če torej izrekamo očitke, kakršne koli, jih predvsem izrekamo sebi.

Nobenega razloga pa nimam, da bi dvomil o tem, da novozvoljeni 21-članski odbor mest-

nega združenja ne bo ukrenil vsega potrebnega, da bi posamezne zadeve uredil, kakor je najbolje in najprej mogoče.

800-članska organizacija združenja v mestu, kot je Nova Gorica, ima vsekakor številne potrebe, družbene, organizacijske in zasebne narave. To je naravno in normalno. Ta številna mestna organizacija je del občinske zveze združenj, ki šteje nekaj nad 8.000 borcev. Tako visoka številka pa v razmerju do 16.000

zaposlenih (ni včet zasebni sektor v kmetijstvu) pove marsikaj. Vsaj to, da so finančne možnosti zaradi neugodnega razmerja precej težavne. Prav bi bilo, da bi informativna pisarna skupščine občine Nova Gorica objavila uradno obvestilo javnosti, koliko je bilo npr. samo lani izplačano iz proračunskih sredstev za različne namene in potrebe borcev v tej občini. To ljudje premalo vedo in odtod občutek zapostavljenosti in prepočasne reševanja posameznih še neresenih zadev.

Zaradi tistega nesrečnega borca, ki s 6-člansko družino živi v stanovanju, ki je hudo premajhno za tako družino in zaradi tiste delavke, ki jo v podjetju odraja, in zaradi tistih zadev, ki bodo na žalost rešene šele letos, namesto da bi bile že lani urejene, ne smemo prezreti vsega drugega, tistega dobrega in lepega, vsega tistega, ki je že prav in dobro urejeno. In tega je zelo mnogo, je neprimerno več.

Občutek solidarnosti, da bi vsi borci čimprej živeli v urejenih razmerah, je pa tudi treba razumeti, ga upoštevati in iz njega najti poti do čimprejšnjih dobrih rešitev teh zaostalih posameznih zadev. **Ciril Zupanc**

8. SEPTEMBRA — KOMEMORACIJA V DACHAU

Poglaviti sklep izvršnega odbora mednarodnega komiteja Dachau (MKD), ki je zasedal 13. in 14. januarja v Bruslju, je ta, da bo letos 8. septembra komemoracija v nekdanjem koncentracijskem taborišču Dachau, kjer bo urejen spominski objekt in odkrit spomenik, ki ga je izdelal jugoslovanski kipar Nandor Glid.

Za ta datum — sprva so mislili, naj bi bila komemoracija šele aprila ali maja 1969 — se je izjavila večina predstavnikov MKD, med njimi tudi jugoslovanski predstavnik.

Program za to spominsko prireditev, ki naj bi bila največja, kar jih je bilo doslej na prostoru nekdanjega taborišča Dachau, sicer še ni izdelan. Kaže pa, da bodo povabili na komemoracijo tudi nekaj dr-

žavnikov, glavni spominski govor pa bo imel minister bavarske vlade Hundhammer, ki je bilo dolgo let interniran v Dachau.

Nadalje je pomembno, da je izvršni odbor mednarodnega komiteja Dachau dokončno odobril besedilo, ki bo vklesano na spominski plošči, pod katero bo vzdignjena žara s pepelom neznanega dachauskega interniranca. Besedilo bo vklesano v štirih jezikih: v francoščini, angleščini, nemščini in ruščini. Besedilo (prevod) v slovenščini je naslednje:

»ZGLEDE BORCEV PROTI NACIZMU, KI SO TU TRPELI IN UMRLI MED SVOJIM BOJEM OD 1933 DO 1945, NAJ ZDRUŽI VSE ŽIVE, DA BODO BRANILI MIR, SVOBODO IN ČLOVEČNOST.« **Bojan Ajdič**

POSNETEK S 4. SEJE RO ZZZ NOV SLOVENIJE

Stvarne ocene družbene dejavnosti ZB

(Nadaljevanje s 1. strani)

pripasti ne samo šolam in mladinskim organizacijam, marveč predvsem krajevnim organizacijam ZB. Le-te se morajo v bodoče tesneje in neposredneje povezovati z mladimi občani, bodisi na skupnih sestankih, tribunah in v sekcijah, ki bi se v ta namen ustanovile pri odborih, bodisi v pospešenem vzajemnem sodelovanju na raznih prireditvah, prireditvah, tekmovanjih in drugih akcijah. Napadno je bilo, da se že načelno obsoja mladino za njeno nezainteresiranost in pasivnost, kar jo je še bolj odbijalo od naših borčevskih organizacij. Podatek, da je med bralci partizanske knjige — to velja zlasti za Sve-

tinovo Ukano, največ mladih, in da se partizanskih spominskih pohodov, ki so bili v zadnjem času organizirani, udeležuje izredno veliko mladincev in mladink, nazorno kaže, da so mladi zelo dovzetni za vsako akcijo, če je dobro in smotno pripravljena.

Na skupščinah je bilo veliko govora o pomenu obrambnih priprav in obrambne vzgoje prebivalcev. Skrajni vsi zbori so kritično ocenili dosedanje delo na tem področju in zahtevali, da začnemo to važno nalogo s primernejšimi oblikami vključevanja občanov, pri čemer bodo krajevne organizacije ZB tudi same neposredno z udeležbo čimveč prispevale in pomagale pri obveščanju ostalih občanov v svojih krajih.

Borci po Škofjeloškem na delu

Razbremenjeni socialnih težav svojih članov so se na letošnjih letnih konferencah energičneje lotili spomske, zgodovinske in drugih dejavnosti

To je bila ena izmed glavnih ugotovitev na seji sekretariata občinskega odbora ZZZ Škofja Loka v četrtek, 15. februarja, ko so posamezniki poročali o poteku letnih skupščin krajevnih organizacij ZB, ZVVI in ZROP, ki so se končale pred dnevi. Ugotavljajo, da so bile letošnje skupščine v glavnem bolj pripravljene kot zadnja leta. Skrajni povsod so jih končali tudi z družabno prireditvijo. Vendar osnovni premik se je letos pokazal s tem, da je bilo veliko manj problemov okrog stanovanj, priznavanja delovne dobe, pokojnin in na sploh o socialnih težavah posameznih borcev. Edino v odročnejših, goratih predelih, kjer prevladuje kmečko prebivalstvo in so posamezni primeri socialnih težav še odprti, so se skupščine zaustavljale ob teh vprašanih.

Po Selški in Poljanski dolini, pa tudi okrog Škofje Loke je bilo zlasti veliko zavzemanje za urejevanje raznih spomenikov, spominskih obeležij in drugih podobnih nalog. Na Češnjici so se zelo zavzeli za spomenik v Dražgošah, za katerega so pripravljene pomagati in sodelovati, čeprav za ta spomenik zbirajo po vseh gorenjskih občinah. V Zalem logu so že sami obnovili svoj glavni spomenik

in imajo zdaj v načrtu še nekatera spomska obeležja. V Lenartu so se odločili za postavitev spomenika na kraju, kjer je padlo 7 partizanov in aktivistov, a še do danes ni tam dostojnega obeležja. Na Bukovici so prav tako sami postavili dostojen spomenik. Zdej zbirajo sredstva za tako oddolžitev padlim tudi na Praprotnem in na konferenci so posamezniki kar sami izražali svojo pripravljenost za pomoč. V Godešcu so se odločili za večji spomenik njihovega domačina, revolucionarja za časa prve svetovne vojne, in pričakujejo, da bodo v tem dobili ustrezno pomoč tudi od občinskih organov. Na konferenci v Škofji Loki je mladina slovesno prevzela patronat nad spomenikom pod Kamnitnikom, kjer je padlo 50 talcev.

Tako je bilo domala po vseh konferencah. Člani ZB, pa tudi člani ZROP in ZVVI na svojih zborih, so razpravljali o ideoloških in političnih razmerah svojega kraja ter skušali nati svoje mesto dela in dolžnosti. Zato bodo tudi na občinski konferenci, ki jo pripravljajo, dali tem stremiljem članstva večji poudarek.

Poleg drugih letošnjih nalog imajo v načrtu tudi nekatere

pomembne manifestacije, pri katerih naj bi sodelovale borčevske organizacije Škofje Loke in Idrije. Za časa vojne so bili ti kraji tesno povezani in to tradicijo hočejo ohraniti. Tako je predvideno organizirano tekmovanje šolske mladine po Škofjeloškem in Idrijskem s končnim srečanjem v Cerknem. Prav tako imajo že predvideno proslavljanje Vojkove brigade, Gorenjskega vojnega področja, podelitev domicila partizanski bolnici Franji in druge prireditve. O vsem tem so se že načelno dogovorili s sorodnimi organizacijami v Idriji.

K. Makuc

Praznik Tilke Čarmanove

Pred dnevi je praznovala sedemdesetletnico Tilka Čarman iz Medvoda, nosilca partizanske spomenice 1941.

Rodila se je v revni kmečki družini v Preski pri Medvodu. Srečni zakon z Dominikom Čarmanom je uničil okupator. Marca 1942 je nemška policija aretirala Dominika in edinega sina Slavka. Ob sta že v letu 1942 postala žrtvi fašističnega nasilja. Narodnoosvobodilnemu gibanju se je priključila vsa družina že v prvih dneh okupacije. Njen mož Dominik je bil znan revolucionar in je deloval med železničarji kot član KP, sin Slavko, študent kemije, pa je bil organizator SKOP v Medvodu.

Čarmanova hiša na vrhu medvoškega klanca je postala, takoj ob prihodu Nemcev na Gorenjsko, zatočišče preganjanih komunistov. V njenem domu pa se je posvetila delu pri organizaciji Zveze združenih borcev NOV občine Ljubljana-Šiška, kjer dela kot članica občinske komisije za socialno zdravstvene zadeve. Ob tem jubileju ji vsi njeni sodelavci želijo, da bi bila še dolgo let med nami zdrava in vedra. **Tr.**

Program letošnjih prireditev na Goriškem

Že v začetku februarja (8. II) so se v Novi Gorici sestali zastopniki občinskih konferenc ZB LDV in odborov združenj ZB NOV občin Ajdovščina, Idrija, Tolmin in Nova Gorica ter se pogovorili o programu prireditev v letošnjem letu.

Prireditve se začnajo s potujočo razstavo Za Vojkomo. Odprta bo s 3. marcem v Podnanosu, kjer je bil Vojko doma in živijo še njegovi starši. Od tu bo razstava obšla vsa večja središča ajdovske, novogoriške in idrijske občine. Namenjena je predvsem šolski mladini. Po veljstvo garnizona Vipava se pripravljajo na poimenovanje ene od kasarn po Vojku. To bo najbrž 4. julija letos.

Predstavniki družbeno-političnih organizacij novogoriške in tolminske občine se dogovarjajo o skupnem praznovanju 25-letnice ustanovitve prvih dveh primorskih brigad Ivana Gradnika in Simona Gregorčiča. Ustanovljeni sta bili aprila 1943. V to obdobje sovpada boj gradnikovcev na planini Golo-

bar pod Krnom in pohod obeh brigad v Slovensko Benečijo, kjer sta vodili težke boje na Kolovratu, Matajurju, Miji in Stolu v dneh od 10. do 18. maja 1943.

Za 11. in 12. maj je že napovedan pohod kurirjev Primorske. Pohod se bo začel v bolnišnici SVPB Franja v Novakih. Potekal bo skozi Trebušo, Tolmin, Kanal, Goriška Brda in se zaključil v Bukovici na Spodnjem Vipavskem. Od tu pa bodo udeleženci pohoda odšli v Ljubljano, kjer se bodo udeležili množičnega pohoda Ob žici okupirane Ljubljane.

Aprila oziroma maja bo na terenu teh občin organizirana pionirska akcija Kurirčkova pošta. Pri tem bodo sodelovali občinski odbori združenj ZB NOV, društva prijateljev mladine in pionirski odredi osnovnih šol, kjer bo organiziran prenos pošte.

Dan borca in dan vstaje slovenskega naroda bosta praznovana z različni lokalnimi prireditvami, partizanskimi sre-

čanju, izleti v znane partizanske kraje pa tudi z odkritji nekaterih spominskih obeležij na dogodke iz obdobja NOB.

Za september je predvidena centralna proslava 25-letnice vseljudske vstaje Primorske. Datum in kraj še nista dokončno določena. Odbor, ki ga je Izvršni odbor republiške konference SZDL Slovenije imenoval 14. februarja in šteje 42 članov, bo vse podrobnosti okoli te velike prireditve moral čimprej urediti. Obveznosti posameznih občin Primorske bodo v dokajnji meri vplivale na lokalne prireditve, tako glede materialnih kakor časovnih potreb in zahtev.

Za drugo polovico septembra se v idrijski občini pripravljajo na zbor Vojkove brigade. Vojkova brigada bo tedaj tukaj dobila svoj domicil in izšla bo knjiga o njej. Organizirana bo tudi razstava o vojni poti te enote.

Oktober bo v Novi Gorici kongres zgodovinarjev SR Slovenije. V dneh kongresa bo v Sempasu jubilejna prireditev ob 100-letnici šempaskega tabora, ki je bil eden najpomembnejših taborov v tedanjih časih. Odkrili bodo spominsko ploščo, spomini na tabor pa bodo tudi sicer objavljeni v radiu in tisku.

Na posvetu v Novi Gorici so se načelno domenili, da bodo dan republike in dan JLA praznovali s kulturnimi prireditvami in akademijami, ki naj bodo v občinskih in drugih večjih središčih teh občin. Na združenju ZB NOV v Novi Gorici razmišljajo o tem, da bi za dan JLA vse karavle na obmejnem področju te občine dobile imena po osebah, ki so znane iz obdobja NOB na tem terenu. Tradicionalni obiski h graničarjem, ki so tu že povsem običajni, bi na ta način dobili še lepše obeležje in globlji pomen.

Vse te letošnje prireditve, ki jih za letos pripravljajo štiri občine severne Primorske, imajo še to veliko vrednost, ker jih bo videlo in doživelo veliko ljudi, predvsem mladina. Prireditve ob obletnicah iz obdobja NOB na ta način dobivajo poudarjen družbeno-političen in vzgojni pomen. **Ciril Zupanc**

Reševanje stanovanjskih vprašanj na Jesenicah

Kmalu bo minilo 23 let od osvoboditve, pa še vedno nimajo številni zaslužni borci NOV primernih stanovanj. Zato je razveseljiva novica, ki nam jo je sporočil občinski odbor ZZZ NOV Jesenice, da bodo kmalu rešene stanovanjske težave vseh borcev.

Sicer pa so na Jesenicah že doslej posvečali temu vprašanju posebno pozornost. Samo železarna je v zadnjih osmih letih dodelila 400 stanovanj borcem. Na Plavžu pa je bil zgrajen 20-stanovanjski stolpč za borce, ki ga je investirala občina. Iz občinskega stanovanjskega sklada je bilo lani 8 borcem dodeljeno stanovanje. Železarna je lani dodelila 40 borcem novo stanovanje. Še vedno pa je po raznih podjetjih in pri občinski skupščini 70 prošenj. Od tega je 47 prošelj vložil v Železarno, druge pa pri drugih podjetjih. Da bi se rešila sta-

novanjska stiska teh borcev, je v gradnji blok s 35 stanovanjskimi enotami, ki bo vseljiv do novembra letos.

Nekateri borci problem stanovanja rešujejo z zasebno gradnjo. Lani je železarna dala 15 prisilcem kredit v skupnem znesku 10.400.000 S-din. Iz stanovanjskega sklada pri društvu upokojencev pa je kredit dobilo 13 borcev. Iz tega sklada bo na voljo tudi letos nekaj milijonov za dodelitev kredita za stanovanja upokojencev. V razpravi na občinski skupščini ZZZ NOV Jesenice pa smo slišali, da so znatna sredstva tega sklada (sklada za kreditiranje stanovanjske gradnje upokojencev) vezana pri banki v Ljubljani in naj zato občinski odbor ZZZ NOV zahteva, da se ta sredstva sprostijo.

Podatki kažejo, da so se na Jesenicah resno lotili akcije. **Jože Vidic**

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE ZLATE IZDELKE

SOCIETA

"DARWIL"

GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO

TRST, Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II

NUDI PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata

PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!

14-karatni zlat nakit od 650 Lit naprej
18 in 22-karatni zlat nakit od 750 Lit naprej

NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR

DARWIL in ARETTA

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji
SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji

v Radence
po zdravje

za bolezn
LEDVIC

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

VOJAŠKA VEDA IN TEHNIKA

Kateri tank je najboljši na svetu?

Ce ne upoštevamo starejših tankov, ki jih že postopoma izločajo iz oborožitve, in tistih, ki jih šele preizkušajo, in jih še niso začeli serijsko izdelovati, potem bomo ugotovili, da za naslov najboljšega tanka na svetu lahko konkurirajo le še ameriški »M-60«, sovjetski »T-55«, zahodnonemški »leopard«, francoski »AMX-30« in britanski »chieftain«.

Kako pa sploh presojajo, kateri tank je boljši, kateri pa slabši? Tank je dober, če so medsebojno kar najustrežnejše usklajeni vsi trije najpomembnejši elementi: gibljivost, oklep in oborožitev. Tank, ki ima močan oklep in slabo oborožitev ali nasprotno, ni dober. Tudi s tankom, ki ima debel oklep in dobro oborožitev, ne moremo biti zadovoljni, če je počasen in okoren.

Ameriški tank »M-60«

Prav tak pa je britanski tank »chieftain«, ki ima izmed vseh srednjih tankov najdebelejši oklep in najmočnejši top (120 mm), vendar je hitri tudi najpočasnejši in najtežji (56 ton). Zato ga na bojišču prekašajo drugi srednji tanki, ki so gibljivejši od njega, čeprav imajo tanjši oklep in slabši top. Ameriški tank »M-60« ima le nekoliko tanjši oklep, vendar ni tako dobro zavarovan, kot pa sta

francoski in sovjetski tank, čeprav imata tista šibkejši oklep. Njun oklep ima boljši nagib in zato so granate, ki ju zadenejo, manj učinkovite.

Zahodnonemški tank »leopard«

Izmed vseh doslej omenjenih tankov je zahodnonemški »leopard« še najhitrejši, toda njegov oklep je tanjši kot pri sovjetskem in francoskem tanku, pa tudi slabše postavljen. To mu seveda močno zmanjšuje vrednost. Vsi drugi tanki, razen britanskega, imajo top 105 mm, le sov-

jetski tank »T-55« ima za pet milimetrov ožji top. To pa je tako majhna razlika, da praktično nima nobenega pomena. To tembolj, ker se sovjetski top odlikuje po izrednih balističnih lastnostih in ker ima njegova granata zelo veliko začetno hitrost. Menijo celo to, da je sovjetski top boljši kot vsi drugi.

Sovjetski tank »T-55«

Sovjetski tank ima zadostno hitrost, čeprav je v primerjavi z »leopardom« nekoliko počasnejši. Izmed vseh teh tankov pa ima še največji doseg. Je sorazmerno nizak, zaradi česar ga je iz večje razdalje težko zadeti. Za obliko njegove kupole pa sodijo, da je to idealna rešitev.

Na podlagi tega menijo tudi mnogi zahodnoevropski in ameriški vojaški strokovnjaki, da je izmed vseh teh tankov sovjetski »T-55« najboljši in da se z njim v nekem smislu lahko kosa še francoski tank »AMX-30«. Drugi tanki so slabši. Zato si zlasti Američani in Nemci prizadevajo, da bi dobili nov tank, ki bi bil boljši kot pa sta »M-60« in »leopard«. Tak tank jim je še toliko potrebniji, ker je medtem Sovjetska zveza na moskovski paradi prikazala spet nov tank, še boljši od »T-55«. Gre za »T-62«, katerega top ima kaliber 115 mm.

SLAVNA EPOPEJA SRBSKE VOJSKE 1915. IN 1916. LETA

Skozi albanska brezpotja

Prizren, zadnje srbsko mesto ob umiku srbske vojske 1915. leta, je bil zadnje upanje, zadnje pričakovanje, zadnje zavetišče in zadnje razočaranje. Mesto, ki se razprostira po hribovskih s čudovito okolico pod Šar-planino, je bilo pokrito s snegom. Begunci so pohajali po ozkih ulicah. Premrli in zaskrbljeni ljudje so se pogovarjali boječe in tiho.

Izmučena srbska vojska, ki jo je s severa stiskalo kakor klešče šest nemško-avstroogrskih korpusov in dve bolgarski armadi z vzhoda in jugozahoda in ki se je umikala med nenehnimi boji, je prihajala na Kosovo. Vsem je bilo jasno, da od zaveznikov ne morejo pričakovati nobene pomoči in da se tu di proti jugu ne morejo več umikati, kajti to smer so jim Bolgari zaprli že 21. oktobra, ko so zasedli Skopje. Grozila sta jim mraz in lakota.

Vrhovno poveljstvo je 25. oktobra svojim armadam poslalo ukaz, naslednjega dne pa je iz Prizrena krenilo vzdolž Drima na sto petnajst kilometrov dolgo pot prek Ljum, Kule, Spasa in Pukije proti Skadru.

DVE SMERI UMIKA

Večina srbskih enot — tako imenovana severna skupina, ki so jo sestavljale tri armade in beograjska obramba — se je po ukazu vrhovnega poveljstva umikala skozi Crno goro, in sicer po cesti, ki pelje čez Peč, Ziljeb, Rožajo, Beran in Andrijevico. Z vojsko pa so se umikali tudi mnogi drugi begunci. Vsi so pričakovali rešitve v Crni gori. Po obljubah srbske vlade in vrhovnega poveljstva je kazalo, da so tam skladišča s hrano. Teh pa ni bilo in vojska je morala uporabljati neznatne zaloge, ki jih je imela s seboj, in živež, ki ga je mogla nabaviti pri prebivalstvu. Sicer je pa tudi temu primanjkovalo hrane.

Medtem ko se je ta del srbske vojske prebijal skozi Crno goro, se je južna skupina z enotami iz novih pokrajin in tako imenovano timoško vojsko umikala proti Albaniji. Njena naloga je bila zelo odgovorna: čim

Enote iz novih pokrajin, ki jim je poveljeval general Petar Bojović, so se proti morju prebijale v dveh smereh: Vardarska in Moravska divizija drugoga sklica vzdolž Drima proti Skadru, Moravska divizija prvega sklica in kombinirani odred pa po najhujšem terenu, ki ga je srbska vojska kdaj imela. Pot ju je peljala čez srednji del severne Albanije in 1500 metrov visoke planine Cafa-Kumulusa, kjer ni bilo nobenih poti po globokem snegu, čez planinsko skalovje, soteske in zasnežene globeli ter čez ozemlje divjega in najbolj uporniškega albanskega plemena Miriditov.

PRI —22 STOPINJAH

Moravska divizija prvega sklica se v Prizrenu ni zadrževala in se je ustavila šele v vasi Zuru in pri Ljum Kuli. Kombinirani odred je bil v divizijski zaščitnici.

Do Ljum Kule je še peljala nekakšna pot. Drim so prešli po Dušanovem mostu, pot so nadaljevali vzdolž reke, nato pa so po Vezirjevem mostu krenili v gorsko divjino.

Pri Ljum Kuli se je divizija ustavila na nekih strmih pobočjih, kajti medsebojno pomešane enote niso mogle naprej. V tej strmini so morali tudi prenočevati — stati in se prestopati. Mraz je čedalje močnejši pritisel in živo srebro se je spustilo že na dvaindvajset stopinj pod ničlo. Tu pa tam je gorel kak slab ogenj, kajti sveže grmovje, kolikor ga je bilo, ni moglo goreti. Spodaj je bučala reka, na pobočjih, ki so bila polna ljudi in živine, pa so rezgetali lačni konji. Vojaki, pokriti z ivjem, so stali v skupinah kot nekakšne prikazni. Nenehno pa so prihajale nove enote, zaradi česar je bila gneča čedalje večja.

Nad reko je stal Dušanov most s strmimi oboki. Bil je skoraj neprebraden zaradi gladke in poledele površine. Vojaki in živina bi morali čim hitreje čezenj. Ljudje so se nekako šli, mnogo huje pa je bilo s konji. Z mostu so padali v reko vojaki in konji. Le malokateremu se je posrečilo priplavati na breg in se rešiti. To noč so mnogim vojakom ozeble noge.

IZGUBLJENI V ALBANSKIH GORAH

Zjutraj je na srečo mraz popustil in se je led začel celotopiti. Tako je divizija lahko prešla reko in se začela vzpenjati na zasnežena pobočja Cafa Kumulusa.

Divizija je lezla navzgor in se prebijala po globokem snegu ves dan. Ustavila se je šele v starem bukovem gozdu, ki ga je obkrožalo skalovje. To noč so imeli mir. Čez zasnežene hribe in globeli ni peljala nobena steza in oficirji se ponoči na svojih kartah niso mogli znajti. Ko se je zmrčilo, je divizija spet krenila dalje. Na ustreznih razdaljah so hodili vojaki s svetilkami v rokah. Hiteli so po pobočjih in čez sedla. Ponekod so morali vojaki teči, da se živa veriga ne bi pretrgala. Pihal je močan južni veter, ki je neverjetno hitro topil sneg.

Po nekaj urah tako hitre hoje se je divizija spet ustavila na strmih pobočjih nekakšne globeli. Zaradi naporenega pohoda po kamenju, mokrem snegu in vodi so vojakom čevlji, kolikor so jih bili še ohranili, povsem razpadli, pa tudi hrane ni bilo več. Prav s tem nočnim pohodom so se izognili napadom Albancev. Brž ko se je zdanilo, so jih ti že začeli napadati. Sprva so bili napadi še neorganizirani in le z manjšimi silami. Albanci so se omajevali na ugrabljanje še živih volov, toda kasnejši napadi so bili že nevarnejši in pogostejši.

Ko je divizija prešla glavna planinska sedla, se je začela spuščati proti reki Fani. Sneg se je še nadalje topil, tu pa tam se je ualil tudi leden dež. Megla je prekrivala bližnje vrhove. Prvo naselje, Firs, ki je ležalo na hudi strmini — nekaj kamnitih hiš brez oken, z

ozkimi strelnimi linami — ni obetalo nič dobrega.

Od prebivalstva ni bilo moč ničesar kupiti. Vojaki pa so bili brez hrane. Neprestano hoja po snegu, blatu in vodi — pa še brez počitka — jih je povsem izčrpala.

NEPRESTANI NAPADI ALBANCEV

Četrtega dne, odkar so krenili v planine, so Albanci začeli resneje in bolj organizirano napadati. Takrat je bila divizija v ozki kotlini reke Fani, ki se je narasla in peneča pre-

nadzirala Esad paša; tu naj bi bilo po zatrjevanju srbske vlade in vrhovnega poveljstva tudi skladišče s hrano. Vojaki so takoj laže hodili, saj so v Orašu pričakovali rešitev. Ko pa so pol ure kasneje prispeli v vas, so takoj krenili naprej. V naselju ni bilo nikogar razen nekega paševga oficirja, ki je izjavil, da Esad paša jamči za varnost srbske vojske.

Naslednjega dne se je divizija spustila s hribov, zvečer pa se je ustavila pri vasi Kalifaci na neki valoviti kamniti planjavi.

Esad paša se je v teh hudih časih pokazal iskrenega prijatelja. Srbska vojska mu je lahko hvaležna. Toda ta paša ni imel oblasti nad vso Albanijo, zlasti pa ne nad plemenom Miriditov, s katerim je bil v krvnem sovraštvu.

Nato je kombinirani odred pohitel, da bi čimprej prišel iz sotesk in globeli ter se čimbolj približal Moravski diviziji prvega sklica. Odred je zjutraj krenil na pot. Ko pa je prišel v neko zelo ozko dolino, se je znašel v pasti. Z vseh bližnjih hribov so se oglašile albanske

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM?

O fotografiji iz 48. številke »TV 15« iz leta 1967 nam je, čeprav nekoliko kasno, pa vendar dobrodošlo, pisal tudi Franc Toplak, Kunova 18, p. Spodnji Ivanjci pri Gornji Radgoni. Na tej sliki je on peti z leve proti desni. Prosimo tovariša Lojzeta Hermana-Dušana in Marjana Kerna, ki sta fotografijo iz 48. številke posnela v št. 51—52 »TV 15«, naj tovarišu Toplaku sporočita svoja naslova. — Bralce prosimo za pojasnilo tudi današnje fotografije, na kateri trije partizani ogledujejo svoje orožje.

bijala med hribi. Divizijska kolona je bila zaradi ozke steze in goste megle dolga kakih petnajst kilometrov. Skupine dobro oboroženih Albancev so vdirale iz megle in napadale manjše skupine vojakov, zlasti pa tiste z živino. Brž ko so pobili vojake, so se z ukradeno živino spet porazgubili v megli.

Med dvema soteskama pa so Albanci napadli in zaplenili vs divizijski pratež — goveda in konje z municijo vred ter vso opremo 1. in 2. poljske bolnišnice. Tedaj so pobili mnogo vojakov.

Kolona tako ni mogla več naprej. Ustavila se je nad vasjo Fani-Bisaka. Vojaki so prenočili na prostem. Izčrpani in do gole kože premočeni vojaki so polegali po blatu in vodi. Pojedli so še zadnje ostanke prepečenca. Po vrhovih je bilo vso noč slišati nenavadno rjovenje in lajanje: po vrhovih so se zbirali domačini, se razporejali in pripravljali na napad, do katerega naj bi prišlo naslednjega dne.

Zato so bile straže okrepljene, strojnice pa na položajih in pripravljene za boj. Ponoči je bilo še vse mirno. Ko se je zdanilo, je divizija krenila na pot. Naglo se je oddaljevala po kozjih stezah in bredla narasle planinske potoke. Albanci so bili o njihovih premikih dobro obveščeni in si Moravske divizije niso upali napasti. Glavni napad so pripravljali na enote, ki so bile na repu kolone. To pa je bil kombinirani odred, zaščitnica.

Tako je divizija prispela na hrib, pod katerim se je razprostirala nekoliko širša dolina, zemljišče pa je bilo manj divje ko dotlej. S kamnitega grebena na levi strani so se v dolino spuščala terasasta pobočja z njivami in vinogradi.

To je bilo naselje Oraš. Ležalo je na območju, ki ga je

Se teže se je prebijal kombinirani odred. Potem ko je pri Vezirjevem mostu priskočil na pomoč Moravski diviziji drugega sklica, da se je ta lahko izvila iz nevarne pasti, je 2. decembra z bojem prešel reko, nato pa porušil prvi lok mostu.

Albanci so dobro vedeli, da je to srbska zaščitnica in da jih zadaj ne more nihče več napasti. Zato so jo poskušali uničiti. Arnavti iz Ljume so obvestili pleme Miriditov, da so vsi zgrabili za orožje in da se pripravljajo za splošen napad. Do 5. decembra so bili le manjši spopadi, nato pa so Albanci začeli napadati srditeje in načrtneje. Ko je odred prispel na neko poljano, so ga Albanci z bližnjih vrhov zasuli s hudim ognjem iz pušk in strojin. Po prvem presenečenju in prvih izgubah je odredu uspelo napadalce razgnati.

Za pokop padlih ni bilo več časa. Zato so jih kar pustili, prav tako nekaj hudo ranjenih vojakov, ki jih niso mogli nositi s seboj. Odred se je ves dan prebijal, naslednjega dne pa je prišlo do novih spopadov. Ponoči je iz Oraša prispel albanski kurir in obvestil Srbe, da jih oblasti Esad paše v Orašu pričakujejo kot prijatelje. Ves odred, čeprav močno utrujen, je takoj krenil v Oraš, kamor je prispel ob zori. Tam jih je pričakal pašev oficir v spremstvu nekaj vojakov. Srbski vojaki so počivali ves dan in vso noč, mednje pa so razdelili tudi nekaj tople hrane.

puške. Srbski vojaki so se takoj razvili v strelsko črto in se začeli boriti.

Po krajšem medsebojnem obstreljevanju so Albanci umolkneli, nato pa so se pokazali njihovi odposlanci, ki jih je vodil katoliški duhovnik — Dan Zef Maraši. Ta se je sestal s polkovnikom Tufegdzicem, poveljnikom odreda. Polkovnik je bil pogumen borec in izvrsten poveljnik, ki je znal oceniti razmere. Toda Albanci so mu postavili take zahteve (izročitev vsega orožja in prateža ter vse oficirske prtliage in konj), da jih ni mogel sprejeti.

Po njegovi odločni zavrnitvi so se albanski voditelji začeli spet posvetovati. Pogajali so se ves dan, pa se naslednjega dne. Ves ta čas so Albanci ostali na hribovih, Srbi pa so bili pripravljani za boj in izvajanje nadaljnjih ukazov.

Ko so Albanci uvideli, da so Srbi pripravljeni tudi na boj, so pogoje spremenili. Zahtevali so le še 65 volov, 12 oficirskih konj in ves oficirski pratež. Orožja niso zahtevali.

Potem ko so vsi srbski oficirji sprejeli pogoje, so Albanci izročili, kar so ti zahtevali, nato pa krenili naprej proti Lješju skozi mnogo mirnejšo Malesijo, ne da bi jih Albanci še kaj vznemirjali.

Kombinirani odred je devetnajst dni počival v Lješju, od koder je krenil v Drač. Ker je ta enota izmed vseh drugih pretpela največ, so jo takoj vkrkali na ladje in jo prepeljali v Tunizijo.

OBVESTILO

Pozivamo borce I. prekmurske brigade, formirane leta 1915 v Murski Soboti, ki žive v Ljubljani in okolici, da se zgledajo zaradi razgovora o podelitvi domicila brigadi, dne 18. marca ob 17. uri v knjižnici RO ZZB NOV Slovenije, Ljubljana, Beethovnova 10.

INICIATIVNI ODBOR

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Zgodovina vohunskega letala »U-2«

Letalo posebne vrste je bilo pripravljeno in najti je bilo treba le še pilote, ki naj bi seveda bili tudi nekaj posebnega. C. L. Johnson se je takoj lotil posla. Organiziral je program novačenja in urjenja. Vsi piloti so bili »civilisti«, namenjeni pa za »meteorološke naloge«.

Pri poletih nad tujim ozemljem bi namreč utegnili biti vojaški piloti prej vzrok za vojno, kot pa če bodo opravljali le navadne vohunske polete. Sicer pa so Američani tudi kasneje uporabljali meteorološki alibi. Ko je prihod njihovih U-2 v Veliko Britanijo povzročil med Angleži hudo razburjenje, je uradni predstavnik ameriškega letalstva, ne da bi pri tem izbruhnil v smeh, resno zagotavljal, da je »naloga letal U-2, ki bazirajo v Veliki Britaniji preiskovanje gornjih slojev atmosfere in prestrazanje radioaktivnih delcev, ki nastajajo ob jedrskih eksplozijah.«

V resnici pa so bili vsi ti »civilisti«, vstevši tudi slavnega Garyja Powersa, vojaški piloti, ki so bili neposredno pred tem »izstopili iz vojnega letalstva, da bi se lahko vključili v civilno službo«. Prva enota letal

skušala kaj zvedeti od teh pilotov, ji to ne bi uspelo, kajti ti zračni vohuni niso dosti vedeli o svojih slovitihih letalih U-2. C.I.A. jim je posredovala le omejeno znanje, samo toliko, kolikor jim ga je bilo nujno potrebno, da bi znali uporabljati svojo opremo. Držala se je namreč starega pravila, ki pravi, da človek toliko manj lahko izda, kolikor manj tudi ve.

NAJSODOBNEJŠA OPREMA

Brž ko je pilot vključil kontakt, sta začeli delovati dve ogromni filmski kameri, ki sta snemali od enega do drugega obzora vso površino pod letalom. Z drugim gumbom pa je bilo mogoče vključiti močan teleobjektiv, ki je lahko napravil zelo natančne posnetke posebno pomembnih con in objektov. Medtem ko je U-2 letel dalje, je v odprtih kamerah ne-

nehno tekel filmski trak, prav tako, kot pri kamerah, s katerimi filmajo konjske dirke in ki imajo ustrezno hitrost snemanja, da slike ne bi bile motne.

Druge kamere imajo filme, ki so občutljivi na infrardeče žarke. Ti so posledica toplotnega žarčenja raznih podzemnih naprav in izdajajo vojaške objekte, ki so zakriti s »hladno« vegetacijo. Hkrati s temi elektronskimi sprejemniki prestrezajo elektromagnetske signale vseh radijskih in radarskih oddajnikov na ustreznem območju ter radiofonske zveze med letali in njihovimi oporišči.

NEVARNOSTI IN TEŽAVE

Pilotiranje U-2 je težavna in nevarna zadeva. Piloti morajo biti fizično in psihično dovolj odporni, da bi v svojih tesnih kabinah lahko vzdržali šest ali sedem ur poleta. V napihjenih kombinacijah so podobni mumijam; mask pa ne smejo potegniti z obraza niti toliko, da bi pokadili cigareto, si obrisali znoj ali se podrgnili po nosu. Vodo lahko pijejo le skozi »slamico«, ki je vgrajena v masko.

Vse to je šele uvod v silno zamotano pilotiranje. Najnevarnejši je pristanek, ko letalu z njegovimi dolgimi krili grozi huda nevarnost ob vsakem močnejšem bočnem vetru. Zato U-2 ne more — česar pa ni mogoče vselej upoštevati — pristati na letališčih, kjer pihajo prehudji vetrovi. Ker so hoteli imeti čim lažje letalo, so mu vgradili zelo majhno pristajalno ogrodje, zaradi česar je U-2 ob dotiku koles z zemeljsko površino in zaustavljanju silno nestabilen.

»To je čudovita, toda muhasta ljubica,« je izjavil neki veterani, potem ko je imel za sabo že vrsto poletov s tem skrivnostnim letalom. Izmed nekaj desetih U-2, kolikor so jih bili napravljeni, se jih je deset razbilo že na tleh in je pri tem v šestih primerih ubilo tudi pilota. Ra-

zen teh pa je bilo še kakih pet ali šest drugih nesrečnih primerov, o katerih ameriške oblasti niso poročale. Ko sta v štiriindvajsetih urah drug za drugim strmoglavila na tla dva U-2 iz oporišča Laughlin v Teksasu in sta ob tej priložnosti bila ob življenje tudi oba pilota, je letalska policija takoj blokirala vse ceste na tem območju, da bi radovednežem in novinarjem preprečila dostop v bližino ruševin.

V LETALU SKRITA SMRT

U-2 je razen mnogih nevarnosti, ki so izhajale iz njegove namembnosti, vseboval še neko posebno nevarnost. Ko so Rusi preučevali razbitine Powersovega U-2, so v njem odkrili eksplozivno polnitev nenavadnega tipa. Pozornost je vzbujala ne le izredna moč eksploziva, temveč zlasti to, da je bila njegova vžigalna naprava povezana na poseben način s mehanizmom, ki v primeru potrebe potisne pilota iz poškodovanega letala. Ruski strokovnjaki so ugotovili, da napravo aktivirajo radiofonsko iz daljave potem, ko je letalo že nad tujim ozemljem, razstrelivo pa se vžge v hipu, ko pilot iz kakršnih koli razlogov sklene izstopiti iz letala.

Cepprav piloti iz razumljivih razlogov tega niso vedeli, je vsekakor nenavadno, da se Gary Powers potem, ko ga je zadela sovjetska protiletalska raketa, ni skušal rešiti na običajen način — s tem, da ga mehanizem s sedežem vred potisne iz letala. Uporabil je padalo in skočil skozi odprtino, ki sicer služi za vrata. Iz tega primera vidimo, da se v stvarnosti dogajajo še mnogo bolj neverjetne stvari, kot si jih lahko zamislijo proizvajalci sodobnih vohunskih filmov. Slavni Aston Martin na James Bondovem eksplozivnem sedežu je prava igračka v primerjavi s sedežem v U-2, ki pilota vrže naravnost na drugi svet.

LADO AMBROŽIČ-NOVLJAN

Sovražnik se je ujel v past

PODOBNI SO BILI ŽIVIM MUMIJAM...

Na desnem krilu Italijani niso imeli uspehov, pač pa so po cesti prodrli v vzhodni del Bukovice in so tako vzpostavili ognjeni kontakt z obkoljenimi. To pa je bilo dovolj, da se je napravila vrzel, skozi katero bi Italijani lahko ušli proti Krašiču. Ko se je zračilo, so obkoljeni napadli z vsemi močmi, nato pa se zvrstili v kolono in se začeli pomikati po cesti proti vzhodu. O tem slikovito poroča štab 13. proletarske brigade: »Bataljoni so bili na svojih mestih, ko je štab opazil premik dolge italijanske kolone po cesti od vasi Radušče proti Krašiču. Sovražna kolona je šla mimo, vojaki so držali v rokah puške in puškomitraljeze, s seboj pa so vozili nekaj mrtvih in ranjenih vojakov. Pomikali so se kolikor moči tiho... Naš stražar, ki je bil na cesti na križišču poti proti Prekrižju, je zaustavil kolono in vprašal, kdo so. Toda Italijani niso odgovarjali niti streljali. Sam komandant brigade je z enim partizanom iz čete za zvezo prišel v bližino dveh, treh metrov od italijanske kolone in vpili smo in jim klicali, ker jih nismo mogli takoj spoznati: »Pojdite, tovariši, naprej, naprej, tukaj so proletarci!« Podobni niso bili ljudem, pač pa živim mumijam.»

Po ognjeni pripravi obkoljenih v Bukovici je bilo v Gubčevi brigadi jasno, da Italijani že odhajajo. Bila je namreč temna noč, ko so se gubčevci previdno povzpeli na položaj, kjer so pred nekaj minutami bili Italijani. Zepna svetilka je v neprodni temi prikazala grozljivo razdejanje. Sedemdeset mul je bilo kup mesa. Mrtvi so ležali vsevprek v izkopanih zaklonih. V hlevu, kamor je udarila topovska granata, je bilo veliko razdejanje. V hiši je grupacija »Orifici« pozabila hudo ranjenega podoficirja, lepota iz Rima.

Ponoči so Italijani dosegli Krašič, kjer so pustili zaščitnico. Nato so nadaljevali pot v Draganiče in Karlovac.

Bitke pri Bukovici in Krašiču je bil konec. Italijani so imeli v tej bitki 98 mrtvih, 160 ranjenih in okrog 70 ubitih mul. Partizanske izgube pa so bile: 18 mrtvih in 67 ranjenih.

KONEC

PILOT GARY POWERS MED SOJENJEM

U-2, ki so jo bili v začetku leta 1956 sestavili v Waterton Stripu v Nevadi, je dobila naziv »prvi pomožni meteorološki eskadron«. Nekaj mesecev kasneje so letala U-2 prispela na ameriška letališča v Zahodni Evropi in Mali Aziji, nato pa so razširila svoja krila vse do Japonske in Aljaske.

V naslednjem letu je bilo osebje nekega ameriškega letalskega oporišča v bližini Tokia priča skrivnostnega prizora, kakršnega je celo v vohunskih filmih Iana Fleminga težko najti. Kdo ve odkod je priletelo neko letalo nenavadne oblike in lepega popoldneva z ugaslimi motorji pristalo na njihovem letališču. Letalo je bilo modro-črne barve in brez vsakih oznak. Še bolj čudno je bilo to, da ni iz letala nihče izstopil. Šele čez četrte ure je od nekega priletel mornarski helikopter in pristal v neposredni bližini skrivnostnega letala, iz njega pa je hitro izstopilo šest civilistov.

Takrat šele je pilot dvignil pokrov na svoji kabini in zlezel na tla. Fantje na letališču so se na moč začudili, ko so videli, da na njegovem letalskem kombinезonu ni niti značke niti činov niti številke in da ima nenavadni »civilist« kljub temu ob pasu pravo vojaško pištolo. Za spraševanje pa niso imeli več časa, kajti čudni civilisti iz mornarice so pilota takoj odpeljali v pisarno poveljnika njihovega oporišča.

Sicer pa celo v primeru, če bi kaka sodobna Mata Hari

V Radence Po zdravje ZA ŽIVČNE BOLEZNI

LETNA SKUPŠČINA ZB NOV LJUBLJANA-TABOR

Na letni skupščini ZB NOV Ljubljana-Tabor je predsednik Andrej Rupnik izbrno poročal o političnem položaju v svetu, o položaju, v katerem je sedaj naša država na gospodarskem in političnem polju ter o doseženih uspehih in izvajanih družbenih in gospodarskih reformah. Naglasil je tudi, da naši organizaciji ne more biti vseeno, ali bo reforma uspela ali ne, ker je od njenega uspeha odvisno tudi urejanje socialno-ekonomskih zadev

naših borcev. Po izčrpnih in vsestranskih diskusijah so sprejeli sklepe, v katerih naglašajo:

a) V celokupnem javnem življenju je treba brezpogojno uveljaviti načelo osebne odgovornosti, stehranj posameznik mora osebno odgovarjati družbi za svoje delo.

b) Načelo kolektivne odgovornosti je treba dati pravilno tolmačenje. Treba je uveljaviti načelo javnega polaganja računa za trošenje vseh družbenih sredstev.

c) V celokupnem javnem življenju je treba uveljaviti načelo brez-pogojnega spoštovanja ustavnosti in zakonitosti, in to brez razlike v vseh instancah. Predvsem moramo vztrajati pri tem, da smo pred zakonom vsi enaki.

d) Načelo samoupravljanja je treba dati vsebino ter ga uveljaviti od federacije do krajevne skupnosti in ekonomskih enot v podjetjih. Temeljno za nadaljnji pravilni razvoj naše socialistične družbe je načelo delitve dohodka po delu.

Dokler naša družba ne bo dosegla takih ekonomskih in drugih instrumentov, po katerih bo mogoče pravilno in pošteno deliti dohodek med družbo in organizacijami ter osebne dohodke v samih organizacijah, je moralna dolžnost družbe, da kontrolira delitev dohodka.

Nadalje so na skupščini sprejeli še te sklepe:

— V okviru republike oziroma občinskih skupščin naj popisejo vse borce NOV, ki živijo na območju občine. S tem popisom naj bi se zajeli ne samo personalni podatki, temveč tudi socialni, zdravstveni, imovinski itd. V ta namen naj bi sestavili poseben personalni karton, ki naj bi bil obvezen za vse občine.

— V republikem oziroma občinskem merilu naj bi sestavili in izdali obrednik — poslovniki za civilni pogreb.

— V Ljubljani naj sestavijo in izdajo kroniko o ilegalnem delu OF mesta Ljubljane med NOB, v katero naj bi zajeli kronike vseh terenov mesta Ljubljane.

Sprejeli so tudi resolucijo o solidarnosti z junaki ljudstvom Vietnamu.

A. R.

Partizanska dobra zdravila

Ko je bil partizan Polajnar v partizanski bolnišnici nekje

na Rogu, ga je zdravil tamkajšnji zdravnik z zdravilom, napravljenem po temle receptu. Polajnar si je moral namreč sam napraviti zdravilo in se sam tudi zdraviti.

Zdravnik je naročal: »Sonce, voda, zrak,« so človeku najbolj potrebni. Vsakega vzameš po eno kavno žličko in zmešaš, v to daš za noževno konico potropljenja, premešaš še enkrat in zdravilo je nared. Nato se po potrebi namažeš, »žavbo« pa lahko tudi komu posodiš.

Bili je pozimi in Polajnarju sta manjkala dva poglavitna dodatka — potrpljenje in sonce, zato tudi žavbe ni mogel napraviti.

PARTIZANSKI SMEH

ELEGANCO OB VSAKI PRILOŽNOSTI — ZA VSAK OKUS — PO ZMERNIH CENAH

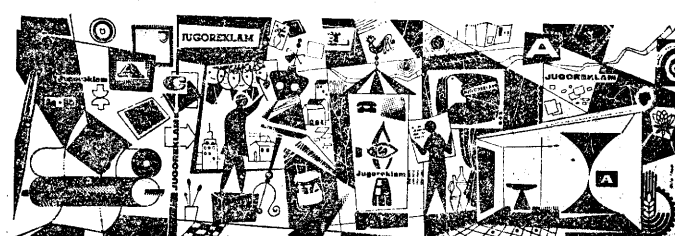
vam omogoča nakup

MOŠKE IN ŽENSKÉ KONFEKCIJE TER METRSKEGA BLAGA ZA PLAŠČE, SUKNJIČE, OBLEKE IN KOSTIME

v II. NADSTROPJU TRGOVSKE HIŠE **nama** Tomšičeva ulica 2 in v KONFEKCIJI »ELITA«, Čopova ulica 7

Izključni modeli ženske konfekcije — letošnji kroji — modne barve in vzorci.

Nakup tudi na potrošniški kredit.

PODJETJE ZA EKONOMSKO PROPAGANDO IN PUBLICITETO

JUGOREKLAM

LJUBLJANA, Miklošičeva 14/I — Tel.: 314-890, 315-774

- Aranžiranje in dekoracija
- Grafična reklama
- Knjižgoveznitvo
- Kinoreklama
- Oglasni servis
- Afiširanje lepakov
- Založništvo tiskovin
- Založništvo razglednic
- Založništvo slikanic
- Svečlobna reklama
- Tisk na trak in tekstil
- Izdelki iz plastičnih snovi
- Projekti

LASTNA LITOGRAFIJA, KNJIGOVEZNICA, SITOTISK, ARANZERSKI ATELJE

PREDSTAVNISTVA

Beograd, Njegoševa 2 tel. 44-605

Zagreb, M. Vucković, Rusanova 22, tel. 643-617

POSLOVNE ZVEZE PO VSEJ ORZAVI

veliki spomladanski REGRES

Za
soncem greje
najceneje
velenjski
lignit

Regres velja od 26. februarja do zgodnje spomladi. Kdor kupi premog sedaj, si zagotovi naslednje ugodnosti: nižjo ceno, zanesljivo in takojšnjo dobavo, boljše kakovost ter višjo kalorično vrednost zaradi osušitve.

RUDNIK LIGNITA VELENJE

Resnice ne poznajo ali pa je ne prenesejo...

Tovariša, ki sta pred kratkim nekoliko preglasno zabavljala v kolodvorski restavraciji na Jesenicah čez pisane o raznih dogodkih v minuli vojni, sta gotovo nekoliko pregloboko pogledala v kozareček, sicer svojih misli najbrž ne bi bila ponujala tudi drugim, ki so sedeli v neposredni bližini.

Po pogovoru sodeč, sta omenjena dva tovariša seznanjena s članki o narodnoosvobodilni vojni ali pa morda celo sama bereta »TV 15«, ker bi v nasprotnem primeru ne mogla poznati vsebine našega borčevskega glasila. Po njunem prepričanju je vse to pisanje pretirano in neresnično! Komaj bi človek verjel, da so še ljudje, ki ne poznajo dogodkov, s katerimi smo se srečevali v štiriletni okupaciji.

Ce že sama nista sodelovala z narodnoosvobodilnim gibanjem — iz njunega pogovora bi to lahko sklepali — bi pač morala vedeti in razumeti vsaj to, da se je borbe proti okupatorjem udeležila večina naših ljudi, in to kot borci, aktivisti ali pa vsaj kot tihi podporniki, ki so s svojo, čeprav še tako skromno pomočjo, koristili našemu osvobodilnemu gibanju. Vedeti bi morala, da je naš narod plačal prevelik krni davek, da bi na to lahko pozabili.

Ta dva in tudi njima enaki verjetno niso in ne bodo mogli nikdar dojeti idealizma in požrtvovalnosti borcev in aktivistov, ki so v največji nevarnosti tvegali življenja in zdravje za boj proti sovražniku našega naroda. Nikdar ne bodo mogli dojeti vse resnice in zato tudi ne verjamejo opisovanju dogodkov, ki jih beremo v »TV 15«. Kdor pa je pošten in odkrit, mora priznati vsaj to, da so naši ljudje doprinesli svoj veliki delež v času, ko je narod doživljal najhujšo preizkušnjo v zgodovini.

Pomislita naj dalje, kako težka je bila pot naših zavednih ljudi, koliko tisoč jih je šlo skozi zapore in koncentracijska taborišča, koliko jih je bilo deportiranih v Srbijo in v Nemčijo in koliko od teh se jih ni vrnilo. Pomislita naj tudi na tisoče talcev širom po naši domovini, na žrtve koncentracijskih taborišč, potem se jima ne bo zdelo pisanje v »TV 15« neresnično.

Cemu to pogrevajo, pravita.

Zdi se, da nekateri ljudje nič kaj radi ne slišijo o dogodkih v času okupacije, zdi se jim, da bi morali že prenehati s pisanjem o teh dogodkih, ker je to že davno za nami, in da imamo dovolj drugega, bolj važnega, kar bi ljudi zanimalo. Je bilo pač tako v tistih časih: nekateri so raje izbirali srednjo pot ali pa so se celo ukinjali okupatorjem; take ljudi morda le naših zaboli odkrita beseda...

S. S.

Razprava o zaposlovanju

Na nedavni seji krajevnega združenja borcev Apače so razpravljali o problematiki zaposlovanja svojih članov. Od skupnega števila 94 članov sta dva zaposlena v Avstriji, prav tako so tam zaposleni štirje otroci članov ZB. Trenutno so brez zaposlitve en član ZB in trije otroci članov ZB. V srednjih in visokih šolah je pet otrok članov ZB.

Razpravljali so tudi o podeljevanju priznanih. Občinskemu odboru ZZB NOV so predlagali, naj bi se priznavalo

nine zvišale, tako da bi znašala najnižja 10.000 starih dinarjev (doslej 5000 starih dinarjev).

Odbor ZZB Apače je med drugim sklenil, da bo za 8. marec, dan žena, obdaroval s praktičnimi darili nekatere socialno najbolj ogrožene članice ZZB.

Pridobivajte nove
naročnike na TV 15
Provizija
200 starih dinarjev

MEDNARODNO SODELOVANJE BIVŠIH BORCEV

Delegacija ZZB NOV v Moskvi

Na povabilo Sovjetskega komiteja vojnih veteranov v Moskvi je 19. februarja odpotovala v Moskvo delegacija ZZB NOV Jugoslavije, ki je v Sovjetski zvezi prisostvovala proslavi 50-letnice oboroženih sil SSSR.

Delegacija je prisostvovala svečanostim ob tem jubileju in plenarni seji Sovjetskega komiteja vojnih veteranov, ki so tudi v sestav jubilejnih proslav. V delegaciji sta narodni heroj Milanko Djurovič, generalpolkovnik JLA v pokoj in Sreča Kovačević, član predsedstva zveznega odbora in predsednik ZZB NOV Vojvodine.

BORCI NOV • INVALIDI NOV • REZERVNI OFICIRJI IN PODOFICIRJI JA

naši svojci, naši prijatelji in znanci in na sploh bralci glasila
ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

VARČUJEMO

1. za stara leta (koriščenje obresti za prihodnjak in dodatek k pokojnini)
2. za primer bolezni, za dodatno pomoč in strežbo (koriščenje obresti za izboljšanje v težki sili)
3. za dopuste in izlete. Znesek, ki se mu mesečno lahko odredimo, nam z dodatnimi obrestmi omogoči vsako leto lep dopust na morju ali na planinah
4. za nakup stanovanja • za gradnjo individualne stanovanjske hišice • za gradnjo počitniške hišice • za nakup in gradnjo garaže • za komunalno ureditev objektov

SPLOŠNI POGOJI RAZPISA

V redna četletna nagradna žrebanja Kreditne banke in hranilnice Ljubljana so vključeni vsi vlagatelji, ki varčujejo pri poslovnih enotah naše banke, pri hranilnih blagajnah delovnih organizacij in poštah, ki poslovno sodelujejo z našo banko. Pri žrebanju pridejo v poštev vsi vlagatelji vezanih hranilnih vlog in lastniki vezanih deviznih računov, kakor tudi stanovanjski in kmetijski varčevalci, ki že imajo ali bodo imeli do 30. aprila 1968 vloženih najmanj 2000 N-din z odpovednim rokom nad eno leto.

Za vsakih 2000 N-din ena žrebna številka.

Žrebanje bo v mesecu maju 1968, številke izžrebanih hranilnih knjižic bodo objavljene v dnevnih časopisih in po radiu.

Pravica vlagatelja do nagrade preneha tri mesece po objavi izida nagradnega žrebanja.

Podrobnejše brezplačne informacije lahko dobite pri vseh poštah v Sloveniji, hranilnih blagajnah, pri delovnih organizacijah in pri poslovnih enotah Kreditne banke in hranilnice Ljubljana:

OSREDNJA POSLOVNA ENOTA LJUBLJANA, ŠUBIČEVA 2 in podružnice: MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA, BEOGRAD, DOMŽALE, KAMNIK, KOČEVJE, TRBOVLJE ter ekspoziturah.

v Ljubljani: BEŽIGRAD, Titova 55 — Moste, Proletarska 1 — STARA LJUBLJANA, Mestni trg 16 — SIŠKA, Celovška 99 in VIČ, Tržaška 36

izven Ljubljane: ČRNOMELJ, GROSUPLJE, HRASTNIK, KOČEVJE, LITIJA, LOGATEC, MEDVODE, RAKEK, RIBNICA, VRHNIKA, ZAGORJE

Zaupajte svoje prihranke poslovnim enotam Kreditne banke in hranilnice Ljubljana. Vaše zaupanje nagradujemo z lepimi nagradami pri nagradnih žrebanjih in z najvišjimi obrestnimi merami, in sicer:

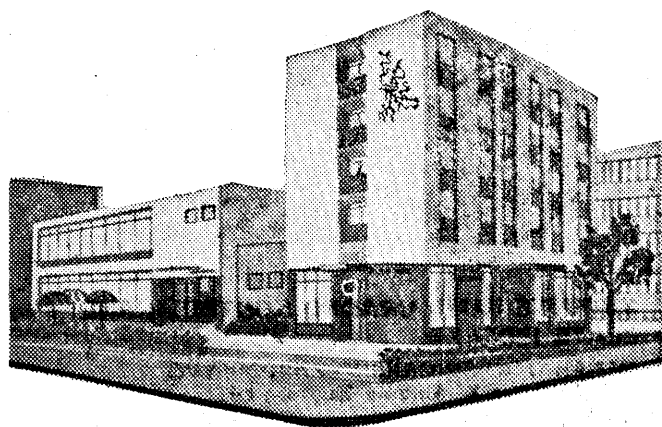
navadne vloge in devizne račune	Hranilne vloge	Devizne račune
	6,25 %	6,25 % — od tega
vezane vloge in devizne račune z odpovednim rokom nad 1 leto	7 %	4 % v devizah
vezane vloge in devizne račune z odpovednim rokom nad 2 leti	8 %	7 % — od tega
		6 % v devizah
		8 % — od tega
		6 % v devizah

Odločite se tudi vi za varčevanje pri Kreditni banki in hranilnici Ljubljana.

Doslej še nismo bili razočarani, ker smo varčevali pri KBH Ljubljana in njenih poslovnih enotah in podružnicah.

Uverjeni smo, da bomo v bodoče ravno tako zadovoljni, zato VARČUJMO pri

KREDITNI BANKI IN HRANILNICI LJUBLJANA

Obiščite Pomurje in Mursko Soboto!

Na razpolago vam je prvi novi moderni hotel »B« kategorije

Hotel »DIANA«

V komfortnih sobah ogrevanje, kopalnice s toplo in mrzlo vodo, WC; lastna kavarna, restavracija, čajnica, slaščičarna z zajtrkovalnico. Lep razgled s terase; lastno parkirišče

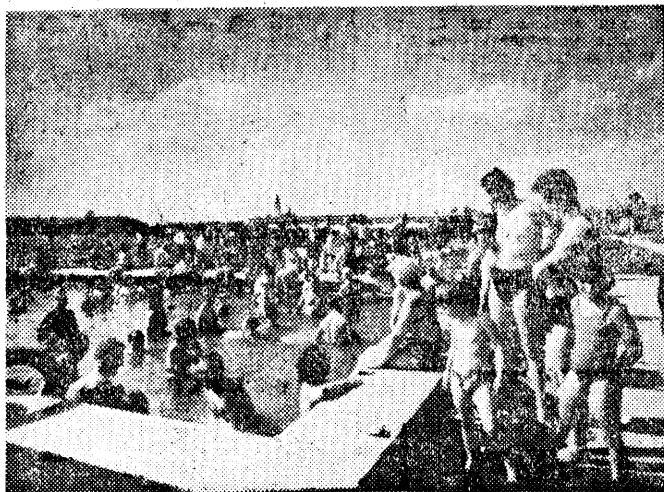
Gostinsko podjetje, hotel »CENTRAL«, Murska Sobota, priporoča tudi ostale obrate:

hotel »CENTRAL« v Murski Soboti, Kolodvorsko restavracijo in bife »Štefan Kusmič«

Pridite — nudimo prekmurske in jugoslovanske specialitete; svetovna kuhinja

Članom

**ZVVI
ZB
ZROP**

nudimo zdravljenje v MORAVSKIH TOPLICAH za naslednje bolezni:

- obolenja lokomotornega aparata, zlasti revmatična obolenja,
- od ginekoloških obolenj pa posebno zdravljenje primarnih in sekundarnih amenorej po poprejšnji izključitvi tuberkuloznega procesa

Priporočamo vam tudi obisk ostalih krajev v Prekmurju. Za dodatna okrepčila so vam na razpolago: hotel / restavracija »Zvezda« v Murski Soboti in Ekspres bife s slaščičarno. Gostišče »Zvezda« — prodajalno vin in skladišče pliva v Murski Soboti, restavracija ob kopališču v Moravskih Toplicah

Na razpolago so vam tudi gostišča v Petrovcih, Salovecih in Križevcih. Za cenjeni obisk se priporoča Gostinsko podjetje »ZVEZDA« Murska Sobota

ZAPLETENA POTA MAMIL

Kadar se zberejo strokovnjaki z vsega sveta, ki sodijo v to ali ono organizacijo v okviru Organizacije združenih narodov, znova opozore človeštvo na probleme, ki bi jih bilo prav gotovo lažje rešiti, ko se države ne bi tako pehale za oborožitvijo in ko bi bil na svetu mir. Tako je bilo pred nedavnim, ko so v Zenevi razpravljali strokovnjaki odbora za mamila pri OZN. Njihove ugotovitve so porazne.

Mamila so strokovnjaki razdelili v dve skupini. V prvi so tri poglavita ali klasična, ki jih pridobivajo iz maka (opi, heroin in morfin), listja koke (kokain) in kanabisa ali indijske konoplje (hašiš, marihuana, kif, daga, maconha). V drugi skupini so tako imenovani psihotropi: uspavalna in pomirjevalna sredstva, amfetamini, med katere sodi tudi zloglasni LSD.

Odbor za mamila pri OZN, Interpol in policijske organizacije v posameznih državah so dobro obveščeni o klasičnih mamilih in tudi boj proti njim je učinkovit. Uživanje klasičnih mamil je prepovedano po vsem svetu, znana so tihotapska pota iz Daljnega vzhoda do Amerike, znane so navade in zvišanje tihotapev. Tako na primer je tudi znano, da se je v zadnjih desetih letih povprečna poraba morfija, predpisana z zdravniškim receptom, zmanjšala od 170 na 111 terapevtskih enot na tisoč ljudi. Toda tolažba je le polovična, zakaj razlike v posameznih deželah so velike: 138 enot v Italiji, 189 v ZDA, 296 v Belgiji, 786 na Danskem, 967 na Norveškem, 1610 v Švici. Res je, da je v Švici veliko klinik, toda številke v zadnjih treh deželah dokazujejo, da si morajo ljudje v zelo razvitih deželah iskati tolažbo v mamilih.

Opij in njegovi derivati, ki jih uživajo v Aziji, prihajajo v Evropo preko Jugovzhodne Azije in Turčije. Koka je še najmanj vzemirljiva, ker je omejena tako rekoč le na Latinsko Ameriko. Najhuje je z indijsko konopljo, ki lahko uspeva kjerkoli in je danes v raznih oblikah najbolj razširjeno mamilo na svetu.

Za trgovino z mamili se skrivajo velikanski dobički: kilogram surovega opija stane v Bangkoku 57 dolarjev, v Avstraliji 343 dolarjev in na Japonskem od 830 do 2.700 dolarjev. Opi, ki ga v Turčiji kupujejo po 33 dolarjev in v Libanonu po 81 dolarjev, prodajajo v Zahodni Nemčiji no 775 dolarjev, v Egiptu pa po 828. 1.840 in celo 2.760 dolarjev. Morfin stane v Singapuru 243 dolarjev, v Hongkongu 755 dolarjev, v Turčiji 555 dolarjev. Heroin stane v Libanonu 2.400 dolarjev, v ZDA pa od 25.990 do 35.000 dolarjev. Hašiš stane v Libanonu od 8 do 24 dolarjev, v Izraelu 165 dolarjev, v Grčiji pa 600 dolarjev.

Toda boj proti razširjanju klasičnih mamil ne more biti učinkovit s preganjanjem tihotapev, plenjenjem mamila ter odkrivanjem laboratorijev za predelavo. Prepovedati bi bilo treba vse tajne oziroma nezakonite nasade maka, kanabisa in koke oziroma njih obseg zmanjšati na toliko, kolikor tera medicina. Toda to ni lahko. Libanon je na primer izrazil pripravljenost, da ukine vse nasade kanabisa, namesto njih pa uvede plantaže sončnice. Pomoč je bilo lahko obljubiti, dostoj pa je v Libanon prišel le neki francoski strokovnjak. Vedeti je treba, da gojenje maka, kanabisa in koke prinaša zaslužek revnemu prebivalstvu, tako da bi bila potrebna velika sredstva, da bi te ljudi zaposlili z drugim delom. Nasploh se mora izboljšati življenje ljudi, če naj bi pregnali klasična mamila: južnoameriški Indijanci že stoletja žvečijo listje koke, ker za trenutno preženejo lakoto. Lahko je prepovedati saditi in žvečiti koko, toda ni mogoče prepovedati ljudem, da ne bi bili lačni.

RAZGLEDI S 46. VZPOREDNIKA

Pa vendar je boj proti klasičnim mamilom lažji: znana so, znano je, kje so nasadi, kje grede tihotapske poti, prepovedana so. Drugače pa je z novimi mamili, tako imenovanimi psihotropi, ki jih prodajajo kot nedolžne farmacevtske izdelke, ki pa lahko »steknujejo« z klasičnimi mamili: pomirjevalna sredstva primerjajo strokovnjaki z morfinjem, dražila primerjajo s kokainom. Toda razlika je v tem, da v nekaterih razvitih deželah porabijo tudi tridesetkrat več psihotropov kot klasičnih mamil. Zaradi podobnega učinka ljudje opuščajo prepovedana klasična mamila in uživajo psihotropi, ki so cenejši, saj ne prihajajo po tihotapskih poteh, temveč jih delajo »doma«. Toda mogoče je tudi drugačna povezava med psihotropi in klasičnimi mamili: kdor se navadi na LSD, utegne kmalu preiti na marihuano itd.

Toda nova ovira: kako prepovedati človeku jemati uspavalna sredstva? Organizirati bi bilo treba mednarodno nadzorstvo, sestavljeno iz kakšnih petdeset psihotropov. Toda pri tem se bo gotovo pojavila druga ovira: finančni interesi proizvajalcev. V ZDA, kjer je LSD najbolj razširjen, ni mogoče misliti na prepovedi, češ da je že misel na prohibicijo »nepopularna« med prebivalstvom.

In vendar so ta nova mamila silno nevarna. Ne gre samo za duševne molnje narkomanov in nevarnost za njihovo potomstvo na duševnem področju. Ugotovili so, da uživanje LSD med nosečnostjo prizadeva zarodek: nekaj žensk je rodilo spačke. Strokovnjaki zahtevajo popolno prepoved LSD, tako da bi ga bilo na svetu le nekaj gramov za medicinske raziskave. LSD je namreč po doziranju nevarnejši od klasičnih mamil: povprečna zadostna doza je 200 mikrogramov, se pravi 200 milijonin grama. Z gramom LSD je mogoče omamiti — tako da imajo halucinacije — okoli 5.000 ljudi.

Zanimive so še druge ugotovitve: klasična mamila so predvsem uteha revežev, prebivalcev revnih dežel, psihotropi pa sredstvo, s katerim bežijo s tega sveta vsaj za nekaj časa prebivalci razvitih dežel.

Prav tako nevarni je doping športnikov: jemanje raznih poživil pred športnimi nastopi je lahko smrtno nevarno, prav tako pa utegne zapeljati športnika v blodnjak narkomanije.

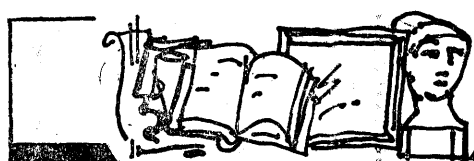
Strokovnjaki v Zenevi so se dobro zavedali vseh zapletenih težav, ki jih imajo v boju proti mamilom: revščina, želja po dobičku itd. Toda spregledali niso tudi »bogatih«. V deklaraciji je mogoče prebrati tudi te besede: »V družbi, v kateri obstaja masovna toksomanija — gre za Združene države Amerike in LSD — je preprečevanje predvsem v tem, da je treba poskusiti spremeniti življenjske razmere, da je treba spremeniti zamisli o gospodarskem in družbenem napredku ter vzgoji.«

V ZDA so črneli gospodarsko nerazviti in uživajo klasična mamila, belci pa se kot premožnejši zatekajo k LSD. Ni še mogoče trditi, da je masovno uživanje mamil zadnja pridobitev razvitih dežel, vsekakor pa se razlikuje od tradicionalne toksomanije, ker je kolektivnega značaja. Najhuje pri vsem tem je, da je med narkomani in toksikani vse več mladine.

Kot ni mogoče očitati lažnemu Indijancu, da žveči koko, kot ni mogoče očitati azijskemu kuliji, da kadil opi, tako ni mogoče očitati človeku v razviti deželi, ki zaradi nespečnosti jemlje uspavalna sredstva, meni nek strokovnjak.

Toda uživalci mamil — klasičnih in psihotropov — živijo med drugimi ljudmi. Zlasti uživalci psihotropov ali toksikani, kot jim pravijo, ki jemljejo pomirjevalna sredstva, dražila itd., opravljajo vsakdanje posle, vozijo avtomobile, vodijo stroje, so na visokih položajih. Te vizije o omamljenem svetu so se zbal strokovnjaki v Zenevi, ki problemov ne morejo rešiti sami, pa če so še takšni izvedenci.

STANE IVANČ

KULTURA IN PROSVETA

Kurirji bodo letos obiskali Primorsko

Kakor vsako leto bo tudi letos — že 12. po vrsti — tradicionalni pohod »PO POTEH PARTIZANSKE LJUBLJANE«, posvečen dnevu osvoboditve Ljubljane. V to množično manifestacijo se vsako leto vključujejo tudi bivši partizanski kurirji z Dolenjskega, Notranjskega, Stajerskega, Primorskega, Slovenske Koroške in Gorenjskega, in tako obujajo spomine ter razvijajo tradicije narodnoosvobodilne borbe. Ob tej priložnosti obiskujejo partizanske kraje, kjer so bile v času NOB kurirske postaje, partizanska grobišča in druga spominska obeležja, polagajo vence in tako častijo spomin na padle borce za svobodo.

Letos bodo partizanski kurirji obiskali partizanske kraje na Primorskem in s tamkajšnjimi prebivalci proslavili 20. obletnico goriške fronte. Zbor partizanskih kurirjev naj bi bil uvod v veliko proslavo.

Partizanski kurirji s Stajerskega, Koroškega, Dolenjskega in Notranjskega se bodo 11. maja v zgodnjih jutranjih urah zbrali v Ljubljani, nato bodo krenili prek Gorenjske na Primorsko. V Poljanski dolini se bodo ustavili pred spomenikom padlih borcev v Hotavljah. Tu bodo položili vence, nato bodo skupno s kurirji, ki bodo prišli z Gorenjskega, krenili dalje v Cerkljo. Tu bo ogled znamenite partizanske bolnišnice »Frahje«, nato pa polaganje venca pred spomenikom padlih borcev. Po krajšem kulturnem programu bodo kurirji nadaljevali pot proti Tolminu. Med potjo se bodo ustavili v Gornji Trebuši, kjer je bila v času NOB kurirska postaja P-7. Tu bodo kurirji prevzeli patronat nad šolo.

Ob prihodu v Tolmin se bodo kurirji ustavili pred spomenikom padlih borcev in položili vence. Po krajšem kulturnem programu bodo nadaljevali pot v Novo Gorico, med potjo se bodo ustavili pred spomenikom narodnega heroja Jožeta Srebrničja in kurirjev, ki so na tem kraju utonili v reki Soči; tudi tu bodo položili vence. Pred prihodom v Novo Gorico se bodo ustavili v Solkanu, položili vence pred spomenikom padlih borcev in po krajšem kulturnem programu krenili dalje v Bukovico, kjer bodo najprej položili vence pred spomenikom padlih borcev. Nato bo sledil velik partizanski miting, kjer bo sodelovala kulturna skupina goriškega gledališča in partizanskih kurirjev. V Bukovici se bodo pridružili prebivalci in kurirji iz Spodnje Vipave.

Primorski kurirji so izdelali tudi ličen pisemski ovitek, na slavnostnem prostoru pa bo na

razpolago priložnostni poštni žig kurirskih postaj na Primorskem.

Naslednjega dne bodo partizanski kurirji iz Primorske krenili po partizanskih poteh v Ljubljano, kjer se bodo skupno z ostalimi partizanskimi odredi in brigadami udeležili zaključne svečanosti pohoda »Po poteh

partizanske Ljubljane«, ki bo na Trgu revolucije.

Za izvedbo celotnega programa delata v Ljubljani in Novi Gorici posebni komisiji, ki bosta skupno z organizacijami ZB NOV, kolektivi PTT in ostalimi političnimi organizacijami izdelali podrobnejši program.

M. B.

Počastitev prvega slovenskega tabora

Nedavno je bila v Ljutomeru seja odbora za pripravo praznovanja v počastitev stoletnice prvega slovenskega tabora. Na seji so bili med drugimi navzoči Janez Vipotnik, predsednik republiške konference SZDL, Miloš Poljansek, predsednik kulturno prosvetnega zbora SRS, ter mnogi drugi politični in kulturni delavci Slovenije, ki so člani tega odbora.

Navzoči so izvolili za predsednika odbora tovariša Zorana Poliča, ki je bil tokrat zaradi službenih dolžnosti odsoten, za podpredsednika je bil imenovan Ivo Šumak in za tajnika Franjo Stebih.

Člani odbora so sprejeli sklep, da bodo šli njegovi predstavniki k tovarišu Edvardu Kardelju in ga bodo ponovno zaprosili, da prevzame pokroviteljstvo nad prireditvijo v Ljutomeru, v kar je že načeloma privolil. Poleg tega so navzoči sklenili, da bodo zaprosili tovariša Kardelja, da bi govoril na glavni slovesnosti, ki bo v Ljutomeru 6. oktobra letos. Menili so, da je bil tovariš Kardelj vedno velik borec za narodnoosvobodilno gibanje slovenskega ljudstva in da bi kot tak tudi najpogostejši govoril na prireditvi, ki bo imela vseslovenski pomen.

Prvi slovenski tabor je bil v Ljutomeru 9. avgusta 1968. Pobudo zanj je dal Fran Levstik, organiziral pa sta ga dr. Valentin Zarnik in dr. Matija Prelog iz Ljutomera. Tabor je pomenil začetek narodnega prebujenja Slovencev pod Avstro-Ogrsko. Na njem je bil sprejet politični program, ki zahteva zedinjeno Slovenijo z narodno upravo, nadalje, da se naj uradnikom na Slovenskem neodlagoma določi doba, do katere morajo znati slovensčina, šole naj postanejo čisto slovenske, cerkvena vlada pa naj uraduje v slovenskem jeziku, je na seji poudaril med ostalim tajnik odbora Franjo Stebih.

K organizaciji tabora in njegovemu kulturnemu sporedu

je mnogo pripomogla februarja 1968 ustanovljena slovenska čitalnica v Ljutomeru. Z njeno ustanovitvijo se je začela v tem delu Slovenije razvijati živahna kulturno prosvetna dejavnost v slovenskem jeziku.

Vse letošnje številne prireditve, ki bodo v Ljutomeru občin, bodo posvečene 100-letnici tabora. V počastitev obletnice bodo izdali poseben zbornik, ki bo obsegal okoli tisoč tristo strani in bo stal okoli 26 milijonov starih dinarjev. Njegov delovni naslov je »Svet med Muro in Dravo«. Navzoči so poudarili, da naslov ni najbolj primeren glede na pomen tabora, vendar po ustrezi vsebini zbornika, ki opisuje predvsem razmere v Priekliji in Slovenskih goricah.

Osrrednja proslava bo predvidoma 6. oktobra v parku prvega slovenskega tabora v Ljutomeru. Pred tem bo v Ljutomeru organiziral Pokrajinski arhiv iz Maribora razstavo, ki bo prikazala dobo tabora in nekatere najpomembnejše dogodke narodnoosvobodilnega gibanja od takrat pa do leta 1918. Muzej NOB v Ljutomeru pa bo prikazal obdobje od leta 1918 do 1945.

V Ljutomeru bo razstava slikarskih del rojaka, akademskega slikarja Antea Trstenjaka. V Ljutomer bo pavabilen tudi nekaj drugih priznanih slovenskih slikarjev z namenom, da eno svojih likovnih del poklonijo novoustanovljeni galeriji v tem mestu. Občinska matična knjižnica bo pripravila v sodelovanju s študijsko knjižnico iz Murske Sobote in Maribora razstavo knjig, s posebnim poudarkom na avtorje iz Prieklije. Knjižnico bodo letos tudi obnovili.

Posebnega pomena bo tudi simpozij zgodovinarjev, ki bo v Ljutomeru 3. in 4. oktobra. Na njem bo predvidoma podanih okoli 14 referatov o pomenu tabora in o dobi, v kateri je bil. Na simpoziju bodo sodelovali priznani zgodovinarji iz vse Slovenije ter priznani politični, gospodarski in drugi ustvarjalci.

Na predvečer glavne prireditve bodo ljubotermški amaterji uprizorili Kreftovo »Veliko puntarijo«. Režijo bo prevzel avtor. Na sam dan glavne svečanosti, 6. oktobra, pa bo v Ljutomeru srečanje pevskih zborov severovzhodne Slovenije, nato bo slavnostno zborovanje a slavnostnim govorom, kateremu bo sledil nastop združenih pevskih zborov v spremljavi pihalnega orkestra milice iz Ljubljane in domačega pihalnega orkestra. Sledil bo množičen telovadni nastop in druge prireditve.

Franček Stefanec

IMELI SMO LJUDI ...

IVAN TRIPAR

V Topolovcu pri Kopru je v 54. letu starosti umrl borec in invalid Ivan Tripar. Pestra in borbeno je bila njegova življenjska pot. Leta 1934 je bil vpoklican v redno italijansko vojsko. Po odpustu leta 1936 je kot mehanični delavec ostal v Abesiniji. V domači kraj se je vrnil leta 1938. S prihranki in v turčinu si je postavil dom in ustvaril družino. Do leta 1941, ko je postal sodelavec OF, je kmetoval. Leta 1942 so ga vpoklicali v italijansko vojsko in ga poslali v specialni bataljon v Aquilo. Od tam je še pred razpadom Italije ušel v Gravano, od koder je s prekomorskimi brigadami prišel v Dalmacijo. Bojeval se je v Dalmaciji, največ pa v Liki. Po končan vojni se je vrnil domov kot 30-odstotni invalid.

Na njegovi zadnji poti so tovariši Triparja spremlili vsi, ki so ga poznali in imeli radi kot zvestega tovariša in sodelavca.

SMOLEJEVA MAMA

Nemo smo stali na pokopališču in poslušali Franca Urbasa, ki je v imenu združenja borcev povedal nekaj besed Smolejevi mami v slovo. Njen sin Slavko je bil partizan pod Stolum. V neki ofenzivi so Nemci skupino partizanov zločili v lovske koč blizu

Zabreške planine. Umik je bil nemogoč, Slavko je padel v koči, ki je pogorela. Po vojni je šla Smolejeva mama z možem v planino, zbrala sinove kosti, kar jih ni pogorelo in jih sama prinesla v dolino ter pokopala na pokopališču na Breznici.

Vsako leto je sinu prinesla šopek nageljnov. Ko je novembra zopet prišla na pokopališče in položila na sinov grob šopek svežih rož, je tiho dejala: »Poslednja. Res, bilo je poslednje. Zdad ob počitvah na pokopališču na Breznici. Naj jima bo lahka rodna zemlja!«

RISBE OTROK IZ TABORIŠČ

V galeriji umetniškega centra v New Yorku bodo odprli razstavo risb, ki so jih naredili otroci interniranci v nacističnem taborišču v Terezínu na Češkoslovaškem. Risbe so narisane na koščkih papirja, lepenke ali deščicah. Ta nenavadna zbirka risb, ki so jo prinesli iz Prage v ZDA, bo razstavljena vse letošnje leto.

Vsem, ki nam pošiljate naslove novih naročnikov, sporočamo, da nakazujemo provizijo na zaključku vsakega tromesečja

USTANOVILI NAJ BI STALNE RAZSTAVE

Niso se odmaknili še tako daleč v preteklost časi, ko so se naši ljudje skoraj gorokor postavili v brane premočnemu in do z oboroženemu sovražniku. Čez dve leti bo skoraj petindvajsetletnica, kar se je končala zadnja svetovna vojna. Dobro bi bilo pripraviti vsaj do tega časa v vseh večjih krajih naše dežele spominske razstave, ki bi opominjale naše potomce, kaj pomeni vojna. Najbolj poklicane so za prirejanje takih razstav organizacije ZZZ. Te naj bi skupaj z občinskimi skupščinami pravočasno priskrbele primernih prostorov. Tam naj bi shranjevali in razstavljali pomembne fotografije, orožja, življenjske padli itd. Prav tako bi tam hranili poslovalna pisma na smrt obsojenih.

Ni dovolj, da take razstave prirejamo samo včasih in samo v nekih krajih. Razstave naj bi bile stalne. Tudi tujci, ki prihajajo v naše kraje, naj bi si jih ogledali. Razumljivo je, da muzeji ne morejo takim razstavam odstopiti pomembnih listin in predmetov. Toda lahko bi jim dali kopije ali fotografske posnetke.

Ne smemo pozabiti, da posamezniki se vedno hranijo mnogo predmetov, tistim in fotografij, ki so pomembni za našo zgodovino. Morda jih muzejem nečisto odstopiti, ker so daleč od njih, razstavam v svojem kraju pa bi jih radi.

Franjo Hovnik

VISOKO KVALITETNE
SODOBNO EMBALIRANA

Jubilej »Zastava filma«

Vojaški filmski center »Zastava-film« se pridno pripravlja na proslavo dvajsetletnice svojega obstoja, ki bo v marcu. Poleg del, ki bodo posebej obeležila 20 letnico dela, pripravljajo v vseh republiških centrih in vseh večjih mestih retrospektivo Zastavinih filmov.

V svojem delovnem programu imajo v načrtu 18 solskih in 6 dokumentarnih filmov. Posneli bodo film »Tito med vojaki«, ki bo prikazal srečanja predsednika republike s pripadniki JLA v času potovanja z Galebom in ob raznih drugih priložnostih. »S kamerami Zastava-filma« je naslov filma, ki bo ilustriral dolgoletno delovanje tega centra. V seriji dokumentarnih filmov,

ki jih pripravljajo, moramo opozoriti tudi na proizvodnjo kratkih igranih filmov iz vojaškega življenja. Ti bodo nekako nadaljevanje tistega, kar so začeli z igranimi filmi »Vodnik, bombe in ...« Režiser Stjepan Zanimovič že pripravlja film »Harmonika« v katerem bo igral Stole Arandjelović in drugi igralci iz ekipe »Vodnik, bombe in ...«.

Zanimivo novost v delu »Zastava-filma« predstavlja tudi želja, da se na ekranu ustvari značilen lik iz vojaškega življenja in to v risanih filmih. O tem so se že razgovarjali z Dušanom Vukotičem, známim Oskarjevim nagradencem.

PARTIZANKA

MARIJA GRUBESLIJEVA:

Uporno stopa v čevlji podkovanih, s pogledom čvrstim, puško na ramenih, ki so se dvignila in se vzravnala, ko svet in dom zagorel je v plamenih.

Lasje so gladki, grobo počesani in roke moške, ustne brez rdečila, v očeh pa ogenj svetega zagona, ko bojna pesem se v korak je zila.

Kako drugačna so sedaj dekleta, kot jaz bila sem, kot vrstnice moje. Bile smo nežne, bele, kot iz voska, pokorne, plahe in nesamosvoje.

Bile smo večno blede in brezkrvne, ko s prsti rdečimi smo vezle šile, in smatrala za veliko junaštvo, če smo skrivaj kdaj koga poljubile.

Me nismo brale Lenina in Marxa, oktobra grozo, veličastno prespale, odtrgane od zemlje in od časa ob Ingeborgi čustveno jokale.

Ponosno gre po trdi, prašni cesti — ob tujem zvoku sem čudež obstala, a z zakasnelim vžičenjem ji kličem: Zavidam pot ti, ki si jo izbrala.

vstajala v cvetoco pomlad in razgrinjala lepoto in srečo na vse, ki jim je usoda dala doživeti te velike dni.

Iz spominov Ivana Regenta

Malka Ličar - Regent

Z Malko Ličarjevo sva se spoznala leta 1912. Kot članica Ljudskega odbora je prihajala v Delavski dom s svojimi sestrami Kristino in Marijo, poročeno Lapajne, ter z Marijinim možem Francetom. Lapajne je bil železničar in socialist, ki je tudi sam že prej zelo pogosto prihajal z vso družino v Delavski dom in Ljudski oder. Malka in Kristina sta sodelovali pri dramskem amaterskem krožku in pri pevskem zboru Ljudskega odra. Malka je kasneje sodelovala tudi pri knjižnici, v kateri je izposojala knjige in opravljala še druga knjižničarska dela.

Proti koncu 1913. leta sva z Malko sklenila, da bova skupaj živela, da pa se ne bova poročila. V tisti dobi so nekateri italijanski socialistični intelektualci širili deloma pravilno idejo, da vez za zakon nista niti cerkvena niti civilna poroka, marveč le medsebojna ljubezen in spoštovanje. Pod vplivom te ideje si je tiste čase kar lepo številno socialistov ustvarilo svobodno družino. To sva sklenila storiti tudi midva z Malko.

Skleniti, da bova skupaj ustvarila družino, ni bilo težko, težje je bilo to uresničiti. Z Malko sva bila revna, ko sva pregledala najino imetje, sva ugotovila, da ima Malka nekaj kron, jaz sem imel zarubljeno plačo, ker sem moral plačevati dolge, ki sem jih napravil za Delavski list. Kot uradnik bolniške blagajne sem dobival, ko so odbili zarubljene del plače, na mesec le petinštirideset goldinarjev ali devetdeset kron, to je vsoto, ki je bila eksistenčni minimum in ki je ni bilo mogoče več zarubiti. Vendar sva v kratkem času vse uredila za skupno življenje, kajpak tako, da sem se zadovoljil. V nekaj dneh sem na obroke kupil pohištvo (spalnico, kuhinjo in delovno sobo). Sestra Kristina je darovala Malki porcelanast umivalni pribor, žena sodruga Ezia Chiussija, pri kateri sem takrat stanoval, pa mi je darovala dve žlici, dvojce vilice in dva noža. Hkrati s pohištvo sem kupil tudi najnujnejše potrebščine za kuhinjo in obenem najel še novo posojilo štiristo kron. S tem imetjem sva najela stanovanje v petem nadstropju neke hiše v Via Tra i Rivi v Rojanu in si tam uredila svoje gnezdo.

Malka se je izkazala kot izvrstna gospodinja. Puščal sem ji mesečno manjšo vsoto denarja za gospodinjstvo, z ostalim denarjem sem plačeval obroke in posojilo.

Dejstvo, da sva z Malko živela brez poroke, ni razburilo niti Malkinega očeta (matere ni imela več) niti mojih staršev. Najmanj je bilo to mar mojemu očetu, ki je Malko zelo spoštoval. Le moja mati je priporočala Malki, naj me pripravi do tega, da bi se cerkveno poročila, kajti to je bil tedaj edini pravno veljavni zakon. Malka ji je povedala, da mi zapu tudi brez cerkvene poroke, toda moja mati ji je priporočila, naj moškemu nikar vsega ne verjame.

Tako sva živela z Malko do prve svetovne vojne, pravzaprav do vstopa Italije v vojno. V tem času se je tudi moja mati sprijaznila z dejstvom, kakršno je pač bilo, in je celo postala najbližja Malkina prijateljica.

Leta 1915 sem moral k vojakom in moral sem poskrbeti za to, da bo Malka v času moje odsotnosti prejela vsaj del moje plače ali

ko je Italija napovedala vojno Avstriji, in ko so bili mnogi deli Trsta v plamenih, tržaška avstrijankantska drhal, ki jo je nahujskala policija, je namreč zažigala imetje italijanskih državljanov (renikolov).

Vse, kar je zadevalo poroko, sem uredil zelo hitro in zelo lahko. Ker mi na škofijskem uradu niso hoteli dati takoj potrebnih listin, sem dal duhovniku deset kron in listine so bile takoj pripravljene. Kako prav je imel Marx, ko je zapisal, da denar premaga tudi nebeška vrata! Poročni priči sta bili moj svak Rudolf Golouh in prijatelj Može. Ker Malka ni znala ne slovenskega ne italijanskega očenaša (šla je prvič k spovedi, ki je bila obvezna pred cerkveno poroko), naju duhovnik ni hotel poročiti. Trdil je, da tak ljudje, ki niti očenaša ne znajo, niso za poroko. Na srečo je bil tedaj navzoč tudi slovenski duhovnik Čok, ki me je poznal. Čok je rekel: »Kar mirni bodite, gospod Regent, vas bom pa jaz poročil!« In tako sva brez spovedi in brez vsake ceremonije bila z Malko cerkveno poročena. Naslednji dan sem odpotoval v kasarno v Pulj.

Ves čas moje odsotnosti — v vojaški suknji sem bil tri leta in en mesec — je bila Malka moji materi najbliže. Z njo je delila Malka skromno hrano in tolažila sta druga drugo. Moja mati je bila namreč upravičena iskati človeka, ki bi ji bil ob strani: brat Andrej je padel že v prvih mesecih vojne na srbski fronti, brat Jože in jaz sva bila pri vojakih, sestra Marija je bila v službi na Poljskem. Naravno je, da je mati vse to težko prenašala. Zelo sem bil hvaležen Malki, da je ves čas vojne ravnala z mojo materjo kakor s svojim najbližjim. Tako toplo, iskreni odnosi med vojno so bili najlepši dokaz visoke srčne kulture.

Ves čas vojne sva si z Malko vsak dan pisala in škoda je, da so se vsa ta pisma izgubila. S pomočjo tega pisma bi se dal sijajno napisati vojaški dnevnik.

Po končani prvi svetovni vojni se je najino življenje precej zboljšalo. Sicer sem moral mnogo delati, toda dolgoč nsem imel več. Plača pri bolniški blagajni je bila precej dobra in nekaj časa sem služil tudi z novinarstvom (Il Lavoratore je članke dobro plačeval). Toda počasi se je v Italiji krepil fašizem. Življenje je bilo za človeka, ki se je ukvarjal s politiko, a ni bil fašist, čedalje težje. Fašisti so začeli pobijati komuniste in začele so se preiskave na domu, česar v stari reakcionarni Avstriji nismo bili vajeni.

Z nastopom fašizma se je močno spremenilo tudi Malkino življenje. Doma sem imel večne prepire, bolj kot poprej je morala paziti na moje papirje, a zlasti je morala skrbeti, da si sem tudi jaz zelo pazil na to, da policija ne bi našla v našem stanovanju nobenega materiala, ki bi me le količkaj obremenjeval. Morala je biti tudi potrpežljiva, ker sem zaradi uredniškega dela pogosto prihajal zelo pozno domov. Posebej se je spremenila njena vloga v začetku 1924. leta, ko sem prevzel vodstvo komunistične stranke za Julijsko krajino in Istro. V tem času mi je zelo pomagala. Članom vodstva je nosila vabila za seje na dom, sprejemala je pisma, ki jih je pošiljal CK KP Italije, in sprejemala je tudi tovariše, ki so po nalogu partije prihajali k meni. Tu moram na žalost priznati, da tudi moji najboljši tovariši, kakršni je bil Srebrnič, pa tudi drugi niso razumeli, da je nevarno zanje in zame, če prebogosto prihajajo k meni. Prav tako je imela Malka nalogo voditi tovariše na sestanke. Sama je vzela v prodajo veliko število razglednic, ki smo jih prodajali, da bi z izkupičkom pomagali ruskemu ljudstvu, ki je stradalo zaradi suše, ali pa angleškim stavkajočim delavcem.

Jeseni leta 1923 sva dobila hčerko Maro, za katero je Malka vse do njene poroke nadvse lepo skrbela.

Tako kot v Italiji mi je Malka pomagala pri političnem delu tudi v Ljubljani (tu sem živel kot politični emigrant), kjer sem organiziral pet kanalov za prenašanje komunistične literature iz Ljubljane v Italijo.

Ob tej priložnosti se moram na tem mestu toplo zahvaliti tedanjemu tajniku Jugoslovanske matice Vladimirju Saksidju, ki mi je omogočil in dovolil, da sem na naslov Jugoslovanske matice dobival iz Zürich in iz Pariza brez cenzure velike pakete komunistične literature, ki je bila namenjena v Italijo. Del te literature je Malka prek svojih dveh kanalov sprav-

ljala v Italijo, del so jo znosili čez mejo tovariši, ki so prihajali iz Italije, nekaj te literature pa so odnesli na Primorsko nekateri člani organizacije TIGR. Malka je morala vso komunistično literaturo prenesti v hotel iz poslopja, kjer je imela Jugoslovanska matica svoje prostore. Tu jo je sobarica Marija Ožina skrila v ropotarnico, ne da bi vedela, kaj skriva. Iz ropotarnice pa je Malka potem na razne načine odpravljala komunistično literaturo v Italijo. Največ je šlo prek kanala Rakek-Postojna.

V Ljubljani je morala Malka torej skrbeti za Maro in za odpravljanje literature v Italijo. Po isti poti je odpravljala v Italijo tudi pisma, ki sem jih pisal večinoma članom komunistične organizacije Julijske krajine in Istre. Hkrati je morala Malka ob moji odsotnosti sprejemati ilegalce, ki so prihajali iz Italije, in jih poučiti, kako se je treba vesti v Ljubljani, da jih ne bi policija prišla. To delo je Malka opravljala od maja 1927. do septembra 1929. leta, to je dve leti in pol, kolikor sem bival v Ljubljani.

Nekaj mesecev potem, ko so me izgnali iz Jugoslavije, je odpotovala Malka z Maro v Celovec, kamor sem ju prišel iskat iz Pariza. Ko je Malka prišla na mejo, ji Avstrijci niso dovolili prestopiti meje. Le zaradi male Mare, ki jo je imela s seboj, so ji avstrijske oblasti nazadnje dovolile, da sme ostati v Avstriji tri dni. Razume se, da sem v Celovec prinesel s seboj nov potni list, s katerim smo še isti večer, ko je Malka prestopila mejo, odpotovali na Dunaj, kjer sem moral opraviti nekaj strankinih zadev. Z Dunaja smo odpotovali čez deset dni v Pariz in se tam naselili v sobi, ki sem jo že poprej najel.

Proti koncu 1930. leta so me v Parizu aretirali, a drugi dan po aretaciji so me skupaj z Malko in Maro izgnali v Bruselj. Januarja 1931. leta smo iz Bruslja najprej odpotovali v Berlin, iz Berlina pa v Moskvo, kamor smo prišli 11. januarja 1931.

V Moskvi nam ni bilo dobro. Kmalu smo odprli pri Rdeči pomoči svojo menzo, kjer sem za tri osebe dobival dve kosli, iz katerih je Malka napravila tri obroke. Malka je, dokler ni šla na delo, opravljala dve veliki nalogi: iskala je prodajalne, kjer smo imeli pravico kupovati na naše karte, in hodila na trg, da bi tam dobila kaj za pod zob, če je na trgu po naključju sploh kaj bilo. Prosti čas je uporabljala za to, da je Maro spremljala po moskovskih bulvarjih. Kmalu potem, ko smo prišli v Rusijo, je šla namreč Mara v šolo. Ker je hodila v Trstu v italijanski otroški vrtec, v Ljubljani v slovensko, v Parizu pa v francosko šolo, je Malki kar povedala, da v rusko šolo še gre, v druge šole pa da ne bo več šla. In v rusko šolo je začela hoditi z osmimi leti.

Ko smo bili v Moskvi že dve leti in pol, je šla Malka delat. Neki večer mi je povedala, da v Sovjetski zvezi delajo vsi in da ne mara biti izjema, zdaj ko se je naučila že kolikor toliko ruščine. Sama si je našla delo v tovarni za umetno obrt, ki je bila v sklopu organizacije umetnikov. V tovarni je bilo tedaj zaposlenih nad šeststo žensk in nekaj moških, ko pa se je združila s tovarno čopčev, je bilo zaposlenih v njej skupaj tisoč petsto ljudi in vsi so bili vključeni v sindikat umetnikov.

Po nekaj letih so Malko izvolili za predsednico tovarniškega sindikata, na tem mestu je ostala šest let. Teh šest let je bila članica trojke, ki je vodila tovarno. Trojko so sestavljali partijski sekretar, predsednik sindikata in ravnatelj tovarne. Poleg dela, ki ga je imela kot članica tovarniškega vodstva, je morala skrbeti tudi za to, da so bile delavke kolikor je mogoče zadovoljne in reševati njihove pritožbe skupaj z ostalimi dvema članoma trojke.

Leto dni potem, ko je bila izvoljena za predsednico sindikata, so jo izvolili za deputata (poslanca) frunzejskega rajona Moskve, ki je imel milijon prebivalcev, čeprav je imela pri volitvah sokandidata. Pri volitvah, pri katerih je bila Malka izvoljena za svetovalko frunzejskega rajona, je bil izvoljen za člana moskovskega centralnega sovjeta tovariš Verginela, doma iz Sv. Križa pri Trstu, ki je pod imenom Giovannini padel med drugo svetovno vojno kot voditelj italijanske partizanske brigade v okolici Brescije v Italiji. Tako se je zgodilo, da sta bila pri volitvah istega leta izvoljena za svetovalca v moskovski sovjet dva

člana KP Italije, ki sta bila oba Slovenca. To pomeni, da sta uživala posebno zaupanje ne glede na to, da nista bila sovjetska državljana.

Na prvi seji frunzejskega rajona je bila Malka izvoljena za podpredsednico sekcije za otroško varstvo. Predsednik te sekcije je bil neki general, ki pa je prepustil vse delo podpredsedniku, to je Malki. Otroškemu varstvu je Malka posvetila ogromno časa in ogromno naporov. Zaradi dela, ki ga je imela kot sekretarka sindikata in zaradi dela, ki ga je opravljala kot podpredsednica sekcije za otroško varstvo, je vstajala zjutraj že ob peti uri in prihajala domov pozno zvečer lačna. Tovar- na je bila oddaljena približno dvanajst kilometrov od našega stanovanja. Dokler ni bilo podzemelske železnice (metroja), se je vozila na delo s tramvajem, na katerega so se ljudje navadno obesali kot hruske. S tramvajem je potrebovala do delovnega mesta eno uro ali več, ko pa je začela voziti podzemeljska železnica, ki je bila speljana skoraj do njene tovarne, je potrebovala le deset minut vožnje.

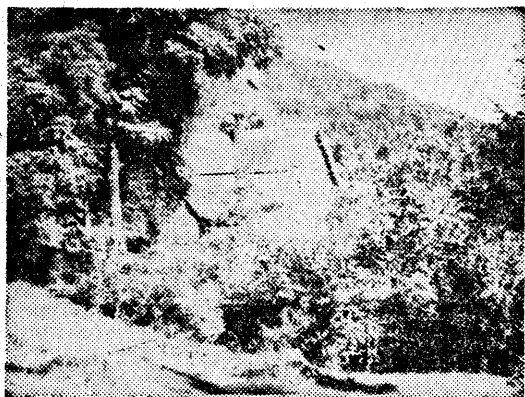
V tistih časih je bila Moskva polna tako imenovanih »brezprizornih«, to je otrok brez staršev, brez strehe nad glavo, brez urejene prehrane, otrok, ki so bil prepuščeni sami sebi, ki so spali na ulicah ali kjer koli. Ker niso nikjer dobivali hrane, so nadlegovali ljudi in kradli. Malka je organizirala skupino dvajsetih delavk, ki so zvečer po delu hodile po Moskvi, ustavljale te otroke in jih »skušale spraviti v zavode, kakršni so pač ti zavodi takrat bili. To je bilo povsem Sizifov delo. Zavetišča namreč niso bila primerna za vzgojo takih otrok, zato so bili otroci drugi dan zopet na cesti, ker so iz teh zavetišč zbežali. Ko je nekega dne predsednik Sovjetov Kalinin sprejel Malko, ki mu je poročala o težavah, na katere je naletela pri svojem delu, in ga prosila za pomoč, ji je očital, da še niso očistili Moskve »brezprizornih«.

Po nekaj letih takih naporov je Malka zbolela in morala za mesec dni v moskovski sanatorij.

Pri volitvah na podlagi zakonov in predpisov nove konstitucije Malka ni imela več ne aktivne in ne pasivne volilne pravice, ker te nova sovjetska ustava inozemcem ni več dajala.

V tovarni za umetno obrt je Malka delala okrog deset let. Zadnji dve leti je odklonila, da bi jo znova izvolili za predsednico sindikata. Ob začetku svetovne vojne so tovarno spremenili v tovarno vojaških potrebščin, zaradi česar so vse ženske z Malko vred izgubile delo v tovarni. Kmalu potem, ko je Malka izgubila delo, smo jo sprejeli kot slovensko napovedovalko pri Radiu in to delo je opravljala do svojega odhoda iz Sovjetske zveze.

Kljub težkemu delu in kljub temu, da mnogo let ni imela nobenega počitka, če izvenzame mesec dni, ko je bila v sanatoriju, je Malka skrbela še za dom kot najboljša gospodinja, za Maro pa kot najboljša mati. Za to njeno delo, za njeno skrb in za njeno srčno dobroto sva ji z Maro iskreno hvaležna, še posebej pa sem ji jaz hvaležen za tovariško razumevanje, s katerim je moje politično delo ne samo spremljala, ampak mi pri njem ves čas tudi pomagala, ne da bi se kdaj pritoževala zaradi trdega življenja, v katero sem jo potegnil za sabo.

DOM MALKE LIČAR-REGENT V GORENJI TREBUSI

državno podpora, sicer bi bila brez sredstev. Eno in drugo pa je lahko dobila samo s pogojem, da je pravno veljavno poročena. Moral sem se torej poročiti. Poročila sva se na dan,

PRAVNA POSVETOVALNICA

V našem časopisu smo v pravni posvetovalnici dne 6. februarja objavili pojasnilo o povečanju osebnih invalidnin in o povečanju družinskih invalidnin. Pojasnilo je bilo napisano točno po zakonu o spremembah zakona o vojaških vojnih invalidih (Zvezni uradni list št. 54/67). Res pa je bilo to pojasnilo kratko. Zda nam piše invalidska upravitelja, ki prejema družinsko invalidnino, da se je obrnila na svojo invalidskega referenta pri občini, pa jo je zavrnil, da povečanja ne bo dobila, češ da nima pravice. Pravica do povečanja družinske invalidnine naj bi pripadala le tistim staršem, ki so izgubili edinega sina, ne pa tudi tistim, ki so jih izgubili več. Omenjena uveljavila družinske invalidnine je med vojno izgubila tri sinove. Tisti uslužbenec občine jo je zavrnil češ, da ne bo daleč prišla, če bo verjela lažnim časopisom.

Ne moremo reči, če je invalidska upravitelja, mati padlih sinov, res dobila na svoji

občini takšen neprimeren odgovor in pojasnilo. Tudi ne moremo reči, ali je upravitelja do povečanja družinske invalidnine po členu 21.a zakona o spremembah zakona o vojaških vojnih invalidih. Toda pojasnilo bi, da v našem časopisu nikakor ne dajemo lažnih nasvetov in pojasnil, da skušamo vedno, kolikor je to le mogoče vsem tistim, ki se obračajo na našo pravno posvetovalnico (vsak teden prejmemo najmanj kakih dvajset pisem) pomagati. Res pa je, da nam tisti, ki se obračajo na nas, ne pošljejo vedno točnih podatkov, včasih celo marsikaj zamolče. Na drugi strani pa je tudi res, da je po objavi novega zakona ali spremenjenega predpisa marsikaj še nejasno in je mogoče dobiti ustrežno uradno tolačenje (včasih tudi iz Beograda), šele po preteku nekaj časa. Tudi glede povečanja družinskih invalidnin je tolačenje zakona prišlo naknadno. Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo je vsem služ-

bam za varstvo invalidov in borcev NOV pri občinah poslal okrožnico glede povečanja invalidnin. Naj zato vsem družinskim invalidnim upravičencem točno pojasnimo, kakšno je s povečanjem družinskih invalidnin.

Novi člen 21.a ZVVI pravi takole: Ob pogojih, ki so določeni v 21. členu tega zakona, gre staršem — uživalcem dru-

Še o povečanju družinskih invalidnin

žinske invalidnine, ki jim je edini otrok izgubil ali več otrok izgubilo življenje v okoliščinah iz 1. 2. ali 5. člena tega zakona, poleg večje družinske invalidnine tudi povečanje za 100 N-din na mesec. Člen 21. zakona o vojaških vojnih invalidih pa določa, da pripada staršem, ki so v okoliščinah 1. 2. ali 5. člena tega zakona izgubili edinega otroka ter staršem, ki so izgubili več otrok, pa so enega izgubili v takih okoliščinah, druge pa kot žrtve vojne, za 50% višja invalidnina.

Staršem torej, ki so izgubili v okoliščinah 1. 2. in 5. člena zakona o voj. voj. invalidih

edinega otroka in prejema- jo za 50% višjo družinsko invalidnino, gre povečanje za 100 N-din mesečno. Enako povečanje gre tudi staršem, ki so enega otroka izgubili kot borca (v okoliščinah 1. 2. ali 5. člena) ostale pa kot borce ali kot žrtve vojne in nimajo sedaj nobenega otroka več. Pri tem imajo pravico do povečane družinske invalidnine tudi ti-

stj starši, ki sicer ne dobivajo 50% povišanja po 21. členu ZVVI, pač pa po vsakem otroku — padlem borcu samostojno invalidnino, seveda če niso imeli drugih otrok in otroci niso pustili svojih otrok. Drugi odstavek člena 21.a pa pravi, da pripada vdovi, katere mož je izgubil življenje v okoliščinah iz 1. 2. in 5. člena ZVVI in ni imela otrok in vdovi z družinsko invalidnino, ki je izgubila otroka v okoliščinah 1. 2. ali 5. člena ali kot žrtve vojne, družinska invalidnina povečana za 100 N-din. Prav tako pa je seveda pogoj, da nobeden od njenih otrok ni zapustil lastnih otrok.

Kombinat »MLINOTEST« Ajdovščina

izdeluje prvovrstne testenine, jajčne in navadne, v zelo širokem asortimentu

Potrošniki — prepričajte se o izredno dobri kvaliteti naših testenin.

Če je kolektiv za to

V kranjski »Savi« samostojno rešujejo težave borcev

Aktiv združenja borcev v kolektivu Tovarne gumenih izdelkov Sava v Kranju, ki trenutno šteje 153 članov, je eden izmed najučelnejših in v kranjski občini, saj že več let uspešno rešuje stanovanjske, zdravstvene in druge probleme svojih članov. Organizirali so že mnogo tečajev za doseg ustreznih kvalifikacij, študentir in kadrovske pomagali članom ZB da so se lahko dokopali do primernih delovnih mest in osebnih dohodkov, ter s tem tudi do ugodnih pogojev za upokojitve. Lani so podelili članom ZB 8.400.000 starih dinarjev za dograjevanje stanovanjskih hišic. V anketi, ki so jo izvedli med članstvom, je sicer 9 članov še izjavilo, da nimajo rešenega stanovanjskega vprašanja. Sicer pa so že letos trije člani na prioriteten listi kolektiva za nova stanovanja; splošne stanovanjske razmere tega kolektiva so nad povprečjem Kranja in tudi širšega okolja. Člani ZB pa bodo letos med prvimi prišli lahko v poštev tudi pri zamenjavi stanovanj z drugimi člani kolektiva, ki so si zgradili nove hiše.

Lani so priskrbeli ustreznije delovno mesto za 14 članov, pri čemer je kadrovska služba z razumevanjem upoštevala širokovno sposobnost in osebni dohodek.

Za letovanje so lani dobili milijon starih dinarjev in uspešno pomagali nekaterim članom do ugodnega in potrebnega počitka. Za letošni poletni odmor so pripisali po 2000 dinarjev za 10 dni, če dokazajo, da se je po zdravniškem priporočilu poslužil klimatskih ali drugih zdravilišnih ustanov pod zdravniško kontrolo. Takih primerov predvidevajo kakih 10 do 15. Hkrati imajo kakor prejšnja leta predvidene ustrezne olajšave za člane ZB v počitniškem domu v Crikvenici.

Razen tega se aktiv ZB v Savi zavzema za zdravstveno stanje vsakega posameznika. Imajo posebno zdravstveno kartoteko zanje, in če se pokaže potreba, se skupno z zdravniško in kadrovsko službo zavzamejo za ustrezno rešitev.

K. Makuc

IMELI SMO LJUDI ...

MARIJA TURK

Dne 22. februarja smo se na Zalahu za vedno poslovili od Marije Turk. Stara komaj 44 let je umrla za težko boleznijo.

Rodila se je v sodražici v na predni družini. Z o mladih nog je sodelovala, kakor vsa njena družina, v naprednih društvih in organizacijah.

Ko je sovrastnik leta 1941. zase del našo domovino, se je aktivno vključila v delo OF kot mladinka. Ko so leta 1942 zaprti in odpeljani v internacijo očetini in dva brata, je še bolj intenzivno delala. Na njenem domu so se vrstile preiskave, tudi sama je bila večkrat zaslišana, toda ni klonila. En brat je po vrnitvi iz italijanske internacije padel kot borec NOV. Rojstno hišo so fašisti požgali, preživela je 23-kratno bombardiranje Sodražice.

Zaradi svojega aktivnega dela v OF je bila sprejeta v SKOJ. Bila je skromna in tiha in nikoli ni poudarjala svojih zaslug za NOV. Njeno delo med vojno ji je bilo priznано v dvojnem šteju od 1941 do 1945. Zato smo dolžni, da se ji s skromnimi besedami zahvalimo za vse njeno aktivno delo.

Micka Fajdiga-Mihalovič

JANEZ MOČNIK-SLAMIC

Tovariša Slamice so poznali vsi prebivalci Črne grabe pri Lukovici in okolici. Letos bi praznoval 30-letnico poroke z Lenko, partizanko iz kamniškega bataljona. Pa ga je kruta usoda prehitela: na domačem dvorišču se je smrtno onesrečil.

Pokojnik se je rodil pred 55 leti. Oče mu je bil padel v prvi svetovni vojni. Zato je moral že v rosnosti služiti kruh pri tujih kmetih. Pozneje je bil zidarški delavec. Po letu 1941 se je povezal z narodnoosvobodilnim gibanjem. Še isto leto je pa ga aretirali in zaprli v Begunjah, nato pa poslali v taborišče. Pri prvem poskusu bega iz taborišča so ga ujeli in poslali nazaj v Begunje, nato pa spet v taborišče, od koder je decembra 1941 pobegnil in se vrnil domov. Ilegalno je delal v Zlatem polju, spomladi 1942 pa je vstopil v Kamniški bataljon. Do osvoboditve je bil intendant in skrbel je za številne ranjence v bunkerjih in Lukovih bolnicah. Tudi njegova družina je sodelovala v NOV. Po požigu Zlatega polja leta 1942 se je vsa družina umaknila v NOV ali v ilegalo, celo njegova takrat že priletla mati.

Na zadnji poti so tovariša Slamice pospremili številni borci Kamniškega bataljona, Slamirov brigada in drugi enoti. Občani Lukovice so se z vsemi častmi poslovili od svojega prvega predsednika ljudske oblasti, borci od svojega tovariša in prvega predsednika ZB Lukovica.

FRANC FABČIČ

V pričetku februarja je ugasnilo življenje Franca Fabčiča iz Orehovice pri Podnanosu. Vas je izgubila vzornega kmetovalca in dobrega svetvalca, združeni borci Podnanosa pa človeka, ki je v NOV nesebično pomagal, tvegati imetje in družino in razen tega se zdravje.

Tovariš Fabčič je trdo prebil prvo svetovno vojno in naposled bil Maistrov borec. Slovenska zemlja ga je klicala tudi ob izbruhu druge svetovne vojne in vključil se je v OF. V njegovi leti so bili prvi sestanki OF. Kot iskren in pošten človek je znal pridobivati ljudi za sodelovanje. Junija 1943 je bil izdan in aretiran. V zaporu Coroneo v Trstu ni ničesar izdal. Iz Trsta so ga poslali v taborišče Cairo Montotte v Italijo. Tu je dočkal padec Italije. Nemci so ga odpeljali v Mauthausen. Januarja 1945 se ga po srečnem nalajču poslali domov s 350 tovariši.

Tudi po vojni je tovariš Fabčič zastavljal vse svoje sile za uresničevanje novega družbenega reda. Prav tako kot med NOV mu je bilo poštenje glavno vodilo. Vestno je opravljal svoje delo in veljal za vzornega kmetovalca. Na njegovi zadnji poti so ga spremili številni prijatelji in znanci.

FRANCE ERBEŽNIK

Pred nekaj dnevi smo se poslovili od Franca Erbežnika iz Sore pri Medvodah, očeta treh sinov partizanov in dveh hčera. Bil je zaveden Slovenec in dober oče svojim otrokom, saj je zanje skrbel popolnoma sam od leta 1939, ko mu je žena umrla.

Sina Lojzeta je dal učiti za kovača, ki je v Kozarjih odprl svojo obrt. Ob kapitulaciji so Lojzetu pričeli prinášati orožje za partizane v po-pravilo. Njegov brat Janez mu je pri delu tudi kasneje pomagal. Belgardisti so dogajali, da se nekaj dogaja: aretirali so sestro Franko. Nato sta odšla v partizane še Matevž in Lojze. Lojze je sodeloval na terenu kot organizator in večkrat je obiskal svojega očeta v Sori, z njim so prihajali tudi drugi partizani in oče France jih je nahranil in sprejel pod streho. Pri očetu Francetu so se shajali tudi domači partizani. Poleg tega je vzdrževal kurirsko zvezo. Lojze je padel decembra 1943. Matevž pa avgusta istega leta v borbi za Žužemberk. Sina Janeza pa so Nemci ujeli in odpeljali v Dachau. Neizmerna je bila očetova bolečina, vendar ni klonil. Z vsem srcem je pomagal partizanom.

Svojo življenjsko pot je tovariš Erbežnik zaključil v 90. letu starosti. Revolucija je v njegovem življenju odigrala pomembno vlogo. Zanj je dal vse, kar je mogel, celo dvojce svojih otrok.

O delu in življenju borcev v Prekmurju

Prihodnji mesec bo vodstvo občinske organizacije ZZZB Murska Sobotica podalo obračun svojega dvoletnega delovanja delegatom občinske skupščine in vsej javnosti. Pretekli dve leti sta sicer kratko obdobje, vendar pa značilni za naš družbeni razvoj, saj izvajamo prav gotovo izredno pomembno, zahtevno in odgovorno nalogo — družbeno in gospodarsko reformo. Borci, ki so bili v vseh povojnih letih vedno v prvih vrstah za izgradnjo socializma, tudi v reformnem obdobju prispevajo svoj delež, vsak v skladu s svojimi fizičnimi in umskimi zmogljivostmi.

V tem času so tudi v Prekmurju padali očitki na rovaš naše organizacije, da je stanovska, veteranska, da se izključno bavi samo z gmotnimi problemi članstva. Seveda je ta trditev, ki je ne gre posploševati in še manj drammatizirati, v ostrem nasprotju z vlogo in mestom ZZZB, ki jo ta ima v našem družbeno-političnem življenju. Tudi v tej pokrajini so bili poizkusi razvrednotenja pridobitev socialistične revolucije, čemur pa so se borci in vsi napredni državljani krepko postavili po robu. In vendar se na naših sestankih, posvetovanjih in skupščinah poleg naše družbeno-politične dejavnosti ne moremo in tudi ne smemo izogniti vsem problemom in težavam, s katerimi se spopriemajo borci. A te težave so v prvi vrsti gmohtne značaja in ureditve dostojnega življenjskega obstoja za vse udeležence NOV.

Sem ter tja se med posameznimi borci pojavlja nekaka zagrenjenost, češ že 23 let po vojni ni mogla naša družba rešiti borčevskih zadev. Osebnostno, da je bilo to nemogoče, Družba si je v skladu s svojimi ekonomskimi možnostmi zelo prizadevala in odvajala znatna sredstva za reševanje večjih ali manjših težav borcev. Vendar pa pri tem ne smemo nikdar pozabiti, da nas je bilo ob koncu vojne 800 tisoč pod orožjem, da je Jugoslavija morala prispevati ogromni krvni davek — milijon sedemsto tisoč mrtvih in da so vse te žrtve imele tudi ožje svojce, za katere je bilo treba skrbeti, a razen tega še na tisoče vojni invalidov in otrok padlih borcev ter žrtv fašističnega nasilja.

Na sedanji stoonji družbene razvoja pa številne borce zelo motijo preveliki razponi pri osebnih dohodkih zaposlenih, bogatenje mnogih obrtnikov in zasebnikov, pa tudi naša neučinkovita davčna politika in ne preveč uspešna inšpekcijska služba. V naši občini je že več kot dve tretjini borcev upokojenih. Se nekaj let in ne bomo več govo-

ril in razpravljali o zaposlenih udeležencih NOV. Pokojnine borcev pa so v primerjavi z življenjskimi stroški daleč prepičle, da bi zadoščale za primerno življenjsko raven, zlasti tistih, ki imajo otroke v šolah.

Občinska skupščina Murska Sobotica v dejavnosti dokazuje veliko razumevanje za reševanje gmohtnih problemov upokojenih borcev. Sedaj prejema 31 borcev družbeno pomoč (priznavalnost). Veliko skrb posveča tudi reševanju stanovanjskih zadev članov ZB. V minulih letih so bili ugodno rešeni številni problemi, tako da lahko danes z zadovoljstvom ugotovimo, da smo v tej občini stanovanjsko vprašanje za borce že skoraj rešili, saj bomo poslej reševali samo zadeve borcev, ki že imajo stanovanja, se pa iz kakršnih koli že razlogov želijo preseeliti v večja in še ugodnejša. Precej borcev pa si je že zgradilo ali si gradi lastne hiše. Lani je občinska skupščina pod zelo ugodnimi pogoji do-delila 10 parcel, na katerih si interese gradijo hiše.

Občinski odbor ZZZB se je v minullem času zelo ukvarjal z dajanjem mnenj o prizna-

nju udeležbe v NOV v delovno dobo. Mnogo negodovanja med nekdanjimi borci pa je v Prekmurju bil povzročil prvotni republiški zakon o zdravstvenem varstvu kmetov-borcev. Ta zakon, ki je imel najboljši namen pomagati kmetom borcem, je omogočal zdravstveno varstvo kmetom borcem vse do 15. maja 1945. V okviru omenjenega zakona je uveljavljalo in tudi doseglo zdravstveno varstvo na stotine udeležencev od aprila in maja 1945. Komisije so imele polne roke dela z zasliševanjem prič. Razumljivo je, da je bil očiten nesmisel enačiti mobilizirance od aprila in maja 1945 z drugimi borci glede pravic do zdravstvenega varstva. Malo pozno, vendar ne prepozno, je skupščina SRS spremenila ta zakon.

V svojem mandatnem obdobju je vodstvo občinske organizacije preko koordinacijskega odbora razvilo živahno dejavnost za zbiranje pomoči junakemu vietnamskemu ljudstvu in lani žrtvam izraelske agresije na arabske države. Za pomoč enim in drugim je bilo v naši občini zbrano in odvedeno skoraj 10 milijonov S-din, tako da lahko smelo govorimo o popolnem uspehu te plemenite akcije solidarnosti.

Ker je vedno več upokojenih borcev in so glede njihove dodatne zaposlitve za sedaj skoraj nepremostljive težave, smo pri občinskem odboru ZZZB uredili posebno klubsko sobo, kamor dan za dnem zahajajo naši tovariši.

Osnovali smo tudi knjižnico, za kar sta prispevala največ knjig občinski komitei ZKS in občinska SZDL. Biblioteko izredno skrbno vodi in izposoja borcem knjige prizadevni član občinskega odbora ZZZB Jožko Brumen.

Vodstvo občinske organizacije je preko komisije za razvijanje tradicij NOB skrbno opravljalo svoje poslanstvo. Komisija je nudila vso pomoč pri pripravi knjige Prekmurje 1941-45, katere avtor je znani prekmurški prvoborec in pisatelj Ferdo Godina-Marko. Knjiga je pred kratkim izšla in po njej pridno segajo stari in mladi, tako da se utegne zgoditi, da bo pošla in jo bo morebiti treba kdaj pozneje ponatisniti. Nadalje je komisija razvila živahno aktivnost pri pomoči družbenim organizacijam za organizacijo in izvedbo proslav oktobrske revolucije. Posamezni člani komisije so zbirali gradivo za razstavo velikega oktobra. Razstavo, ki je že bila določena v Murski Soboti, so si z zanimanjem ogledali mnogoštevilni obiskovalci, zlasti pa mladina.

Člani komisije so pomagali tudi vodstvu pokrajinskega muzeja v Murski Soboti pri realizaciji razstave o zaporih in taboriščih.

Posebna delegacija ZZZB je obiskala Madžarsko, kjer je v Monostru skupno z madžarskimi oblastmi imela spomin-sko svečanost ob grobu partizanskega junaka Alojza Škrjanca-Mirka, ki je 21. marca

1945 omahnil smrtno zadet pri Sakalovcih blizu Monostra. Partizanov grob je dobro oskrbovan. Na novi sodobni osemletki v Tišini smo odkrili spominsko ploščo z vklesanimi imeni padlih in umrlih udeležencev NOB iz tega šolskega okoliša.

Organizacija borcev je v tesni povezavi z borčevsko organizacijo v Čakovcu. Lani je večja skupina borcev iz Murske Sobotice obiskala mesto Čakovec, kjer so jim hrvatski tovariši priredili izredno gostoljuben sprejem. Čakovčani so kmalu za tem obisk vrnili in si v Soboti ogledali vse znamenitosti tega mesta. Sloh je bilo v minullem obdobju prirejenih tudi več izletov v kraje, pomembne iz NOB.

Za letošnji občinski praznik 17. oktobra je predvideno, da bi občinska skupščina podelila domilec Prekmurjski brigadi. Pri tem imajo nekateri pomisleke v tem, ker je bila ta enota osnovana šele aprila 1945. Osebnostno pa sodim, da tu ne gre sektašiti, zakaj poveljniški sestav te enote so tvorili stari in izkušeni borci in brigada je tudi sodelovala v ključnih bojih za dokončno osvoboditev domovine. In naposled je ta brigada v pravem pomenu besede prekmurska in bi jo po mojem mnenju bilo škodljivo zanikati.

In na koncu bi dodal še naslednje:

Ali ne bi kazalo razmisliti o združitvi obeh občinskih organizacij ZZZB v Murski Soboti in Lendavi? Prekmurje

je bilo med NOB enotno okrožje, na področju zgodovinske dejavnosti že davno delujemo kot celota. Borcev v obeh občinah pa je v primerjavi s številom prebivalstva komaj en odstotek. Razumljivo je, da jih bo vedno manj. Obe občini bi prispevali v enoten sklad za reševanje borčevske problematike. Sodim, da je o tem vredno razmisliti in menim, da so za to tudi zreli vsi pogoji.

In še nekaj: rojstno hišo ljudskega junaka Stefana Kovača-Marka nameravamo porušiti. Ali ne bi kazalo njegov rodni dom ohraniti tak, kakršen je bil? Mislim, da bi obe prekmurski občini to hišo lahko odkupili. Postavlja se pa še eno vprašanje: v Prekmurju so izkrevale trije narodni heroji: Stefan Kovač-Marko, Dane Šumenjak-Miran in Jakob Molk-Mohor. Vsi trije so pokopani na različnih krajih. Morda bi kdaj v prihodnosti lahko zgradili skupno grobnico za vse tri navedene ljudske junake?

Jože Janež

ZZB NOV AJDOVŠČINA PRED LETNO SKUPŠČINO

10. marca bo v Ajdovščini redna letna skupščina. Po opravljenih letnih skupščinah ZB, na katerih je nad 3500 članov te organizacije (borci, rezervni podoficirji in oficirji, invalidi) iz združenj obravnavalo lokalne in posamične probleme svoje organizacije, je občinski zbor ZZZB sredi priprav za skupščino

Občinski odbor združenja se je še pred sprejetjem občinskega proračuna za tekoče leto obrnil do skupščine občine in občinskega komiteja ZK v Ajdovščini z dokumentiranim stanjem o težavnih gmohtnih razmerah številnih svojih članov. Od letošnje letne konference pričakujejo predvsem dvojce: udržitve organizacije in konkretne rešitve za številna gmohtna vprašanja socialno ogroženih članov.

Številne naloge je ZZZB opravila, čeprav nekatere ne povsem tako, kot so si želeli. Večino dela ZZZB so opravljal trije člani odbora, to je sekretariat občinskega odbora, medtem ko člani v posameznih komisijah niso bili vsi dovolj delavni. Komisija za strokovno vzgojo rezervnih oficirjev in podoficirjev si je dokaj uspešno prizadevala, da je izpolnila svoj letni delovni in učni program. Le ta je tudi najbolj delala.

Sodelovanje z upravo domaov JLA v Ajdovščini in Vipavi ter s poveljstvi teh dveh garnizonov je bilo dobro. To je v dokajšnji meri pomagalo komisiji za strokovno vzgojo rezervnih oficirjev in podoficirjev, da je lažje in uspešneje izvršila svoje naloge. Seveda pa so ostale mnoge možnosti še premalo izkoriščene. Tako bi se prav ob teh idealnih kadrovskih in materialnih možnostih (prostor, oprema) strelstvo moglo bolj razviti, če že ne na širšem terenu občine, vsaj v Ajdovščini in Vipavi.

Ob dosedanjem sodelovanju poveljstev v garnizionih Ajdovščina in Vipava z orga-

po zapiskih zbrane topografije so izdali brošuro o NOB v Zgornji Vipavski dolini. Kljub pomanjkljivosti, ki jih brošura ima, je to vendarle dokaj koristen učni pripomoček. Delo v zvezi s to brošuro je pokazalo, kaj vse bo še treba urediti, dognati, preveriti in zbrati, da bo mogoče napisati dobro delo z območja Vipavske doline oziroma Goriške.

Solska mladina je lani v dveh organiziranih akcijah lepo praznovala in podoživela nekatere dogodke iz obdobja NOB. V začetku maja je od Predmeje preko Cola, skozi Ajdovščino, Vipavo in Podnanos potekala pot Kurirčkov po pošte. To akcijo je organizirala občinska ZZZB z Društvom prijateljev mladine v občini. V decembru pa so zopet na vseh osemletkah ajdovske občine praznovali dan JLA.

Zbrali in uredili so tudi podatke in fotografije o vseh spominskih obeležjih NOB na območju občine. Na letnih skupščinah nekaterih ZB so bile dane pobude za postavitve spominskih plošč oziroma primernih spominskih obeležij.

Prijavljanje občanov za status kmeta-borca je bilo pravočasno opravljeno. Delo komisije za priznavanje posebne delovne dobe je v preteklem letu začelo zastati. Ob prenosu zadev iz pristojnosti občine na Zavod za socialno zavarovanje je nastala prekinitev, ki je trajala do jeseni.

Za poživitev dela občinskega odbora ZZZB bo treba letos

nih, vendar v delovnih organizacijah, kjer nimajo možnosti za nabavo stanovanj. Vsi ti prosilci pa imajo nizke mesečne prejemke in zaradi tega niso posebno kreditno sposobni, da bi najeli posojilo za nakup stanovanja. Okoli 150 milijonov S-din bi potrebovali za rešitev tega vprašanja. Kje v Ajdovščini je mogoče dobiti toliko denarja in kdaj? Poleg teh stanovanjskih problemov je v občini še okoli 240 družin borcev, ki živijo na po-deželju v dotrajanih kmečkih hišah. Nekatere teh hiš so stare nad sto let; strehe se jim udirajo in stene se rušijo. Za popravila teh hiš bi potrebovali 120 milijonov S-din, ki bi jih prosilec razdelil kot posojilo.

Deset ajdovskih borcev išče zaposlitev. To so posamezniki, ki jim je težje najti zaposlitev zaradi starosti, bolehnosti ali zaradi neustrezne strokovnosti oziroma delovne sposobnosti.

Večji problem predstavlja 115 otrok borcev, ki iščejo zaposlitev. To je obenem problem vse mladine v ajdovski občini. Problem bi bil še bolj pereč, če se ne bi nekaj let mladih ljudi začasno zaposlilo v Italiji, kar pa gotovo ni

najprimernejša rešitev zanje.

Dokaj boleča so tudi socialna vprašanja članov ZB. Družbeno pomoč je lani dobivala v ajdovski občini 213 članov organizacije v skupnem znesku 28 milijonov starih dinarjev. Stalne in občasne pomoči so znašale največ 20 tisoč starih dinarjev, enkratne pa 30 tisoč starih dinarjev. Je še 117 prosilcev za vsaj enkratno družbeno pomoč. Zaradi omejenih proračunskih sredstev občine pa jim pomoči ni mogoče nuditi.

V ajdovski občini že nekaj let niso poslali na zdravljenje nobenega obolelega člana ZB. Evidentirani imajo 175 borcev, ki bi jim zdravljenje koristilo. Večina ima zdravniško priporočilo za zdravljenje oziroma napotilo za topli-ce. Denarja za zdravljenje pa ni.

Na bližnji redni letni skupščini bodo ajdovski borci razpravljali o številnih problemih, ki jih tarejo. Med drugimi bodo obravnavali tudi vprašanje gospodarsko šibkejših občin, med katere sodi tudi ajdovska in poiskali rešitve za materialno izenačenje položaja vseh borcev, ki žive v različno razvitih občinah.

C. Zupanc

SAP

LJUBLJANA

TURISTIČNI BIRO VAS VABI:

BOLOGNA — 3-dnevni strokovni izlet na Razstavo moderne obutve in Salon kožne industrije. Odhod 9. 3. 1968 Rok prijav 20. 2. 1968.

VERONA — 3-dnevni izlet združen z ogledom Kmetijskega sejma. Odhod 11. 3. 1968.

VICENZA — 3-dnevni izlet združen z Mednarodno razstavo keramike. Odhod 8. 3. 1968. Rok prijav 27. 2. 1968.

MÜNCHEN — 4-dnevno potovanje na ogled 20. obrtniškega sejma. Odhod 14. 3. 1968.

ZÜRICH — 6-dnevna strokovna ekskurzija na ogled Mednarodne razstave ogrevalnih in klimatskih naprav -HIL-SA- Odhod 21. 3. 1968. Rok prijav 20. 2. 1968.

ZÜRICH — 6-dnevna strokovna ekskurzija na Mednarodno razstavo opreme bolnic. Odhod 21. 3. 1968.

TORINO — 5-dnevno strokovno potovanje na ogled 5. mednarodnega salona opreme sodobnega stanovanja. Odhod 30. 3. 1968. Rok prijav 5. 3. 1968.

BERLIN — 10-dnevna strokovna ekskurzija združena z ogledom Farmaceutike in medicinsko-tehnične razstave. Odhod 13. 5. 1968 Rok prijav 1. 4. 1968.

ZSSR — 15-dnevno potovanje z ogledom MOSKVE, LENINGRA in KJEVA Odhod I. skupine 6. 6. 1968 Odhod II. skupine 20. 6. 1968 Rok prijav 10. 4. 1968.

SPANIJA — 21-dnevno potovanje na 53. svetovni kongres esperantistov v Madridu Odhod 28. 7. 1968 Rok prijav 15. 5. 1968.

nizacijo Zveze združenj borcev je treba pohvaliti pripravljenost aktivnih oficirjev obeh garnizonov za sodelovanje, kjer in kadar je bila izražena želja za to.

V zvezi z delom za ohranjanje in posredovanje tradicije iz obdobja NOB je za preteklo obdobje vredno omeniti vsaj dve važnejši dejavnosti.

k delu pritegniti nove in predvsem delavnejše člane. Druga skupina vprašanj, s katerimi se ukvarja občinski odbor, so gmohtna vprašanja borcev. Prošnje za nova, primerna stanovanja še kar naprej prihajajo na občinski odbor. Prosilcev je 25. V 17 primerih so to že upokojeni borci. Osem prosilcev je zaposle-

IVAN MIKULIN

Izza kulis fašistične policije

Toda pogosto so ime bodočega aretiranca do zadnjega trenutka držali v največji tajnosti, da bi tako preprečili njegov pobeg, saj nam niso zaupali. Včasih pa so tudi jetniki zaradi hudega mučenja začeli izdajati. V takih primerih so bile možnosti za izigravanje povelj zelo skromne, toda včasih sem si pomagal z drugačnimi ukani. Najmanj dvakrat tedensko sem se namreč sestajal s Simonitijem in njegovo skupino, skupaj smo obravnavali vsak primer in sklepali, kako bomo preprečili večjo škodo in žrtve. Tovariši so mi veliko pomagali s podatki o ljubljanskih razmerah in ljudeh.

Aretiran sem pomagal tudi tako, da sem jih odstopal komisarjem Cimijnu, Ortesu ali Taronyju, ki so mi bili vedno bolj naklonjeni. Velikokrat so celo prisluhnili mojim prošnjam in dovolili izpust jetnika. Nemažkrat pa sem kratko malo iz map s predmeti zaslišanih izmaknil priznanja ali cela zasljanja. Veliko pa je bilo tudi odvisno od tolmačev, njihove spretnosti, poguma in človeške, oziroma nacionalne zavesti.

Pri težjih primerih, kot na primer, če so našli pri aretirancu orožje ali partizanske časopise, pa ni bilo pri kvesturi mogoče nič napraviti. Tedaj je o vsem odločal sam kvestor.

Nekoč mi je prišla v roke mapa s seznamom aktivistov OF in komunistov, razpečevalcev in bralcev »Slovenskega poročevalca« iz tobačne tovarne. Sel sem tja in prosil nekega vodilnega uslužbenca, naj mi razkaže tovarno od prve do zadnje faze delovnega postopka, nazadnje pa podarijo vsakemu izmed agentov, ki me bodo spremljali, vsaj po eno škatlico cigaret. Med pohodom skozi obrate pa sem ustavil nekega delavca, mu pokazal seznam z imeni in ga vprašal, če pozna te ljudi. Delavec je odgovoril, da ne pozna niti enega. Nato sem ustavil neko žensko, ki mi je odgovorila enako. Torej so osebe iz seznama v tovarni neznane, sem rekel agentom, ki so se veselili podarjenih cigaret. Seveda je vse skupaj padlo v vodo in nihče ni bil zaprt.

Potem pa spet seznam komunistov in aktivistov v železniški kurilnici... Tudi tam sem uredil, da ljudi s seznamom ni nihče poznal in smo se vrnili praznih rok. Toda na ta način sem opozoril ljudi, da je med njimi izdajalec in da policija nekatere izmed njih sumi.

Končno so se pokazale posledice raznih obvestil o nerodnostih kvestorja Messane. Ne bom trdil, da je bila njegova premetitve v Italijo izključno moja zasluga in posledica tega, da sem ga očrnil pri Pinetti, kar sem že spredaj opisal, toda vsekakor je tudi to pripomoglo, da je šel.

Za kvestorja je bil postavljen Ravelli, ki sem ga po imenu poznal že od leta 1928. Nekaj let je živel v Peruju, kjer je kot strokovnjak za policijsko službo organiziral domačo policijo po italijanskem vzorcu. Bil je tudi svetovalec perujskega diktatorja v policijskih zadevah.

Gestapovec Duscha in nemški konzul v Ljubljani sta še vedno, tudi pod novim kvestorjem, prihajala na policijo. Ni

treba posebej pripovedovati, da smo se gledali kot pes in mačka in da posebno mene niso radi videli. Toda bil sem pri policiji in niso me mogli kar tako spraviti proč.

Julija 1942 je prišel v Ljubljano za vojaškega poveljnika general Gamba in prevzel poveljstvo ofenzive proti partizanom. Komando nad mestom Ljubljano pa je prevzel razpiti fašistični general Montagna, ki si je zastavil kot nalogo pobiti kar se da več ljudi. Njegova desna roka je bil »konzul« (major) Bassano, komandant fašističnega bataljona, nastanjenega v sedanjih mošćanski gimnaziji.

Zvedel sem, da namerava Bassano napraviti v tovarni Saturnus pravi pokol. O tem sem seznanil kvestorja Ravellija, ki je odgovoril, da se to njega ne tiče. Zato sem sklenil ukrepati sam. Obiskal sem Bassano in počasi napeljal pogovor na Saturnus. Pohvalil se mi je, da ima med delavci dobro zaupnico, ki ga sproti in točno obvešča o vsem, kar se dogaja v tovarni pa tudi v vseh Mostah. Prav tako se je pobahal, da ve, kako vsako soboto prinesejo v »Saturnus« kakih 100 izvodov »Poročevalca«, ki ga potem razdelijo med delavce. Zato bo takoj jutri, je rekel, vdrl v tovarno in ukazal ustreliti vsakogar, ki bodo pri njem našli ta list ali kaj drugega takega.

Tedaj je vstopila v pisarno neka mlada plavalaska majhne rasti, ki mi jo je Bassano predstavil, češ da je ona tista zaupnica. Ni znala italijansko, Bassano pa ne slovensko, zato sem se jima ponudil za prevajalca. Ženska je povedala, da prihaja naravnost iz službe v »Saturnus« in ponovila vse tisto, kar mi je malo prej že povedal sam Bassano. Dejala je, da nekdo prinese »Poročevalca« v tovarno, potem pa ga določena ženska razdeli med delavce. Seznam aktivistov pa da je že prej oddala Bassanu. Pomenkovala sta se tudi o času in načinu izvedbe akcije in sklenila, da bi jo bilo najbolj primerno izvesti takrat, ko delavke zapuščajo tovarno. Ob tem času bi dobili vse delavke, ki imajo pri sebi »Poročevalca«, pa tudi blagajničarko z nabranimi prispevki. Vse bi takoj postrelili.

Bassano je hotel zvedeti za točen čas, kdaj se neha delovni čas in se delavci usujejo iz tovarne. Izdajalka je odvrnila, da nehaajo delati ob pol petih popoldne, jaz pa sem njene besede nalašč obrnil in dejal, da se neha delovni čas ob petih in pol, torej ob pol šestih.

Takoj zatem je Bassano odšel na neki posvet, ki ga je sklical Montagna, udeležili pa so se ga tudi kvestor Ravelli in nekateri karabinjerski oficirji. Kot sem kasneje zvedel, so razpravljali prav o akciji na Saturnus.

Se isti večer sem pohitel k moji sedanjici ženi in jo prosil, naj takoj poišče Alojzija Ajdišča, o katerem sem vedel, da dela v ilegalni tiskarni, in mu pove, da bodo v soboto ob pol šestih fašisti navalili na tovarno Saturnus in postrelili vse, pri katerih bodo kaj našli. Zato naj v to tovarno nekaj časa ne pošljejo nobenih časopisov več, saj so vsi izdani.

Sobota, ob petih popoldne... Na dvorišču sedanje mošćanske gimnazije se je zbralo kakih 50 policistov in prav toliko karabinjerjev ter blizu 80 fašistov, ki naj bi streljali žrtve. Celotno posebno skupino desetih so že pripravili, ki naj bi neposredno opravili ustrelitve. Ob 17. uri 25 minut je nekaj policistov in karabinjerjev skrivaj obkloplilo tovarno, glavnina pa se je skrila za železniški nasip in čakala, kdaj se bodo delavci vsuli iz tovarne. Bassano je nestrno gledal na uro. Dve minuti, še ena minuta... Ura je 17.30, v tovarni pa je vse, kot bi izumrlo. Po dolgem brezuspešnem pričakovanju je nekdo stopil do vratarja, da bi vprašal, kdaj nehaajo delati. Vratar mu je povedal, da so delavci že pred eno uro odšli domov... (NADALJEVANJE)

V povojnih letih se je pri nas udomacila navada, da ob 8. marcu, dnevu žena, časopisi priobčujejo zapiske o posameznih ženskah, ki so zaradi svojega delovanja v delavskem gibanju, v osvobodilni vojni, v poklicu ali v družbeno-politični dejavnosti postale slavne. O nekaterih pišejo časniki skoraj vsako leto, na druge pa se nihče ni spomnil vsa ta leta, kar praznujemo 8. marec. Gre za tovarišice, ki so bile med vojno med partizani, oziroma vsa leta nesebično delovale v Osvobodilni fronti, po vojni pa so tiho in skromno opravljale svojo službo, da so se preživele.

Ena izmed teh je tudi Marija Kanizaj iz Tomčevega pri Ljubljani, partizanka od leta 1942.

Poiskali smo eno izmed nešteti skromnih žena

Ko sem jo obiskal in povedal, po kaj in zakaj sem prišel, se je začela takoj braniti, češ kaj boste pisali o meni, ko imate toliko drugih.

Komaj komaj sem jo pregovoril, da je začela pripovedovati o svojem življenju.

Kot osemnajstletno dekle se je zaposlila leta 1937 pri Kemotehni. Oče je bil delavec, imeli so podobno kot mnogi v ljubljanski okolici tudi nekaj zemlje.

Leta 1941 so se vse vasi ob Savi vključile v OF. Tudi Marija je začela delati, kar ji je velevalo srce. Naslednje leto so jo sprejeli v SKOJ. V Tomčevem so bili vaščani složni, molčali so in pomagali partizanom, mnogi pa so se že sami bojevali po odredih. Le enega izdajalca so imeli, pa še ta je bil tuje: Alojza Kovačiča. Najprej je dresiral pse za Italijane, potem je začel izdajati, dokler ni nazadnje postal belogardist in nato domobranec. Povzpel se je precej visoko, po vojni pa so ga zahodni zavezniki vrnili Jugoslaviji kot vojnega hudočelca.

Ta človek je stanoval v neposredni sosesčini Štembarjeve, kakor se je Marija pila, da so se pretihotapili mimo zased in prišli iz obroča. Zatekli so se v Jurčetovo četo; od tam je Marija odšla 8. decembra 1942 v Gubčevo brigado za bolničarko. Po italijanski kapitulaciji je en bataljon Gubčeve brigade odšel v novo ustanovljeno 12. brigado. Bila je v tem bataljonu in se je tako znašla med novimi ljudmi. 15. aprila 1944 so jo poslali v propagandni oddelk glavnega štaba, 5. januarja 1945 pa je z letalom odpotovala iz Beke krajine v Italijo. Tam je bila nekaj časa v bazi NOV v Bariju, nato pa v bolnišnici. Maja 1945 se je vrnila v Ljubljano. Nato je bila nekaj let v »Elektrotehni«, 10 let pri »Koteksu« in 3 let pri Narodni banki kot šef ekonomske-tehničnega oddelka. Lani so jo upokojili, ker je imela že več kot 30 let delovne dobe.

Zapisal sem podatke o njeni življenjski poti, o udeležbi v osvobodilni vojni in povojnem službovanju. Kako enaki so si včasih podatki udeležencev naše revolucije, sem premišljeval. Morda se bodo ob koncu zdeli dolgočasni in

nepomembni, me je skrbelo, in začel sem jo spraševati, kaj se ji je iz vojne najbolj utisnilo v spomin. Seveda roška ofenziva, pa lakota in različne težave, ki so zvezane sploh z udeležbo v vojni, še posebej pa s partizanjem. Toda brž je dodala, kako je bilo med vojno tudi mnogo lepega in velikega, ne samo hudega.

»Najlepše pa je bilo tovarništvo in prijateljstvo med nami,« je dodala nazadnje. »Takšnega ne bo najbrž nikoli več...«

Sprostila se je šele, ko sem nehal zapisovati in ko sva se začela samo pogovarjati. O vsem, kar je naneslo. Najprej o vietnamski vojni. Kot ogromna večina naših ljudi, posebno bivših borcev, jo tudi ona obsoja, pravzaprav ne vojno, ampak tiste, ki so jo začeli, to je saigonsko vladno in Američane. Govorila sva o zmagan partizanov in o nemoči Američanov, da bi kljub ogromni tehniki in številni premoči dosegli kak večji uspeh.

»Kdor vojno začne, jo tudi zgubi,« je rekla mimogrede. »Američani in Saigongi ne morejo zmagati...«

Nazadnje sem jo vprašal, kako je s pokojnino. Verjemite mi, da je bila prva, ki sem jo slišal reči, da je več kot zadovoljna. Res je imela zadnja leta kar dobro plačo, šteli so ji samo enoletno povprečje. Hišo, staro domačijo, so z večletnim delom obnovili in v glavnem poplačali vse dolgove, sin in mož pa sta v službi.

»Tako rada sem doma,« mi je še rekla nazadnje. »In največja sreča je zame, da sem lahko...« Mile Pavlin

Zimske igre v Kranjski gori

Minuli petek in sobota je bilo v Kranjski gori XVIII. državno in mednarodno prvenstvo invalidov v veselalomu, ki se ga je udeležilo tudi deset Avstrijcev in pet Poljakov. Vseh skupaj je bilo 90 tekmovalcev. To je do sedaj najbolj množično tekmovalje, ki ga je organizirala republiška zveza za šport in rekreacijo invalidov Slovenije. Razen tujih smučarjev so se pridružile ekipe invalidov še Zveza gluhih Slovenije, Sola za defektno mladino, Športno društvo Invalid Kranj, Maribor, Ljubljana, Beograd itd. in Zavod za rehabilitacijo invalidov v Ljubljani.

Ekipe so nastopile v sedmih stopnjah invalidnosti. Tekmovalci so se pomerili na 800 m dolgi progi, ki je imela 150 m višinske razlike in 24 vrtic. V prvi

kategoriji, amputacija obeh nog, je zmagal 12-letni učenec Boris Kemperle iz Ljubljane, v drugi kategoriji, nadkolenska amputacija noge, Drago Koblar z Jesenic, v tretji kategoriji, podkolenska amputacija, se je uvrstil na prvo mesto Janez Bevc iz Kranja, v četrti kategoriji, amputacija roke, Jože Pukl iz Maribora, v peti kategoriji, trdo koleno, Franc Furlan iz Kranja, v šesti, splošne poškodbe, pa Maks Završnik iz Ljubljane in v sedmi kategoriji, manjše poškodbe, Miloš Jocić iz Kranja.

Organizacijo tekmovalja je odlično izpeljala Republiška zveza za šport in rekreacijo invalidov iz Slovenije. Posebno priznanje pri tem zasluži sekretar te komisije Bojan Hrovatin. Igre so ponovni dokaz, da invalidi iz Slovenije smotno gojijo

rekreacijo in da so vrata odprta prav vsem invalidom. Tradicija igr se vedno bolj širi ter utrjuje. Ob koncu tekmovalja so podelili najboljšim smučarjem pohvale in nagrade. Tu so se zlasti izkazala slovenska podjetja »Iskra«, »Elan«, »Supermark«, »Toko, itd., ki so prispevala več praktičnih nagrad invalidom

Pionirji v NOB

Pionirski odredi po vseh kranjskih osnovnih šolah so začeli zbirati gradivo o delu svojih prednikov — pionirjev v času osvobodilnega boja. Ti nekdanji otroci so seveda danes že stari sedanjih pionirjev. In prav od njih naj bi pionirji skušali dobiti vse, kar je še ostalo v spominu ali ohranjeno v skrinjah in na podstrešjih. Sem lahko sodijo razni predmeti in dokumentacije, spomini na posamezne dogodke iz morebitne takratne partizanske šole, iz koncentracijskih taborišč in izgnanstva.

Organizacijo te nove oblike zbiranja partizanskega gradiva je prevzela posebna komisija petih članov, v glavnem zgodovinarjev. Na vsaki šoli pa bo to zaupano učitelju, ki poučuje zgodovino. V sodelovanju z Zavodom za prosvetno in pedagoško službo, ki je na začetku pokazal vse razumevanje za to akcijo, pa so predvidena še posebna posvetovanja z šolniki in voditelji pionirskih odredov.

Upajo, da bodo akcijo uspešno zaključili ob koncu letošnjega šolskega leta.

K. Makuc

Več pomoči žrtvam v Vietnamu

Pred kratkim je bila seja Mednarodne federacije za razorožitev in mir v Londonu. O sklepil te seje so se pogovorili tudi člani republiškega koordinacijskega odbora za pomoč žrtvam imperialistične agresije na svoji seji 26. februarja.

Soglašali so s sklepom Mednarodne federacije za razorožitev in mir, da priredi letos svojo letno konferenco v Ljubljani in v dnevi 24.—28. avgusta. Določili so tudi tiste svoje člane, ki se bodo ukvarjali s

pripravami za to konferenco. Sklenili so poslati prek Moskve v Vietnam borcev FNO poskusno pošiljko koncentrirane suhe hrane.

Ker so se pogovorili tudi o potrebi pozitivne dela za pomoč žrtvam v Vietnamu, so sklenili opozoriti na to tudi občinske koordinacijske odbore. Gre namreč za nove oblike dela: zbiranje pomoči, zbiranje odpadnega materiala po šolah, za razširitev krivdajalskih akcij in podobno. Pripravili bodo tudi gradivo za

razstavo slik in plakatov o strahotah in ameriških grozodejstvih v Vietnamu. Razstavo bodo priredili v vseh večjih središčih Slovenije.

Poskušali bodo doseči tudi to, da bodo po naših kinematografih pred vsakim filmom predvajali krajše predfilme s posnetki vojnih strahot v Vietnamu.

S pozitivno delo želi odbor doseči večje uspehe za pomoč žrtvam ameriške agresije v Vietnamu. V. M.

OKROGLE

IN

OGLATE

● Nadomestilo za uspavalne praške... Londonski »Daily Mirror« je poročal, da je prejel ministrstvo za finance ček za 200 funtov (600.000 starih din) in spremeno pismo nekega davčnega obvezanika, ki se ni podpisal. Ta je pisal, da je poslal ček, ker ga peče vest sprito neplačanega oziroma zatajenega davka, vest, ki mu ne da spati. Na koncu pisma obljublja ta nespečni bolnik ministrstvu: »Če niti v prihodnje ne bom mogel spati, bom poslal še 100 funtov!« Drago nadomestilo za uspavalne praške!

● Kako malo pravice je na tem svetu! Ta zima je našo deželo močno obdarovala s snegom. Kljub temu pa ni po nekaterih vojvodinskih krajih niti toliko snega, da bi zavarovalno pšenico pred slano. Po novosadskem »Poljoprivredniku« posnemamo, da je neki kmetovalec takole potožil: »Razumem, da pri poslovanju po dohodku ne zdrkne v žep vsem enako, ne morem pa razumeti, da se tudi sneg zgleduje po tem ter ga je pri kom v izobilju, pri drugem pa niti toliko, da bi preživel, mislim, da bi preživel njegovo posejano žito...«

● Liz Taylor svetuje ženam in dekletom... Znana igralka Elizabeth Taylor je nedavno dejala: »Današnje ženske so prepričane, da so lepe le, če so takšne, kakršni so zobotebeli. Tudi obilnejša oseba je lahko privlačna. Moj mož meni, da sem čudovita prav takšna, kakršna sem, in sicer — debelušasta!« Mogoče mož le tako pravi, vprašanje pa je, ali res tako tudi meni...

● Očarljivi sobesedniki... Gunnar Jarring, poslanik generalnega tajnika OZN U Tanta, čigar naloga je, da v pogovorih z Izraelci na eni in z arabskimi voditelji na drugi strani doseže uresničenje resolucije, ki jo je bil izglasoval in sprejel varnostni svet ZN, ni, kljub svojim diplomatskim zmožnostim, še nič odločilnega dosegel. Jarring je ocenil svoja prizadevanja takole: »Sobesedniki so bili povsod očarljivi. Spominjajo me pa na zdravnika, ki je prišel prepoznati umirajočemu ter izjavil njegovi družini: »Lahko bi bil ozdravel, mogoče bi bil znova igrati golf in celo breati žogo, je — pa umri...«

● Lahko je sladko spati s tremi plačami v žepu... Predsednik beograjske mestne skupščine Branko Pešić je potožil časnikarjem: »Poglejte tole elektrodistribucijo! V decembru so si izplačali po tri plače. Pravijo, da so to zasluzili sprito izredne delovne prizadevnosti in sprito delovnih uspehov. V Beogradu pa le ni bilo teka. Meščani so me telefonsko klicali sredi noči in ob vseh urah. Pritoževali so se. Nato sem poklical direktorja distribucije — klical sem ga zjutraj, klical ob eni, dveh, treh po polnoči, a kaj mi je!

Gradenska šteta

OSVEŽUJE...

TUDI
— Z VINOM
— S SADNIMI SOKOVI
— S KAVO
— Z ŽGANIMI PIJAČAMI

ZDRAVI...

— BOLEZNI SRCA IN OŽILJA
— BOLEZNI LEDVIC
— BOLEZNI PRESNAVLANJA
— ŽIVČNE BOLEZNI

smučarjem. Ob zaključku je predsednik športa invalidov Jugoslavije Grga Jankež iz Beograda med drugim dejal, da je smučanje najbolj zdrav šport, posebno za naše invalide in da bo naslednje leto skušal organizirati vse tiste invalide širom po Jugoslaviji, ki imajo veselje do zimskega športa.

Vinko Bovcon

to pomagal... On je namreč, kadarkoli sem ga poklical, sladko spal... Direktorska neroda! Naj bi elektrodistribucijo »integriral« s PTT in dal izključiti še vse telefon!

● Glasneje da, toda... V razpravi o sodobnem nihilizmu na Kolarčevi univerzi v Beogradu je govoril tudi beograjski filozof Nikola Milošević. Med njegovim govorom je vzklil nek poslušalec: »Glasneje, glasneje!« Glasneje lahko, nisem pa prepričan, da lahko tudi glasneje! ga je mirno zavrnil filozof.

● Se ena nova zvrst svetovnega nazora... Dunajski radio je ob letošnjem novem letu organiziral ulično anketo z vprašanjem: »Kakšen je vaš svetovni nazor?« Več mladincev je odgovorilo: »Nogomet!« Ko bi bil vsaj — glavomet!

● Mar so leta važna? »Da človek ostari, je potrebno več kot samo potek časa, človek ima lahko sedemdeset, sedem ali sedemdeset let,« je napisal v romanu Vetrne zna brati angleški pisatelj Richard Mason.

DOBRO JE, ČE VESTE

Zahodnonemško pristanišče Hamburg preloša po številu dvigal za težke tovore do 400 ton in po zmogljivosti skladiščnega in razkladalnega prostora (skupaj 1.287.750 kvadr. metrov) vsa druga evropska pristanišča in celo pristanišča s precej večjim prometom, npr. Rotterdam, London, Antwerpen. Omenjene pristaniščne naprave omogočajo rekordne dosegke pri nakladanju, razkladanju in prekladanju ter uskladiščenju blaga, ki je dobro zavarovano.

Približno 40 odst. afriškega prebivalstva — več kot 100.000.000 Afričanov — je muslimanske veroizpovedi. Muslimanstvo je razširjeno v številnih afriških deželah: v ZAR, Libiji, Tuniziji, Alžiriji, Maroku, Mavretaniji, Sudanu, Senegalu, Nigeru in Nigeriji. V vseh teh deželah ima muslimanstvo pomembno vlogo v družbeno-političnem in kulturnem življenju tamkajšnjega prebivalstva.

Na Madžarskem so zgradili po drugi svetovni vojni sedem novih mest; najmlajše med njimi je Dunajvaros ob Donavi, nedaleč od Budimpešte. V Dunajvarosu živi več kot 30.000 prebivalcev, od katerih je 66 odst. zaposlenih v metalurškem kombinatu. Stanovanjski del mesta je ločen od industrijskega dela s širokim gozdnim pasom. Metalurški kombinat, ki predelava uvoženo železovo rudo, sestoji iz kokarne, elektrarne, tovarne za obogatitev rude, dveh martinarn, livarne in valjarne jekla. 1960. leta so v kombinatu proizvedli 535.000 ton litega železa (41,4 odst. celotne proizvodnje v vsej deželi), 1965. leta pa trikrat toliko ali več kot 1.650.000 ton.

Uspešno zdravilo zoper trombozo (sesedanje krvi v žilah, zamašeno žilo)? V inštitutu za mikrobiologijo znanstvene akademije ZSSR so osamili neko glivico. Ta glivica proizvaja fermente (kvasno), ki sproži kemične presnove, ki razbijajo trombose (žilne krvne zamaške). Grudice krvi zamašijo krvne žile in povzročajo številne hude bolezni in — pogosto — konec koncev smrt. Nekateri mikrobi razbijajo beljakovine; to je že zdavnaj znano, vendar je bilo potrebno najti tako glivico oziroma tako vrsto plesni, katere fermenti ne bi razbijali tudi rdečih krvnih teles, ki so organizmu neogibno potrebne. Po dolgoletnem vztrajnem raziskovanju so znanstveniki v zgoraj omenjenem inštitutu le našli tak mikroorganizem in preučili pogoje, potrebne za njegovo življenje. Glavno je, da so osamili in prečistili preparat »trombolizin INMI«. Po prečiščenju se je njegova aktivnost povečala za 200-krat. Raziskovanja na živilih so omogočila, da so določili najmanjšo količino preparata, ki v petih minutah razbije umetno ustvarjeni trombus. Ze po nekaj minutah se po poprej še zamašenih krvnih žilah znova svobodno pretaka kri. Zdravilo za ljudi še ni izdelano. Znanstveniki še nadalje prečiščujejo preparat. Kmalu bodo začeli novo zdravilo klinično preiskovati.

Skopje, glavno mesto Makedonije, ima zdaj 346.000 prebivalcev in je po velikosti tretje jugoslovansko mesto. Mesto se je najbolj razširilo po strahotnem potresu, ki je 1963. leta mesto malone popolnoma razdejalo. V sorazmerno kratkem razdobju je bilo zgrajenih 18 predmestnih naselij, ki so oddaljena od mestnega središča 2 do 11 kilometrov. Skopje je danes najdaljše jugoslovansko mesto, dolgo je namreč kar 22 km, medtem ko je tu pa tam več kot 7 km široko.

Indijski jeleni iz ZSSR. Vsi živalski vrstovi na svetu se obračajo, ko želijo dobiti belega indijskega jelena, na vzhodnoindijski živalski rezervat. V Indiji ni več mogoče dobiti belega jelena, ker je neka živalska bolezen malone vse bele jelene iztrebila. Danes živi sorazmerno samo še manjše število teh živali v omenjenem rezervatu; njihove prednike so sredi preteklega stoletja uvozili iz Indije na Češko.

Siralni Mislimon, o katerem smo svojočasno obširneje poročali v TV-15, je letos dočkal 163. novo leto ter je bil najstarejši dedek Mrza na svetu. Letos je 1. januarja obdaroval otroke v planinski naselbini Lerike. Ta gorjan se ni hotel peljati v to naselbino z avtom, marveč je na konju prejel 10 km dolgo pot od svojega kraja do kraja Lerike. Siralni dela še dandanes na nekem kolhozu. Ko je delil otrokom darove, jim je rekel: »Ni važno, kako dolgo človek živi, pač pa, kako pošteno dela.«

ESESOVCI — VOJAKI SMRTI

»KONČNA REŠITEV«: VSA EVROPA

Konec maja 1942 je dr. Rascher prešel s poskusov o reakcijah človeškega telesa med polet v velikih višinah na poskuse v mrazu. Luftwaffe je potrebovala novo vrsto obleke za svoje pilote, ki so bombardirali Anglijo: kadar so Angleži zbili nemško letalo, je pilot padel v mrzlo morje in velikokrat so piloti umrli od mraza

Rascher je dal v Dachau zgraditi posebne bazene oziroma kadi s hladilnimi napravami. Potreboval je pomočnike. Prijavili so se trije: profesorji Jarrisch, Holzöner in Singer. Preden jih je Rascher sprejel, je prosil gestapo, naj preveri njihovo zvestobo stranki in SS.

Poskusi na mrazu so trajali od avgusta 1942 do maja 1943. Jetniki so morali v najhujšem zimskem mrazu cele noči stati pred barakami, potapljali so jih v mrzlo vodo, oblečeni samo v pilotsko obleko brez perila. Prvi žrtvi slednjega poskusa sta bila sovjetska oficirja. Ob tretji uri je eden izmed njih rekel tovarišu: »Tovariš, reci ti-stemu, ki naju nadzoruje, naj naju ustrela.« »Nikar ničesar ne pričakuj od tega psa,« je rekel drugi. Poljski tolmač je prevedel njune besede, dr. Rascher pa je ukazal, naj poskus nadaljujejo. Oficirja sta umrla od mraza v peti uri trpljenja, medtem ko so esesovski »strokovnjaki« skrbno zapisovali vse

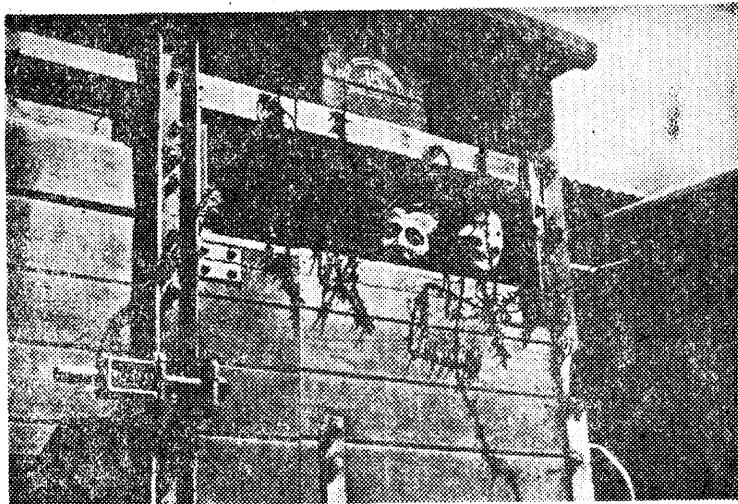
njune reakcije. Potem so trupla poslali na avtopsijo v München.

Himmler je spodbujal dr. Rascherja in ga brnil pred vojaškimi poveljniki. Tako na primer je pisal generalu Milchu iz Luftwaffe: »Gre za izredno pomembne poskuse in sam prevzamem osebno odgovornost za dobavljanje potrebnih asocialnih tipov in zločincev: gre za tipe iz koncentracijskih taborišč, ki ne zaslužijo drugega kot smrt.« Potem je pisal zdravniku: »Doštor Rascher, za izdelavo domovine imam ljudi, ki še danes zavračajo poskuse na človeških subjektih, ker raje vidijo umirati pogumne nemške vojake, kot da bi izkoristili rezultate teh poskusov. Prav nič se ne bom obotavljal sporočiti imena teh ljudi zadevnim oblastem. Pooblaščaj vas, da o mojem stališču obvestite zainteresirane urade.«

»Novembra,« je nadaljeval poveljnik esesovcev, »vas bom povabil na pogovor. Prej ne utegnem, čeprav me stvar zelo zanima. Obergruppenführer SS

Wolff se bo še enkrat povezal s feldmaršalom Milchom. Dovoljeno vam je poročati — me nezdravniki — samo feldmaršalu Milchju in seveda Reichsmarschallu, če ima čas za to. Zelo me zanimajo poskusi o vitve zmrznevanja živalstva k ploto, se pravi z golimi ženskami, položenimi k bledolomcem. Seveda je mogoče, da se motim. Še najprej me sproti obveščajte o raziskavah. Na svidenje ne vembr. Heil Hitler!»

Mož s ščipalnikom je bil v en hladnokrvno obravnavali kakršno koli zadevo, tudi grozotna »džirila«, ki so jih nekateri esesovski zdravniki izdelovali v koncentracijskih taboriščih. Povpraševanje po teh strašnih rečeh je bilo čedalje večje in zato je Himmler izdal natančna navodila: hotel je biti na tekočem in organizirati s sebi lažno peščeno tudi to področje. Na podlagi njegovih direktiv je Obersturmführer in esesovski zdravnik iz Weimarskega je delal v taborišču Buchenwald, 7. maja 1942 ukazal svo-

VLAK S POLJSKIMI DEPORTIRANCI JE PRIPELJAL V AUSCHWITZ. V TABORIŠČU JE BIL SEŠTINŠTIRIDESET KREMATORIJEV, V KATERIH SO NEMCI SEŽGALI TUDI PO PETNAJST TISOČ LJUDI NA DAN.

jemu kolegu, ki je vodil oddelka za patologijo v istem taborišču: »Sporočam, da mora takoj prenehati proizvodnja tako imenovanih daril (pomanišanih glav itd.). O vsakem naročilu, ki bo prišlo do vas, mi morate pisмено poročati prvega ali petnajstega v mesecu. Zavedajte se tudi, da zdravniška pomoč zaposlenim v Buchenwaldu presega meje patologije in da je potemtakem prepovedana, in to takoj.«

20. januarja 1942 je bil na policijskem poveljstvu v berlinski četrti Wannsee delovni »zajtrk«, ki so se ga udeležili štirje ministri, podsekretar, šef kabineta in sedem visokih poveljnikov SS, med katerimi je bil tudi Adolf Eichmann. Cilj sestanka: pripraviti »končno rešitev« židovskega problema ne le v Nemčiji in vzhodnih okupiranih deželah, marveč v vsej Evropi. Sestavili so tabelo, na kateri so bile številke, koliko Židov je treba iztrebiti v posameznih deželah:

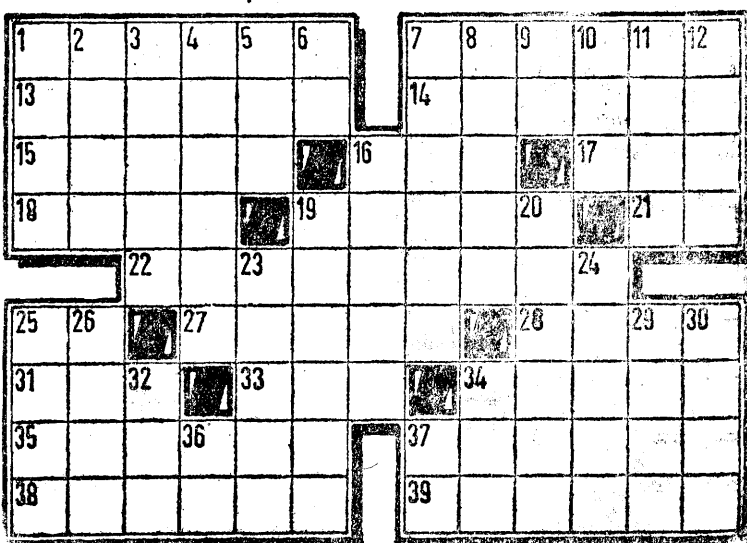
Ozemlje rajha (131.800). Vzhodna marka — Avstrija (43.700), vzhodna ozemlja (420 tisoč), generalni guvernerja — Poljska (2.284.000), Bialystok (400.000), Protektorat Češka in Moravska (74.200), Letonija (3.500), Litvanija (34.000), Belgija (43.000), Danska (5600), zasedena Francija (165.000), nezasedena Francija (700.000), Grčija (69.600), Nizozemska (160.000), Norveška (1300), Bolgarija (48 tisoč) Anglija (330.000), Finska (2300), Irska (4000), Italija s Sardinijo (58.000), Albanija (200), Hrvaška (40.000), Portugalska (3000), Romunija in Besarabija (342.000), Švedska (8000), Švica

(18.000), Srbija (10.000), Slovaška (88.000), Španija (6000), evropski del Turčije (55.500), Madžarska (742.000) in Sovjetska zveza (5.000.000): skupaj 12 milijonov 424.100 ljudi. Nihče ni imel nič proti. Eichmann je dobil nalogo, naj pripravi iztrebljalni načrt in sestanek se je končal z gromkim vzklikom: Heil Hitler!

Eichmann se je nemudoma lotil dela v svojem štabu, ki je bil v palači z velikimi marmornatimi stopnicami na berlinski Kurfürstenstrasse. Največji problem je bil transport. V taborišča naj bi prepeljali milijone ljudi. Potrebno je bilo neskončno vlakov. Potem je bilo treba rešiti probleme sterilizacije tistih, ki so bili sklenili »mešanec« zakonske zveze. 6. marca 1942 je Eichmann zbral na »delovnem zajtrku« skupino esesovskih strokovnjakov, s katerimi je razpravljaval o tehničnih platih operacije.

(Nadaljevanje prihodnjič)

KRIŽANKA

VODORAVNO: 1. langobardski kralj, ki je leta 568 osvojil vso gornjo Italijo, 7. partizansko ime Eda Miheveca, kot organizatorja strokovne vojaške izgradnje čet pri Glavnem poveljstvu slov. part. čet leta 1942, 13. kraj pri Sentjanžu na Doli, kjer je padel narodni heroj Milan Maj-

cen, 14. šef civilne uprave za Gorrensko med vojno (dr. Friedrich), 15. vrsta toaletnega mila, 16. japonski denar, 17. ime izraelskega zunanjega ministra (Eban), 18. mesto v Pakistanu ob reki Ind, 19. obrambna organizacija južnovzhodne Azije, 21. italijanski kamion,

22. naziv v partizanskih edinicah, ki je skrbel za »moralo«, 23. avtomobilski znak Kitajske, 27. žila odvodnica, 28. grški bog ljubezni, 31. ime ameriškega komentatorja Bukwida, 33. tuje žensko ime, 34. počrta, 35. predmetje slab dela, 35. ime predsednika skupščine SRS (Kraigher), 37. partizansko ime narodnega heroja Matija Bleca, komandanta Kokskega odreda, padel decembra 1942 v Savinjski dolini, 38. pripadnica starodavnega naroda na Srednjem vzhodu, 39. mesto v severni Italiji, blizu Milana.

NAVPIČNO: 1. egiptovski maršal, podpredsednik vlade itd., ki je naredil samomor (Mohamed Abdul Hakim), 2. reka na Švedskem, ki se izliva v botniški zaliv, 2. starodavni prebivalci Britanije, 4. članica mariborske opere (Otta), 5. mlada kraljica, 6. nikalnica, 7. trojica, 8. prečni drog v kozolcu, 9. italijanski predlog, 10. žensko ime, 11. svet, obok, 12. ime sovjetskega skladatelja Haturjana, 16. dohodek od naložen, 19. vrsta skupina, zbirka, 20. naziv za človeka, o katerem nemo natančneje govoriti, 23. dan v tednu, 24. tropa, krdelo, 25. plemo, rod, 26. naš otok na Kvarneru, 29. Avar, 30. glavno mesto Jemena, 32. števniki, 34. hudobija, 36. kratica gospodarske ustanove v Ljubljani, 37. kratica za »s polnim naslovom«.

RESITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

VODORAVNO: 1. Milnar, 7. Pri-mašt, 13. namera, 14. Regent, 15. efekt, 16. Jedrt, 17. mena, 18. palec, 19. Ir, 20. Obo, 21. Prelek, 22. Sem, 23. SA, 24. Briti, 25. kapo, 26. krema, 27. Orlov, 28. nacija, 30. eleati, 31. ananas, 32. Kozjak.

Zadnji polet zračnega pirata

Po kubanskem časniku »Grammar« povzemamo v skrajšani obliki intervju nekega vietnamskega novinarja z ameriškim pilotom Johnom Sidneyem McCainom, ki je bil 26. oktobra lani sestreljen nad Hanoiem

ga, če se je njegova družina, zlasti njegova žena, strinjala, da gre v Vietnam. Zmedeno nam je odgovoril z »ne«. Kako naj bi se strinjala, saj vendar ve — kakor nešteto drugih — da je število raket v mrtvih yankeejev, ki jih pošiljajo iz Vietnama, vsak dan večje. Tudi oče mu je pisal, naj zelo pazi nase...

Toda kako naj bi pazil nase?... Nadrejeni so jim povedali brez ovinkov, da je severnovietnamska protiletalska obramba zelo huda. Komaj štiri dni po prihodu v vietnamske teritorialne vode je prišlo na »Forrestalu« do strahovite eksplozije: 130 pilotov in tehnikov je bilo mrtvih in 150 ranjenih, 60 letal je bilo uničenih. McCain, ki je preživel to nesrečo, je zaprosil za povratek v ZDA. Potem ko je preživel nekaj dni s svojo ženo in otroki, so ga v začetku oktobra poklicali na letalonosilko »Oriskany«, s katero je znova odšel v Vietnam.

McCain je dejal: »Na Oriskany sem bil premeščen najbrž zato, ker je ta letalonosilka izgubila veliko pilotov — bili so sestreljeni med poletom nad Severni Vietnam — ki so jih morali nadomestiti... Letali smo in izvajali naloge vse dotle, ko so nam sestrelili letala. Jaz sem opravil kakšnih 23 poletov nad Severni Vietnam.«

Priznal je, da je petkrat ali šestkrat sodeloval v napadih na Haiphong.

»Kolikokrat pa ste bili nad Hanoiem?«

»Samo enkrat, gospodje.«

Zardel je... Še zdaj je potr, kadar se spominja tega svojega edinega terorističnega napada na Hanoi, 26. oktobra. Pripovedoval je:

»Zjutraj so nam dali navodila. Poleteli naj bi opoldne. Pokazali so nam fotografije območij, ki naj jih napademo, in začrtali na zemljevidih smeri poleta. Označili so nam položaje artilerije pri Hanoi in morebitne baze raket, položaje reševalnih ladij, ki so bile zasidrane na severu, in drugo... Menj so odredili v eskadrilji položaj št. 3: izmed šestih bombnikov so mi dali tretjega... Šli smo v oblačnico in si nadeli uniforme za polet ter se pripravili.

Ko smo prileteli na cilj, nas je sprejel močan protiletalski ogenj. Izstrelili smo več raket... V trenutku, ko sem odrgel bombe — sicer pa ne vem, če mi jih je uspelo odvreči, ker je bilo vse sila hitro — sem zaslišal silno eksplozijo in začutil močan sunek. Letalo je začelo leteti strmo navzdol.

Skušal sem ga zravnati, da ne bi strmoglavilo, pa me ni več ubogalo, temveč je drvelo proti zemlji z vrtočljivo naglico...

Spominjam se, da sem odskočil, ko je bilo letalo že zelo nizko. Sicer ne vem natanko, kako je bilo, vendar pa sodim, da sem bil takrat zelo nizko, ker sem se ob pristanku s padalom precej opraskal. Torej, ko sem skočil, se je padalo takoj odprlo. Pogledal sem dol in videl, da bom pristal v nekakšnem jezeru. To je bilo srečno naključje! Bombe so treskale, od vsepovsod so streljali topovi. Padel sem v vodo. In ko sem se cijazil ododod, so me zajeli Vietnamci... Vzeli so mi opremo in me odpeljali v ujetništvo.

Vprašali smo ga: »Kaj mislite o protiletalski obrambi Hanoi?«

McCain je takoj odgovoril:

»To je silno gost in precizen ogenj. Tri letala ste sklatili, dobro streljate. ZDA ne bodo mogle prenesti izgube treh letal pri vsaki eskadrilji, ki šteje 25 aparatov... Takšnega protiletalskega ognja še nisem doživel, ker dotlej še nisem bil nad Hanoiem. To je strašno močan ogenj. Vaši izstrelki so sila precizni... Tega dne je bilo sestreljeno tudi letalo mojega poveljnika.«

»Se piloti, ki se odpravljajo nad Hanoi, bojijo protiletalske obrambe?«

»Da, ker je ta obramba strahotna. Se sreča, da ne letijo pogosto nad Hanoi... In vaše rakete se mi zdijo precizne... Bilo je strašno, letele so kot blisk.«

Pirat je utihnil.

Ko smo ga vprašali, kaj misli o morali vietnamskega ljudstva, je odgovoril:

»Jasno je, da je morala vietnamskega ljudstva zelo visoka. Vietnamsko ljudstvo je zelo močno in nevarno. To je majhna dežela, ki pa je zmožna nuditi odpor državi, ki velja za najmočnejšo na svetu...«

McCain je končal s temi besedami:

»Zame ni nobenega dvoma, da se stvari razvijajo v prid Severnega Vietnama, zlasti ker so ZDA pred svetovnim javnim mnenjem skoraj same.«

Pilot, ki je hotel naoraviti kariero na morju, a je moral piti vodo iz jezera Trc Bach, je sklonil glavo in se zazrl v tla. John McCain in drugi sestreljeni pirati bodo imeli dovolj časa za premisljevanje o zločinu, ki so jih zagrešili proti vietnamskemu ljudstvu.